

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav sociálních studií

Domácí násilí na mužích

Bakalářská práce

Autor: Petra Halířová
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce: prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.
Oponent práce: Mgr. Lucie Křivánková, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Petra Halířová
Studium:	P19P0125
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální patologie a prevence
Název bakalářské práce:	Domácí násilí na mužích
Název bakalářské práce AJ:	Domestic violence against men

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá problematikou domácího násilí na mužích. Teoretická část si klade za cíl charakterizovat domácí násilí jako sociálně patologický jev a ukázat specifika, která jsou typická pro domácí násilí páchaném na mužích, nejuživanější formy násilí ze strany partnerky agresorky. Záměrem empirické části práce je zmapovat zkušenosti k problematice domácího násilí, s důrazem na muže jako oběti. Průzkum bude doplněn konkrétními případovými studii. Jako metody budou využity dotazník a polostrukturované interview.

BURIÁNEK, Jiří, KOVAŘÍK, Jiří a kol. *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-914-6.

BURIÁNEK, Jiří, PIKÁLKOVÁ, Simona a PODANÁ, Zuzana. *Násilí na mužích: sonda do zákoutí partnerských vztahů*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014. ISBN: 978-80-7308-545-2.

COOK, Phillip W. *Abused Men – The Hidden Side of Domestic Violence*. Westport: Praeger Publishers, 1997.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda a kol. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

Garantující pracoviště:	Ústav sociálních studií, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.
Oponent:	Mgr. Lucie Křivánková, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	1.2.2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci Domácí násilí na mužích vypracovala pod vedením vedoucího práce prof. PhDr. Blahoslava Krause, CSc. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 27. 4. 2022

Petra Halířová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat prof. PhDr. Blahoslavu Krausovi, CSc. za vedení mé bakalářské práce, cenné rady a vstřícný přístup při zpracování této práce. Mé poděkování patří též Mgr. Pavlíně Komedové, LL.M. za ochotu a čas, které věnovala našemu rozhovoru.

Anotace

HALÍŘOVÁ, Petra. *Domácí násilí na mužích*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. 96 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku domácího násilí na mužích. Teoretická část charakterizuje domácí násilí, jeho hlavní znaky, fáze a formy. Dále se zabývá agresivním chováním, příčinami a dopady domácího násilí. Následně je pozornost soustředěna na muže jako ohrožené osoby. V této části práce je popsáno, jakých podob nabývá domácí násilí na mužích, z jakých důvodů muži neoznamují zažívané násilí, proč v násilných vztazích setrvávají. Zájem je obrácen i k původcům domácího násilí. V empirické části je představeno výzkumné šetření, které využívá kvantitativní i kvalitativní strategii. Dotazníkové šetření zjišťuje rozsah zkušeností české veřejnosti s domácím násilím se zaměřením na muže v pozici ohrožených osob. Prostřednictvím kazuistik jsou představeny příběhy mužů, kteří se setkali s násilím ze strany svých partnerek. Potřebná data byla získána za využití techniky rozhovoru.

Klíčová slova: agrese, domácí násilí, gender, muž jako oběť, původce domácího násilí

Annotation

HALÍŘOVÁ, Petra. *Domestic Violence Against Men*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2022. 96 pp. Bachelor Thesis.

This bachelor thesis is focused on the issue of domestic violence against men. The theoretical part describes domestic violence, its main characteristics, stages and forms. It also deals with aggressive behavior, causes and effects of domestic violence. Subsequently, attention is aimed at male victims. In this part here are characterized forms of violence which men experience, reasons why men do not report violence and stay in abusive relationships. The interest is also turned to the perpetrators of domestic violence. The empirical part presents a research that uses quantitative and qualitative strategies. The questionnaire survey examines the extent of the Czech public's experience with domestic violence, focusing on men in the position of victims. Through case studies, the stories of men who have experienced violence by their partners, are presented. The data on these men were gathered by an interview method.

Keywords: aggression, domestic violence, gender, man as a victim, perpetrator of domestic violence

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, disertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum:

Podpis studenta:

Obsah

Úvod	9
1 Charakteristika domácího násilí	10
1.1 Vymezení domácího násilí	10
1.2 Znaký a fáze domácího násilí	13
1.3 Formy domácího násilí	17
2 Příčiny a důsledky domácího násilí	21
2.1 Agresivní chování a jeho příčiny.....	21
2.2 Hledání původu domácího násilí	26
2.3 Dopady domácího násilí	29
3 Muži jako ohrožené osoby	34
3.1 Muž ve 21. století	36
3.2 Situace v České republice.....	39
3.3 Původci násilí z hlediska pohlaví	43
3.4 Podoba domácího násilí na mužích	49
4 Výzkumné šetření zaměřené na domácí násilí na mužích	57
4.1 Metodologická východiska.....	57
4.2 Výsledky dotazníkového šetření a jejich interpretace	62
4.3 Kazuistiky ohrožených mužů	71
4.4 Shrnutí výzkumného šetření domácího násilí na mužích	76
Závěr	78
Seznam použitých zdrojů	81
Seznam tabulek a grafů	96
Přílohy	97

Úvod

Domácí násilí je v současné době fenomén, který nelze ignorovat. Pro mnoho lidí je násilí každodenní realitou a negativně poznamenává jejich život. V problematice je zainteresován nespočet institucí, jejichž cílem je pomoc jednotlivcům, celým rodinám i společnosti jako celku. Téma domácího násilí není již tolik tabuizováno jako dříve, přesto ve společnosti přetrvávají různé stereotypy, které znesnadňují boj proti tomuto sociálně patologickému jevu.

Konkrétně oblast domácí násilí na mužích je stále relativně neprozkoumaná. Nyní již není opomíjená jako v dřívějších dobách, kdy středem zájmu byly především týrané ženy, přesto je prostor pro zlepšování. Dle dostupných informací tvoří muži ze všech obětí domácího násilí menší podíl, což ovšem neznamená, že není potřeba zaměřit se i na tuto skupinu. Podporu si zaslouží všechny oběti bez ohledu na pohlaví. Muži jako oběti jsou v porovnání s ženami specifické, na čemž se podílejí představy o obou pohlavích zakořeněné ve společnosti. Formovaly po staletí vývoje lidstva, tudíž jejich přetvoření představuje výzvu. V případě domácího násilí, muž jako oběť, není první myšlenka, která vyvstane lidem na mysli. Nesmí se zapomínat, že do pozice oběti domácího násilí se může dostat opravdu kdokoliv, v tomto směru je velice důležitá osvěta.

Problematika domácího násilí je z teoretického hlediska poměrně dobře zpracována. Na české i zahraniční půdě jsou jí věnovány odborné publikace, příspěvky v odborných časopisech, ale pramenů vztahujících se výhradně k domácímu násilí na mužích je k dispozici již menší množství. Domácímu násilí je příležitostně věnován prostor i v českých zpravodajských portálech.

Bakalářská práce je zaměřena na dospělé členy společnosti, každopádně muž se zajisté může stát terčem domácího násilí kdykoliv během svého života. Cílem teoreticky zaměřených kapitol je charakterizovat domácí násilí jako sociálně patologický jev, jeho příčiny a následky, vymezit podobu a specifika mužů jako ohrožených osob a v neposlední řadě popsat původce násilí. Cílem empiricky zaměřené kapitoly je zmapovat zkušenosti veřejnosti s domácím násilím mezi partnery se zaměřením na muže jako ohrožené osoby a přiblížit konkrétní podoby, kterých může násilí na mužích nabývat prostřednictvím několika případů z reálného života. Pro potřeby zmapování zkušeností je využito dotazníkové šetření a k získání podkladů k příběhům mužů je využita výzkumná technika rozhovoru s dobrovolnicí působící v organizaci pomáhající mimo jiné obětem domácího násilí.

1 Charakteristika domácího násilí

V ideálním světě je domov místem, kde se všichni cítí bezpečně, realita je však odlišná. Giddens (1999) uvádí, že dle statistik je větší pravděpodobnost fyzického napadení v prostředí domova než na ulici. Tato skutečnost je znepokojující při uvědomění různých rizikových situací, která mohou člověku zkřížit cestu, když se zrovna pohybuje mimo domov a současně popírá zakořeněné vyobrazování domova jako místa, kde nehrozí žádné nebezpečí. Richard J. Gelles (1997; In: Ševčík, Špatenková, 2011a) tvrdí, že kromě policie a armády je rodina nejagresivnější skupinou ve společnosti. Když se řekne domov, každý si představí něco jiného. Zatímco někteří si ho spojují s bezpečím a láskou, pro některé je místem hádek, utrpení, týrání.

Domácí násilí není ve světě, Českou republiku nevyjímaje, cizím jevem. Informovanost veřejnosti o domácím násilí je nepochybně větší než v minulosti. Zdrojem informací jsou například knihy, články, rozhovory, ať již s odborníky či samotnými oběťmi, dokumentární filmy (např. dokumentární série ČT pod názvem *Z lásky nenávisť*) či webové stránky pomáhajících organizací angažujících se v této oblasti. Období pandemie koronaviru bylo mimo jiné spojeno s nárůstem případů domácího násilí mezi lidmi (Nyklová, Moree, 2021). Vzhledem k bezpečnostním opatřením byli lidé nuceni více pobývat v prostředí domova. V tomto kontextu byl vytvořen takzvaný *Signal for Help* (Bobb, 2020), jednoduché gesto, jehož nenápadnost umožňuje upozornit na ohrožení bez toho, aniž by násilná osoba počín zaregistrovala a zmařila volání o pomoc. Toto gesto rukou, česky *Signál pro pomoc*, se záhy rozšířilo do celého světa.

1.1 Vymezení domácího násilí

Před charakteristikou tohoto negativního jevu, je nezbytné vymezit samotný termín *domácí násilí*. Definice domácího násilí je nespočet, přičemž autoři při snahách o jeho vymezení kladou důraz na rozdílné aspekty tohoto fenoménu. Zatímco někteří vyzdvihují jednotlivé formy či charakteristické znaky, jiní upozorňují na zisk a udržování kontroly nad druhým člověkem. Na tomto místě jsou skrze definice představeny různé náhledy na domácí násilí.

Výstižné pojetí předkládá Ludmila Čírtková, která definuje domácí násilí jako „opakované, dlouhodobé a zpravidla eskalující násilí fyzického, psychického, sexuálního, sociálního a ekonomického rázu, které vytváří jednoznačně asymetrický vztah a vede ke stabilnímu rozdělení rolí na násilnou a ohroženou osobu“ (Čírtková, 2008, s. 9). Autorka

bakalářské práce se nejvíce ztotožňuje právě s tímto vymezením, jelikož zahrnuje charakteristické znaky a současně podoby násilí, které původci užívají k týrání svých blízkých. Podobný přístup zaujala Petra Vitoušová, dle které domácí násilí představuje „*fyzické, psychické anebo sexuální týrání mezi blízkými osobami, ke kterému dochází opakovaně v soukromí a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti*“ (Vitoušová, 2007, s. 108).

V následující definici je kladen důraz na vlastnost domova, který by měl pro člověka představovat bezpečné útočiště kde mu nic nehrozí, nikoliv místo plné násilí a strachu. Tereza Cimrmannová se o tomto sociálně patologickém jevu vyjadřuje následovně: „*Domácí násilí lze vnímat jako narušení domova ve smyslu bezpečného prostoru v nejužším slova smyslu, kdy je uplatňování moci a kontroly přítomno v každodenním životě.*“ (Cimrmannová, 2013, s. 80)

Vyjma odborné literatury lze při definování domácího násilí vycházet i z jiných zdrojů. Zvolená definice tohoto charakteru je součástí mezinárodní dohody, která vstoupila v platnost roku 2014 (Česká republika podepsala v roce 2016). Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí – zkráceně Istanbulská úmluva definuje domácí násilí jako „*veškeré akty fyzického, sexuálního, psychického či ekonomického násilí, k němuž dochází v rodině nebo v domácnosti anebo mezi bývalými či stávajícími manžely či partnery, bez ohledu na to, zda pachatel sdílí nebo sdílel společnou domácnost s obětí*“ (Rada Evropy, 2011, s. 5). Z toho vyplývá, že násilí může pokračovat i za okolnosti nesdílení společné domácnosti.

V české i zahraniční literatuře se vyskytují další termíny odkazující k násilí, ke kterému dochází mezi partnery. Patří mezi ně například *intimní partnerské násilí* (angl. *intimate partner violence*) či *partnerské zneužívání* (angl. *partner abuse*). Platí, že domácí násilí je v porovnání s partnerským násilím pojmem širším, jelikož označuje výskyt násilí též v dalších vztazích, nikoliv jen ve vztahu partnerském (Kotková, 2014a).

Jak již bylo uvedeno, kromě domácího násilí se lze setkat s pojmem intimní partnerské násilí. Dle Světové zdravotnické organizace (Heise, Garcia-Moreno, 2002) odkazuje k jakémukoliv chování v intimním vztahu, jehož výsledkem je újma fyzického, psychického nebo sexuálního charakteru, způsobená osobám v tomto vztahu. Mezi takové chování dle citovaných autorek patří: fyzická agrese, psychické týrání, vynucený pohlavní styk a další formy sexuálního nátlaku a v neposlední řadě kontrolující chování jako je například izolace osoby od rodiny a přátel či kontrola jejího pohybu.

V kontextu intimního partnerského násilí lze zmínit typologii násilí, jež je možné identifikovat uvnitř partnerského vztahu. Její tvůrce Michael P. Johnson rozlišuje celkem pět typů násilí, které narušují žádoucí fungování partnerského vztahu:

- *Intimní terorismus* (angl. *intimate terrorism*) – spočívá ve využívání násilí násilnou osobou jako prostředku zisku všeobecné a dlouhodobé kontroly nad partnerem nebo partnerkou, přičemž druhý z partnerů takové chování neuplatňuje.
- *Situační párové násilí* (angl. *situational couple violence*) – v tomto případě ani jeden z partnerů neusiluje o nabytí kontroly nad vztahem. Hovoří se o něm v případě, kdy se jeden či více vztahových konfliktů promění v hádky, které eskalují ve verbální agresi a konečném důsledku v agresi fyzickou ze strany jednoho nebo obou partnerů.
- *Násilný odpor* (angl. *violent resistance*) – jedná se o reakci oběti intimního terorismu vůči násilné osobě, kdy sama oběť sáhne k násilí. Důvodem může být zastavení bezprostředního útoku, snaha zabránit dalšímu napadání v budoucnosti nebo způsobení újmy násilné osobě.
- *Vzájemná násilná kontrola* (angl. *mutual violent control*) – označuje vztah mezi partnery, ve kterém oba užívají různé taktiky a násilí za účelem získání kontroly nad vztahem.
- *Rodinný intimní terorismus* (angl. *familial intimate terrorism*) – byl identifikován v kulturách, pro které je soužití širší rodiny běžnou zvyklostí. Častokrát se do násilí vůči ohrožené osobě zapojují taktéž další členové rodiny. (Johnson, 2017)

Klasifikace nemají pouze teoretický význam, ale podstatné jsou též pro praxi. Čírtková (2020) upozorňuje, že ideálně by diferenciací domácího násilí měla být užitečná například pro určení nebezpečnosti případu, při rozhodování soudů ve vztahu k dětem, zvolení vhodného terapeutického programu, ovšem v praxi je situace odlišná. Typologie domácího násilí nejsou prozatím v pomáhajících profesích a klinické praxi užívány z různých důvodů, mezi které lze zařadit jejich složitost použití či obavy pracovníků z chybného zařazení konkrétního případu. Jak vypadá reálná praxe? Autorka uvádí, že převládající pomocnou rukou při hodnocení případů násilí je intuice.

Aktéry domácího násilí jsou násilná osoba, ohrožená osoba a případní svědci, to znamená. děti či další členové domácnosti (Klimentová, 2016). V odborných publikacích, studiích, na webových stránkách pomáhajících organizací nebo Policie ČR apod., se lze

setkat s různými označeními těchto aktérů. Pro toho, kdo se dopouští násilí proti druhému člověku jsou využívána pojmenování *pachatel*, *násilná osoba*, *původce násilí*. Osoba, které se stává terčem tohoto násilí je označována jako *oběť*, *ohrožená osoba*.

Pro oběti i pachatele domácího násilí platí, že se jimi může stát kdokoliv bez ohledu na pohlaví, věk, rasu, etnickou příslušnost, socioekonomický status, vzdělání, profesi nebo náboženské vyznání (Bragg, 2003). Mezi ohrožené skupiny se řadí ženy, děti, muži, senioři, zdravotně postižení, přičemž ženy a děti jsou nejčastějšími oběťmi domácího násilí (Šímová, 2011). Ve společnosti panuje představa, že ohrožená osoba je slabá a submisivní. Samozřejmě v některých případech je toto tvrzení pravdivé, ale existují případy, kdy tato osoba v zaměstnání zastává vysokou pozici a kupříkladu řídí početný tým (Kotková, 2014a).

Domácí násilí je negativní jev, který v ČR není raritou. Pozornost je mu věnována, jak na úrovni státu, tak neziskových organizací i tvůrců, z jejichž iniciativy vznikají publikace, články či dokumentární filmy. Jestli je tato pozornost dostačující, je tématem k diskusi. Stejně tak jako to, co lze dělat jinak, aby počet případů domácího násilí měl sestupnou tendenci, nikoliv naopak, a oběť svou situaci bez váhání řešila. Latence ho provází odjakživa. Svou roli zde sehrávají postoje, zažitá stereotypy a mýty okolo domácího násilí, ovšem změna něčeho ve společnosti tak hluboce zakořeněného vyžaduje čas.

1.2 Znaky a fáze domácího násilí

I když je každý případ domácího násilí jedinečný, lze v nich identifikovat shodné či podobné vzorce. Z toho vyplývá, že i když je každý unikátní, přece jen mají něco společného. Základní charakteristiky a typické fáze v praxi pomáhají při označení vztahové dynamiky za domácí násilí. Významnou roli v boji proti domácímu násilí v České republice sehrála expertní skupina Aliance proti domácímu násilí. Vznikla v roce 2004 z iniciativy Bílého kruhu bezpečí a Philip Morris ČR a. s., jejím úkolem byla příprava návrhu zákona na ochranu před domácím násilím, který zavedl tzv. institut vykázání (Vitoušová, Durdík, 2006). Byl přijat a zveřejněn ve Sbírce zákonů jako zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Ve stručnosti je vykázání preventivní opatření, jehož cílem je ochrana ohrožené osoby, prostřednictvím vykázání násilné osoby ze společného obydlí po dobu 10 dní (Odbor prevence kriminality, 2020). Mimo jiné také definovala charakteristické znaky

domácího násilí. Dle expertní skupiny Aliance proti domácímu násilí musí být naplněny všechny čtyři níže uvedené definiční znaky, aby se jednání osoby násilné dalo označit za domácí násilí. Odborníci z oblasti legislativy a exekutivy, kteří tvořili tuto skupinu, je vymezili následovně:

- opakování a dlouhodobost;
- eskalace;
- jasné a nezpochybnitelné rozdělení rolí osoby ohrožené a osoby násilné;
- neveřejnost (Aliance proti domácímu násilí, 2006; In: Ševčík, Špatenková, 2011b).

Z toho vyplývá, že aby jednání mohlo být identifikováno jako domácí násilí musí být útoků více, přičemž tyto útoky nabývají na intenzitě (např. urážky postupně eskalují v ponižování, které může vyústit až ve fyzické napadání ohrožující zdraví a život). Zároveň lze jasně rozlišit osobu ohroženou a násilnou (tzn. vzájemné napadání, spory a rvačky, během kterých se role střídají, nejsou domácí násilí), přičemž se vše zpravidla odehrává za zavřenými dveřmi.

Domácímu násilí se věnuje řada autorů a lze předpokládat, že jejich chápání klíčových znaků nemusí být vždy v souladu. Přestože v publikacích převládá relativní shoda, jsou znaky, ve kterých panují neshody. Od roku 2006, kdy expertní skupina vymezila základní charakteristiky domácího násilí, již uplynula jistá doba. Zkušenosti s oběťmi i pachateli a obecně hlubší studium problematiky přinesly nové poznatky a zkušenosti, které vedly k redefinování znaků domácího násilí.

V současnosti je eskalace jako definiční znak zpochybňována a je považována spíše za rizikový faktor – nepřítomnost eskalace neznamená, že se nejedná o domácí násilí (Čítrková et al., 2010). Rozporuplné názory panují taktéž okolo jasné a neměnné diference rolí. Ševčík a Špatenková (2011b) zastávají názor, že tento pro některé autory klíčový znak, nemusí být vždy přítomný. Své stanovisko vysvětlují na příkladech praxe ze zahraničí. Popisují, že například ve Velké Británii je v rámci každého násilného incidentu, ke kterému v domácnosti dojde, zkoumáno, kdo z aktérů je ohrožená a násilná osoba. Může tak dojít k situaci, kdy oba aktéři někdy zastávali roli osoby násilné, jen počet incidentů, ve kterých tomu tak bylo, se může lišit. Autoři dále uvádějí, že v případě domácího násilí vždy figuruje moc a kontrola. Druhá osoba se pak může prostřednictvím násilí snažit získat moc či se může jednat o jakýsi boj proti bezmoci.

Z důvodu změn v koncepci ústředních znaků charakterizujících domácí násilí, je představeno novější vymezení popsané v relativně nedávno vydané publikaci, které již

zakomponovalo nové poznatky a zkušenosti. Vychází od Stočesové a Čápa, kteří zároveň zdůrazňují jedinečnost každého případu, nutnost individuálního přístupu a vyvarování se hodnocení dle rigidních a plošných kritérií. Ve svém výčtu sice uvádějí neměnnost rolí a eskalaci, zároveň ale upozorňují na ztrátu jejich všeobecné platnosti, ke které v dnešní době dochází. Specifické znaky domácího násilí následující:

- Blízkost osob – odkazuje k přítomnosti citové a ekonomické vazby a sdílení společného materiálního zázemí.
- Neveřejnost – k násilí dochází v soukromí, mimo dosah společenské kontroly.
- Neměnnost rolí – role násilné a ohrožené osoby jsou jasně dané a v průběhu času se nemění.
- Dlouhodobost a opakování – násilí je příznačné vytrvalostí až dlouhodobostí a má skony k opakování, tzn. jednorázový incident není zpravidla interpretován jako domácí násilí.
- Cyklický charakter – domácí násilí probíhá v charakteristických cyklech a má své fáze.
- Eskalace násilí – dochází ke stupňování jednotlivých incidentů, které mohou vyústit až v týrání. (Stočesová, Čáp, 2020)

Skutečnost, že se násilí odehrává v soukromí, představuje značné komplikace pro odhalení domácího násilí a možnost poskytnutí potřebné pomoci. Domácí násilí neznamena nutnou přítomnost fyzických zranění, která jsou viditelná. Tudiž pokud se ohrožená osoba někomu nesvěří či sama nevyhledá pomoc, může dojít k tomu, že zůstane navždy skryto. U mužských obětí navíc přibývá neochota přiznat sám sobě i svému okolí probíhající násilí z mnoho různých důvodů, o kterých je pojednáno ve třetí kapitole.

Problematická je někdy neměnnost rolí osoby násilné a ohrožené, protože jak upozorňují Stočesová a Čáp (2020), v současnosti je častější, že se násilí dopouštějí oba partneři, tzv. *oboustranné násilí*, přičemž každý může proti druhému uplatňovat jinou podobu násilí. Jak autoři dodávají, oba typy násilných vztahů mají společné vlastnosti domácího násilí, tudíž za domácí násilí lze pokládat nejen násilí jednostranné, ale i to oboustranné. V tomto kontextu lze dodat, že v běžné řeči je možné zaslechnout slovní spojení „italská domácnost“, které charakterizuje neharmonické vztahy plné hádek a sporů, přičemž je důležité nezaměňovat takové chování ve vztahu s domácím násilím. Klíčový rozdíl spočívá v rovnocennosti, v případě italské domácnosti incident probíhá mezi dvěma rovnocennými partnery (Kralíčková, 2011), kdežto jak již bylo dříve zmíněno, u domácího násilí jde o moc a získání kontroly nad jedním z partnerů.

I přes jedinečnost všech případů, na kterou je podstatné brát potaz při jejich posuzování, lze rozlišit určité cyklicky se opakující fáze, které jsou většinou případů společné. V této souvislosti se využívají pojmy *kruh domácího násilí* nebo také *spirála násilí*, která lépe reflektuje vzrůstající tendenci agresivity a brutality jednotlivých útoků (Holá et al., 2016). Tato spirála násilí chybí v případě *trvalé nátlakové kontroly*, jak je odborníky nazývána jedna z variant psychického násilí, kde je oběť ničena nepřetržitě (Voňková, Oplatek, 2015). Střílková (2009) uvádí, že většina obětí není schopná určit přesný okamžik, který spustil násilí ve vztahu, jelikož první projevy domácího násilí nebývají zřetelné. Poprvé takzvaný *cyklus domácího násilí* popsala americká psycholožka Lenore E. Walker ve své knize *The Battered Woman* (1979). Lze identifikovat tyto tři fáze:

- Zvyšování napětí – v této fázi roste tlak mezi partnery, který lze pozorovat v jejich každodenním fungování. Původce násilí je podrážděný a nespokojený, zatímco ohrožená osoba pod vlivem strachu z dalšího útoku, se snaží původce zklidňovat a maximálně mu ve všem vyhovět.
- Incident – zde již napětí dosáhne maxima a dochází k samotnému útoku. Ohrožená osoba se může naučit rozeznávat momenty předcházející tomuto výbuchu ze strany původce násilí a částečně zmírnit následky fyzické, psychické i materiální.
- Usmíření, stádium „líbánek“ a klidu – tato doba je charakteristická absencí tenze a násilí. Původce násilí se omlouvá, je laskavý a láskyplný, dává sliby, lituje svého chování apod. Jednoduše se za každou cenu snaží ohroženou osobu přesvědčit, že nedávný incident byl vskutku ten poslední a k ničemu podobnému již nedojde. Další strategií, kterou původce v některých případech volí, je bagatelizace celého incidentu a svalování viny na ohroženou osobu. (Walker, 2009; In: Stočesová, Čáp, 2020)

Lze se setkat také se čtyřmi fázemi cyklu, jelikož někteří autoři uvádějí fázi usmíření a fázi klidu samostatně (srov. s Špatenková, Ševčík, 2011a). Podstatné je, že jednotlivé fáze domácího násilí se opakují, přičemž dochází ke změnám v intenzitě týrání a v délce trvání samotných fází – fáze usmíření se zkracuje či zcela chybí, fáze zvyšování napětí se prodlužuje a současně frekvence útoků roste (Holá et al., 2016).

Z popsanych fází je patrné, že chování násilné osoby je velice nekonzistentní. Láskyplné a kající chování je záhy vykoupeno napětím, které ve výsledku ústí v násilí.

Takové chování může u ohrožené osoby vyvolávat pocity zmatku, které mohou zbytečně vést k delšímu setrvávání v násilném vztahu a neustálém ohrožování vlastního zdraví či dokonce života. Ohrožené osobě mohou znesnadňovat odchod taktéž vzpomínky na minulost bez násilí a na „bývalou verzi“ partnera/partnerky, která je od té současné k nepoznání. Na základě těchto zkušeností v nich zůstává minimálně špetka naděje, že se vše ještě může obrátit k lepšímu a vztah zachránit. Důvodů a překážek, které komplikují ohrožené osobě řešení své kritické situace a následný odchod, existuje mnohem více. Stočesová a Čáp (2020) mezi tyto překážky řadí mimo jiné například těhotenství nebo nezletilé děti, negativní zkušenost s institucemi, odmítnutí role ohrožené osoby, přesvědčení, že za agrese může závislost nebo zlepšení vztahu po rozchodu, které může vést ohroženou osobu k opětovnému návratu a obnovení vztahu.

1.3 Formy domácího násilí

Mnoho lidí si pod domácím násilím představí viditelná zranění způsobená fyzickým či sexuálním násilím. Lze sice rozlišit formy, které v porovnání s jinými více narušují tělesnou integritu ohrožené osoby. Ovšem existují další podoby násilí, které ani nezanechávají okem viditelné stopy. Není však pochyb o tom, že veškeré násilí, bez ohledu na jeho formu, postihuje psychiku oběti. Násilné osoby k týrání nejbližších využívají rozličné prostředky, přičemž každý zasahuje ohroženou osobu či její život jiným způsobem. V praxi jsou jednotlivé formy často vzájemně provázané a jen mimořádně je v násilném vztahu přítomný pouze jeden druh násilí (Klimentová, 2016). Při řešení případů domácího násilí je mimo určení podoby probíhajícího násilí podstatné věnovat pozornost i dalším skutečnostem. Kissová et al. (2018) za důležité považují, jak ohrožená osoba násilné jednání vnímá, jelikož tento fakt sehrává svou roli při vyhledání pomoci, ať u svého blízkého okolí, tak u pomáhajících institucí.

Špatenková a Ševčík (2011b) dělí formy domácího násilí na násilí fyzické, psychické, ekonomické, sociální a sexuální. Bližší charakteristika jednotlivých forem vychází z dělení těchto autorů, jelikož ve výzkumném šetření, jež bylo součástí této práce, se pracovalo s jejich pojetím. V této souvislosti se zkoumala zkušenost veřejnosti se jmenovanými podobami násilí (viz kapitola 4 Výzkumné šetření zaměřené na domácí násilí na mužích). Koncept forem domácího násilí není ve všech publikacích jednotný, ovšem toto dělení lze považovat za jakýsi společný základ. Kupříkladu Střílková (2009) nebo Dufková a Zlámal (2005) jako další formu uvádějí navíc emocionální násilí, do které

zahrnují například kontrolu pohybu oběti, neustálé obviňování, citové vydírání či zesměšňování.

Fyzické násilí zahrnuje široké spektrum chování. (Střílková, 2009) zmiňuje jak útoky „holýma“ rukama, tak ty s využitím nejrůznějších předmětů. Udává fackování, kopání, škracení, ohrožování zbraní či jinými předměty až útoky přímo ohrožující život, svazování, bití, odpírání jídla či spánku (tzn. útok na základní lidské potřeby). Z výčtu vyplývá, že způsobů, jak lze druhé osobě způsobit újmu, je nespočet a nejsou samozřejmě jediné. Prostřednictvím fyzického násilí se jedinec snaží dosáhnout zastrašení, ublížení, způsobení bolesti či fyzického utrpení za současného použití fyzické síly (Špatenková, Ševčík, 2011b). Fyzické násilí patří mezi nejvíce očividné, jelikož většinou zanechává zjevná poranění na těle ohrožené osoby, např. pohmožděniny, šrámy, fraktury, krvácení vnější i vnitřní, popáleniny (Stočasová, Čáp, 2020). V tomto ohledu je vhodné upozornět, pokud někdo ve vašem okolí má viditelná zranění, jejichž původ se zdá být podezřelý. I přes viditelnost následků fyzického násilí, častokrát dochází k tomu, že oběti neodhalí jejich původ například z důvodu rezignace na řešení problému, domněnky samovolného vyřešení či patologické závislosti na násilné osobě (Voňková, Oplatek, 2015).

Psychické násilí, v porovnání s násilím fyzickým, je mnohem hůře detekovatelné, jelikož není na první pohled znatelné. V této souvislosti bývá označováno jako *neviditelné násilí* (Čírtková, 2008). Násilná osoba může oběť psychicky týrat přímo či skrze něco, na čem týrané osobě záleží (např. děti, domácí mazlíčci, neživé věci). Špatenková a Ševčík (2011b) rozlišují verbální a neverbální podobu psychického násilí. Zatímco neverbální zahrnuje kupříkladu úmyslnou destrukci věcí, ke kterým má ohrožená osoba vztah, verbální podoba násilí představuje takové chování, kdy se násilná osoba uchyluje k slovnímu napadání, urážení, ponižování, vyhrožování, obviňování, zastrašování, citovému vydírání a dalšímu podobnému jednání. Výpovědi obětí ukazují, že právě psychické násilí je pro ně nejhorší, krutá slova zraňují více než fyzické rány (Daligand, Bedin, 2014). Jak již bylo řečeno, jeho prokázání je obtížné, ačkoliv má destruktivní účinky na jedince. Psychické násilí značně narušuje sebeúctu, sebehodnocení a sebevědomí ohrožené osoby (Klimentová, 2016).

Ekonomické násilí představuje formu násilného jednání, která se dotýká peněz či majetku. Násilná osoba neposkytuje ohrožené osobě prostředky na společnou domácnost či děti, omezuje jí přístup k financím, monitoruje veškeré její výdaje a příjmy (Střílková, 2009). Pod ekonomické násilí lze zařadit neoprávněnou manipulaci s věcmi a majetkem, které jsou ve vlastnictví ohrožené osoby (Špatenková, Ševčík, 2011b). Peníze hrají

v životě klíčovou roli a většina věcí, které člověk dennodenně využívá či je vyloženě potřebuje k samotnému přežití, něco stojí. Nemožnost nakládání s vlastními prostředky, z důvodu jejich okamžitého zabavení či nedostatek financí způsobený popsáním chováním násilné osoby, bezesporu značně narušují fungování ohrožené osoby případně i dětí.

Sociální násilí, stejně jako ostatní formy, negativně ovlivňuje život oběti, současně jsou v tomto případě výraznějším způsobem ovlivněny vztahy s okolím. Střílková (2009) uvádí, že cílem násilné osoby je druhého člověka izolovat, čehož dosahuje skrze zákazy kontaktů s rodinou a přáteli. Mimo tohoto omezování interakcí do sociálního násilí zařazuje taktéž využívání dětí a dalších osob jako prostředku nátlaku na ohroženou osobu. Podle Klimentové (2016) zde patří návštěvy doma či na pracoviště realizované za účelem kontroly, sledování ohrožené osoby, lustrace mobilního telefonu či e-mailové korespondence. Z popsaného vyplývá, že násilná osoba nerespektuje soukromí osoby a chce ji mít neustále pod svým dohledem. Snaha o izolaci druhého člověka může zajít tak daleko, že je ohrožené osobě zakázáno pracovat, což ve výsledku vede ke ztrátě příjmu a ekonomické závislosti na původci násilí (Stočesová, Čáp, 2020).

Sexuální násilí má spojitost se sexuálními aktivitami, přičemž není brán ohled na přání druhé osoby. Motivací sexuální násilí může být pokoření či ponížení druhého jedince, nikoliv pouze jakési uspokojení sexuálního pudu (Špatenková, Ševčík, 2011b). To znamená, že i když sex je za normálních okolností spojen s uspokojením, jako prostředek může být využit k naprosto jinému účelu. Do oblasti sexuální násilí patří jednání jako je například nucení k sexuálním praktikám proti vůli partnera, sexuální napadání, znásilnění (Střílková, 2009). Stočesová a Čáp (2020) uvádějí, že do této oblasti spadá také nucení k sexu s dalšími osobami, k nechtěnému sledování pornografie či nepřiměřená kritika výkonu druhé osoby. V české legislativě (ustanovení § 687 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů) jsou jasně definované povinnosti manželů, mezi kterými nejsou zahrnuty sexuální aktivity. Tudiž vynucený sex nelze označit za plnění manželských povinností, ale jedná se o agresivní jednání, násilný akt (Špatenková, Ševčík, 2011b). Totéž platí i pro partnerské vztahy, sex má být vždy založen na výslovném souhlasu.

I když se oběti podaří z násilného vztahu uniknout a od původce se odpoutat, konec násilí není zaručen – může pokračovat v podobě *ex-partner stalkingu* neboli pronásledování bývalým partnerem. V porovnání s pronásledovateli, které oběť nezná vůbec či je zná, ale nespojoval je intimní vztah, bývají bývalí partneři násilnější, z čehož

vyplývá, že předchozí domácí násilí s sebou přináší větší pravděpodobnost výskytu fyzického násilí v rámci stalkingu (Čírtková, 2008). Nebezpečné pronásledování (stalking) je postihnutelné zákonem a pachateli hrozí trest odnětí svobody na šest měsíců až tři roky (ustanovení § 354 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů). „*Cílem násilné osoby je vyvolání strachu, obavy o vlastní život nebo o život blízkých, ztráty pocitu soukromí u ohrožené osoby.*“ (Levová, 2010, s. 28) Dosahuje toho prostřednictvím opakovaných a nevyžádaných pokusů o kontakt s ohroženou osobou. Snaží se dostat do její blízkosti, píše dopisy, obtěžuje ji telefonicky či skrze zprávy (Čírtková, 2008). Tyto kontakty mohou být laděny různě, Kotková (2014a) uvádí, že mohou být naplněné nenávistí a výhružkami, rovněž tak jako láskou a sliby. Čírtková (2008) upozorňuje na rozdíly z hlediska pohlaví pronásledujících osob. Mužské pohlaví jednoznačně převládá v ex-partner stalkingu, který je pokračováním domácího násilí. Naopak u žen, v případě, že se dopouštějí pronásledování bývalého partnera, převládá běžný stalking, který není vázán na domácí násilí. Za nebezpečné pronásledování může být pachatel pravomocně odsouzen, ale co domácí násilí jako takové? V případě potrestání samotného domácího násilí, trestní zákoník tento pojem nezná, pro tento trestný čin se užívá spojení *týrání osoby žijící ve společném obydlí* (ustanovení § 199 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů).

2 Příčiny a důsledky domácího násilí

Většinou se nic neděje bez příčiny. Totéž platí pro jevy vyskytující se ve společnosti včetně domácího násilí. Pro porozumění tak komplexnímu jevu je třeba zabývat se příčinami, které jsou následně podstatné pro vytváření strategií řešení a účinnou intervenci. Stočesová a Čáp (2020) uvádějí, že příčiny domácího násilí lze vnímat na celkem třech úrovních – jednotlivce, skupiny a společnosti. Z toho vyplývá, že původ násilí vychází z různých zdrojů a jeho odhalování je zdlouhavý, ale potřebný proces. Jednoznačně vytyčit příčiny domácího násilí nelze ani u konkrétních případů (Klimentová, 2016). V případě původce domácího násilí lze hledat zdroj, ze kterého jeho chování vychází v minulosti i současném životě a důvodů, proč mají tendenci takto jednat, je nespočet.

Domácí násilí se nedotýká pouze ohrožené a násilné osoby, ale působí i na případné děti, které s nimi sdílí domácnost. Domácnost s výskytem násilí rozhodně nelze označit za prostředí podporující správný vývoj dítěte. Ti, kteří mají osobní zkušenost, si odnášejí následky dlouhodobého charakteru a tento zážitek nepřestává nadále ovlivňovat jejich život. Tento fenomén má dopad na společnost i z ekonomického hlediska, každoročně je vynakládáno množství financí na boj proti domácímu násilí a na pomoc lidem jím zasaženým.

2.1 Agresivní chování a jeho příčiny

S agresí a násilím člověk přichází do kontaktu dennodenně. Neznamená to, že jich musí užívat on sám nebo někdo ve vztahu k němu, ať už ve společnostech akceptované či neakceptované podobě. Lidé jsou s nimi konfrontováni též v rámci televizního vysílání, internetového prostředí, ať už se jedná o zpravodajství nebo zábavní průmysl, tudíž jim nelze ve své podstatě uniknout. Násilí je součástí lidských životů od nepaměti, je ho plná historie a bohužel nás v různých formách obklopuje i v dnešní době. Násilí zasahuje do míst, kam by za žádných okolností nemělo. Nevyhýbá se ani prostředí rodiny, kde poškozují její členy a ničivě zasahuje do naplňování jejich funkcí. Co někoho opravňuje k poškozování druhých, ať jejich týrání, způsobení fyzické újmy či ničení jejich majetku?

Součástí problematiky agresivního chování a násilí, kterou nelze opomenout, jsou emoce, které představují neodmyslitelný prvek každodenních životů a bezpochyby na lidi působí značnou mírou. *„Emoce jsou složitým komplexem metabolických a neurofyzilogických procesů, které jsou spojené s tělesnými reakcemi, s psychickým*

prožitkem a různými projevy chování.“ (Vágnerová, 2016, s. 263) Zacházení s emocemi je podstatné pro správné fungování vztahů mezi lidmi. Kolikrát se jedinec může pod vlivem emocí zachovat způsobem, který se vymyká jeho běžnému jednání a následně litovat, to však neznamená, že by emoce byly vždy škodlivé. Jak upozorňují Stočesová a Čáp (2020), problematické jsou momenty, kdy jedinec dovolí emocím převzít nad ním kontrolu, tzn. nechá se jimi plně ovládat a jedná impulzivně či s nimi neumí zacházet přiměřeným způsobem. Člověk se může naučit potlačit projevy emocionálního chování a mít nad svým tělem pod vlivem emocí určitou kontrolu, stejně tak si může osvojit nechávat větší průchod emocím a zmírnit přílišnou sebekontrolu (Ekman, 2015).

Diskuse mezi lidmi na téma vztahu emocí a pohlaví častokrát končí konstatováním, že výraznější projev emocí je spjat převážně s ženami. Ze zjištění zabývajících se souvislostmi mezi genderovými stereotypy a emocemi vyplývá, že ve společnosti převažuje názor, že ženy jsou obecně emotivnější, přičemž výjimku představují dvě emoce – vztek a pýcha, které muži v porovnání s opačným pohlavím, prožívají a vyjadřují častěji (Plant et al., 2000). Proč jsou tato přesvědčení taková? Příčinu by bylo možné hledat ve skutečnosti, že společnost udává jakási pravidla pro projevování emocí. Již od útlého věku jsou chlapci učeni své emoce skrývat, od okolí slychají, že muži přece nebrečí apod. V případě, že dají najevo ty, které společnost považuje spíše za ženské, jsou svým okolím zesměšňováni. Kontroly není ušetřeno ani ženské pohlaví, ženy jsou následkem projevování emocí častokrát označovány za hysterky. Toto nastavování hranic potvrzují i zjištění odborníků. Po důkladných zkoumáních dospěli psychologové k závěru, že rozdíl mezi oběma pohlavími v oblasti emocí spočívá spíše v jejich vyjadřování, než v subjektivním prožívání (Fischer, 2000; In: Nolen-Hoeksema, et al. 2012).

Mezi základní emoce patří též hněv, který může postupně eskalovat a mnohdy tak stát na počátku agresivního chování, které může ublížit a vést ke zranění či dokonce smrti. „*Hněv může být chápán jako emocionální motiv, který vyvolává a podporuje agresivní chování.*“ (Stuchlíková, Man, 2003, s. 135) K hněvu mají blízko zlost a vztek, přičemž platí, že se od sebe vzájemně liší mírou intenzity (Kast, 2010). Hněv bývá povětšinou racionální, pro zlost je charakteristická větší impulzivita, vztek je spojený s afektivní pomstychtivostí a zuřivost je běsnění s ničivým účinkem (Hartl, Hartlová, 2015). Podle Ekmana (2015) je velmi nebezpečným atributem hněvu skutečnost, že budí další hněv a vše se rychle stupňuje. Příkladem z praxe jsou partnerské hádky, kdy hněvivý přístup jednoho podporuje v podobném chování i druhého z partnerů a hádka může ve výsledku eskalovat v konflikt s projevy násilí. Moment, ve kterém emoce vyjdou na povrch, si lidé

nevybírají, ale něco přece jen mají pod svou kontrolu. Vznik hněvu a zlosti prakticky nelze ovlivnit silou vůle, nad čím lidé mají moc, je možnost usměrnit své jednání takovým způsobem, aby se nevydalo destruktivním směrem (Křivohlavý, 2004). I zde platí, že každý jedinec je v této schopnosti jinak zdatný – někteří se ovládají bez větších obtíží, jiní to dovedou se značnou těžkostí či téměř vůbec.

Jak bylo uvedeno, existuje vztah mezi hněvem a agresivním jednáním. Zde již dochází k přesunu od prožívání emoce k aktivnímu činu. V této souvislosti je zapotřebí rozlišovat mezi *agresivitou* a *agresí*, jelikož i když jsou si tyto pojmy blízké, každý nese jiný význam. Zatímco agresivita označuje tendenci k agresivnímu chování, agrese odkazuje již ke konkrétnímu činu (Stočasová, Čáp, 2020). „*Agrese je druh chování realizovaného s cílem ublížit či uškodit živé bytosti, která se naopak snaží tomuto chování vyhnout.*“ (Baron, Richardson, 1994; In: Hewstone, Stroebe, 2006, s. 365) Tato definice má negativní podtext, který je pro účely této práce ideální, ale neznamená to, že agresivita nemá i svou pozitivní stránku. Z hlediska psychologie je agresivita vlastnost člověku vrozená a má smysl v udržení života, adaptaci, obraně či sebeprosazení (Poněšický, 2005). Agresivita je nepostradatelná, stála za revolučními změnami a je podstatná i ve sféře sociálních vztahů, úzce spjatá je s asertivitou, ale je třeba mít na paměti, že mezi nežádoucími projevy agresivity a těmi potřebnými absentuje ostré oddělení (Nakonečný, 2015). Současná společnost je výrazně orientována na výkon a úspěch, což může vést k tomu, že se zdravé sebeprosazování ve finále přehoupne do preference volit agresivní jednání, aby lidé dosáhli svých cílů. Zvyšuje se riziko, že lidé vůči sobě budou bezohlední, v interakcích sledovat jen vlastní zájem a ve finále i agresivní.

S projevy agrese se člověk může setkat v různých fázích života a prostředích. V této souvislosti lze zmínit šikanu, ke které může docházet v průběhu školní docházky, na pracovišti (mobbing, bossing), dále domácí násilí, stalking či agresivní chování v součinnosti s moderními technologiemi, jako například cyberbullying, cybergrooming, cyberthreats nebo cybestalking (Harsa et al., 2012).

Proč jsou lidé agresivní a dopouštějí se násilí? Podle Fischera a Škody (2014) lze příčiny, které stojí na pozadí agresivního chování, dělit na vrozené (biologické) a získané (sociální). Do biologických dispozic řadí například hladinu testosteronu, změny ve funkci nebo struktuře centrální nervové soustavy, dysfunkci serotoninergního systému. V příčinách sociálních hraje roli především sociální učení, kdy se jedinec agresivnímu chování učí v rodině nebo i dalších sociálních skupinách a svůj vliv má i společnost jako celek (např. působení médií, politický a ideologický vliv). Cimrmanová (2013) zastává

názor, že jedinec jedná násilně, protože se během života nenaučil zacházet s agresí odpovídajícím způsobem.

Mezi agresí a násilným chováním je rozdíl z hlediska kýženého cíle. Na agresi je nahlíženo jako na fyziologickou odpověď sledující přežití organismu či dosažení stanoveného cíle, kdežto násilné chování má jiný cíl, a to někoho úmyslně poškodit, což z něj činí patologickou agresi (Harsa et al., 2012). „*Násilí je čin namířený proti druhému člověku, který mu má ublížit, způsobit bolest, zastrašit ho nebo ponížit, aby jednal proti své vůli, respektive aby nejednal podle své vůle.*“ (Isdal, 2017, s. 31) Patří mezi druh chování, které sice může být podmíněno vrozenými predispozicemi, ale to neznamená, že neexistují cesty, jak se mu vyvarovat, právě na tomto místě přichází sebekultivace (Cimrmannová, 2013). Z toho vyplývá, že sklon k násilnému jednání, jedince automaticky nepředurčuje k tomu, že si takto bude nevyhnutelně počínat.

Společnost se k projevům agresivity a násilí staví různě, zatímco některé toleruje, k jiným zastává negativní postoj a odsuzuje je. Tato snášenlivost se odvíjí od toho, k jakému účelu jsou agrese a násilí využity, zdali slouží k obraně, pomstě či jako alternativní forma uspokojování potřeb, přičemž platí, že agrese, která je odpovědí na útok ve smyslu obrany, je společností více tolerována, než agrese využitá za účelem pomsty (Fischer, Škoda, 2014). Jaké stanovisko členové společnosti zaujmou, tedy těsně souvisí s tím, za jakým záměrem byly tyto způsoby chování použity.

V oblasti agresivního a násilného chování lze identifikovat rozdíly mezi ženským a mužským pohlavím. Muži mají obecně větší pravděpodobnost se v průběhu života participovat na jednání fyzicky agresivního nebo násilného charakteru a současně se také stát obětí takového chování (Padgett, Tremblay, 2020). V této sféře se do objasňování zapojuje vliv hormonů na chování, konkrétně testosteronu, jehož vyšší hladina u mužů je dávana do souvislosti s agresivním chováním a zároveň bylo zjištěno, že větší množství tohoto hormonu kolujícího v těle člověka souvisí s hněvem a podrážděností (Renzetti, Curran, 2003). Padgett a Tremblay (2020) uvádějí, že v případě heterosexuálních párů se obě pohlaví dopouští fyzické agrese ve stejné míře, ale muži v porovnání s ženami častěji způsobí partnerce zranění bitím či škrcením, současně ženy se spíše uchylují k agresi v rámci odvety, než že by byly jejím iniciátorem. Conway (2007) naráží na jeden důležitý bod, kterým je podpora mužské agrese společností – ve filmech mužský hrdina zabíjí a ničí, v reálném životě jsou vyznamenáváni váleční hrdinové, chlapani dostávají hračky spojené s násilím a opomenout nelze ani sport, kde muži za své vzory budou spíše

považovat boxery než krasobruslaře, což ve výsledky odkazuje na stutečnost, že násilí je naučeným chováním.

Předcházení a snižování výskytu sociálně patologických jevů je všeobecně obtížný úkol, který vyžaduje spolupráci více stran. Harsa et al. (2012) v oblasti prevence zdůrazňují podstatnost edukace, výchovy, osvěty a schopnosti o agresi a násilí otevřeně mluvit. Vedle ovlivňování postojů veřejnosti, působí preventivně a přispívají k eliminaci agresivního chování i psychoterapie a farmakologická léčba (Fischer, Škoda, 2014). Prevenci přímo domácího násilí se věnuje Špatenková (2011a) a z jejího popisu vyplývá, že působit na výskyt tohoto jevu lze na všech úrovních prevence. Podstatou primární prevence je dosáhnout redukce výskytu případů nových, čehož lze docílit například prostřednictvím svědomitého výběru partnera a obeznámeností se správným fungováním partnerských vztahů, rodiny v jedné domácnosti a tím, jaké chování již není přijatelné a nemělo by být za žádných okolností snášeno. Autorka uvádí, že sekundární prevence, která je zaměřena na již rizikovou domácnost z pohledu domácího násilí, může probíhat formou poradenství, krizové intervence nebo terapie určené aktérům domácího násilí. V neposlední řadě terciární prevence, jejíž součástí jsou například sociální rehabilitace, opatření sociální, reintegrace, zkrátka aktivity, jejichž smyslem je eliminace následků domácího násilí a pomoc zasaženým osobám s návratem do života.

Motivace páchat domácí násilí

Obecně motivace pohání chování a podněcuje k činnosti, s patřičnou motivací bude člověk svého cíle dosahovat snadněji. Pokud směřuje chování k žádoucímu a společensky přijatelnému cíli, je toto její pozitivní atribut. Naneštěstí figuruje i na poli domácího násilí a původce či původkyně k týrání podněcují různé důvody. „*Motivace je pro domácího násilníka příčinou, podnětem k akcím, k manipulaci, ke způsobu nakládání s druhým, ke způsobu zacházení s ním, pohnutkou k ovlivňování partnera.*“ (Janský, 2011, s. 162)

Podle Čírtkové (2004) se motivace osob, které se dopouští násilí v partnerském vztahu, značně liší od běžného kriminálního násilí. Domácí agresor na sebe nepohlíží jako na kriminálního a své chování nehodnotí jako zavrženíhodné. Navíc dle jejího názoru pachatel v případě domácího násilí nevyužívá agrese jako prostředku k dosažení konkrétního účelu, který by dal přímo najevo, to znamená, tento druh násilí nelze označit za instrumentální, ale současně platí, že není ani přímo afektivní.

Násilná osoba je přesvědčena, že má nárok druhou osobu týrat, z toho vyplývá, že chování vůči druhé osobě jako například trestání, pronásledování, izolování, šíření pomluv a lží o její osobě, udávání zákazů a příkazů a podobné podoby chování považuje za své výsostné právo (Janský, 2011). Pokud jedinec zastává takové přesvědčení, jen těžko se v něm ozve svědomí a vyvstane uvědomění, že koná něco nepřijatelného.

Herdová et al. (2016) v rámci zkoumání práce s původci a původkyněmi domácího násilí v České republice realizovali kvalitativní výzkum, kterého se účastnilo celkem 11 respondentů (10 mužů a 1 žena), přičemž se jednalo o klienty českých organizací nabízejících programy pro původce a původkyně násilí. Při výzkumu se zaměřili také na motivaci k páčání násilí. Značná část respondentů uvedla, že spouštěčem násilné reakce byl naakumulovaný vztek, který nedovedli kontrolovat. Původ tohoto vzteku pramenil například ze stresu či události v zaměstnání, chování dětí, hádky se svým protějškem či z pocitu odpovědnosti za neuspokojivou finanční situaci rodiny. V případě respondentky bylo násilí reakcí na frustraci související s péčí o malé dítě a domácnost, absenci partnera a nemožnost angažovat se i v jiných oblastech mimo rodinný život. Pro některé respondenty bylo násilí krajním prostředkem k řešení nastalé situace, když jim došly možnosti a neznali jiný způsob k jejímu rozřešení. Respondenti a respondentka využívali různé formy násilí – od verbálních útoků až po fyzické útoky směřované vůči věcem, protějšku či dětem.

Pokud jde o jasné objasnění motivace domácích agresorů, Janský (2011) uvádí, že zůstane častokrát neodhalena a svůj podíl na tom mají i samotní násilníci, kteří ji povětšinou utajují, každopádně mezi nejčastější patří například snaha o zničení druhé osoby, zloba, sobectví, škodolibost, žárlivost, snažení o úplnou kontrolu nad partnerem, zisk finančního charakteru. Z tohoto seznamu je patrné, že neexistuje jediný důvod, proč se násilná osoba dopouští týraní, zároveň i přesné pojmenování konkrétní motivace je komplikované.

2.2 Hledání původu domácího násilí

Pro efektivní zápolení s výskytem domácího násilí je podstatné neopomíjet význam zkoumání jeho původu. Příčin domácího násilí je nepřehledné množství, toto navíc komplikuje fakt, že se kombinují a vzájemně násobí (Stočesová, Čáp, 2020). Mýty obklopují i oblast příčin domácího násilí, Čírtková (2008) se zmiňuje celkem o třech takových mýtech. Jako první předkládá „špatnou“ reakci oběti na počátky násilí, kdy je

příčina připisována oběti. Dalším je hledání příčiny ve společnosti, konkrétně v jejím přístupu k násilí, kdy ho toleruje či na něj nikterak nereaguje. Svou roli tento postoj sice sehrává, ale nejedná se o příčinu jako takovou. Třetí mýtus odkazuje ke kopírování agresivních vzorců z původní rodiny, přičemž ho komentuje tak, že v některých případech tomu tak může být, ovšem jak lze pak vysvětlit prapůvod násilí v rodinách předchozích generací násilné osoby.

V minulosti se při objasňování příčin domácího násilí využívaly jednofaktorové teorie, mezi které patří teorie biologicko-genetická, psychologická, a sociologická (Voňková, 2008a). Tento přístup k příčinám je již v současnosti překonán a jsou uplatňovány zejména multifaktorové teorie, které jsou založeny na tom, že na vzniku násilí je podíl více faktorů (Střílková, 2009). Mezi nejznámější teorii tohoto druhu patří ta D. G. Duttona, který rozlišuje čtyři roviny zdrojů a příčin domácího násilí:

- Makrosystémové příčiny – přítomnost domácího násilí je vysvětlována pomocí převládající hierarchie hodnot, která je založena na dominanci a nadvládě mužského pohlaví. Patriarchální smýšlení lze nalézt v řadě mýtů, vztahujících se k této problematice, které ve výsledku přispívají k bagatelizaci či ospravedlňování násilí uvnitř vztahu směřovaného vůči ženskému pohlaví.
- Exosystémové příčiny – exosystém odkazuje k bezprostřednímu životnímu (sociálnímu) okolí, ve kterém se jedinec pohybuje. Zahrnuje formální a neformální struktury, s nimiž se tento jedinec setkává a zároveň působí na jeho chování. Mezi konkrétní faktory, jež přispívají k rozvoji násilí v rodině, se řadí například nízký příjem, nezaměstnanost nebo nižší úroveň vzdělanosti.
- Mikrosystémové příčiny – mikrosystém představuje samotná rodina, ve které se vyskytují situace a okolnosti, které podporují vznik domácího násilí. K rizikům, která pramení z podstaty rodinného soužití, patří například privátnost, která do určité míry brání uplatňování sociální kontroly, dále právo na ovlivňování chování svých členů či jasně stanové role.
- Ontogenetické příčiny – v tomto případě jsou příčiny spatřovány v individuálních charakteristikách pachatele i oběti a taktéž v jejich vzájemné interakci. V této spojitosti Pikálková (2004) píše o psychiatrickém modelu, jež se věnuje osobnostním charakteristikám osoby násilné i ohrožené a svou pozornost obrací například k rozvratu osobnosti, závislostem na návykových látkách či duševním poruchám. (Dutton, 1988; In: Čírtková, 2004)

Na základě předcházejícího výčtu lze konstatovat, že vzhledem k tomu, na kolika různých úrovních je možné příčiny domácího násilí hledat, je náročné určit, kde přesně spočívá původ násilí. Příčiny výskytu domácího násilí v životech lidí lze tudíž spatřovat na úrovni charakteristik jednotlivce, rodiny a jejího působení, sociálního prostředí i smýšlení společnosti jako takové. Jak již bylo uvedeno v úvodu kapitoly, zdroj, ze kterého vychází chování násilné osoby, může existovat v její minulosti i současném životě.

Rizikové faktory

Identifikace rizikových faktorů, které zvyšují pravděpodobnost propuknutí násilí ve vztahu, není snadná. Pikálková (2004) upozorňuje, že vědci ohledně jejich existence nezastávají jednotný názor a zároveň připomíná důležitost skutečnosti, že k násilí v rodině se váže řada rizikových faktorů, které spolu nadto vzájemně interagují. Tyto faktory se vyskytují na úrovni jedince i na dalších úrovních, podobně jako v případě příčin domácího násilí.

Určité riziko lze spatřovat v jednom případě seznamování budoucích partnerů. Takzvaná „láska na první pohled“ je v uměleckých dílech, ať už jde o filmy, knihy, hudbu, zobrazována způsobem, který v lidech budí pocit, že ji chtějí alespoň jednou za život zažít. Jak spolu souvisí láska a násilí? Daligand a Bedin (2014) označují za rizikové z hlediska výskytu násilí vztahy, které mají rychlý začátek, přičemž základem těchto vztahů bývá silná vzájemná přitažlivost fyzického rázu. Zpočátku je vše perfektní, člověk je svým protějškem naprosto okouzlen, ovšem láska a vztah jsou mnohem více než pouhá fyzická přitažlivost. Takový vztah postrádá stabilní základ, nemá oporu v dlouhodobé vizi a jakmile silné pobláznění odezní, partneři zjistí, že jejich představy nejsou v souladu. Konfrontace s realitou je bolestivá a zklamání nevyhnutelné. Autorky také upozorňují na nebezpečí snahy, ať jednoho nebo obou partnerů, vrátit čas do doby, kdy vztah začínal a vše bylo nové. Tyto pokusy nepřinášejí kýžený výsledek a postavení se tváří v tvář skutečnosti je zdrcující. Právě v tomto momentu spatřují počátky možného násilí. Zajisté to neznamena, že ve veškerých vztazích, které započaly „poblázněním“ se objeví násilí, ale je důležité uvědomit si, že bez komunikace a budování vztahu se zvyšuje riziko konfliktů, které mohou skončit zmiňovaným násilím.

Pikálková (2004) uvádí rizikové faktory, o kterých se mezi badateli mluví nejčastěji a dělí je do kategorií – sociálnědemografické, situační a environmentální. Do skupiny

sociálnědemografických faktorů ve vztahu k násilí v rodině patří pohlaví, věk a příjem. Mezi situační a environmentální faktory autorka zařazuje stres, nerovnost z hlediska genderu, přenos vzorců násilí mezi generacemi, sociální izolaci, zkušenost s domácím násilím v roli svědka. Podle Čírtkové (2004) je rizikovým faktorem tedy také osobní zkušenost jedince s násilím v průběhu dětství, která může působit dvojnásobně, z bývalé oběti se stává násilná osoba nebo oběť bude obětí i v dospělosti, jelikož přijala násilí jako nevyhnutelnou součást života. Cimrmannová (2013) dodává, že v případě transgeneračního přenosu násilí do další generace je na vině spíše sociální učení než geny, současně je toto násilí dle odborníků těsně spjato s nejistou vazbou mezi dětmi a rodiči.

Na násilí v blízkých vztazích se mohou podílet také vlivy somatické, kam lze zařadit rozličná poškození mozku nebo poruchy osobnosti a psychosociální vlivy, které zahrnují vývojovou deprivaci či těžkosti v rozvoji vyšších citů (Holubová et al., 2019). Podle Krpálkové (2017) do rizikových faktorů domácího násilí patří i nerovnost vyskytující se ve vztahu, způsobená například zdravotním stavem, postižením fyzického nebo duševního charakteru, neznalostí jazyka v zemi současného pobytu a poměrů zde panujících.

Rizikem pro vznik násilí nejsou pouze negativní skutečnosti, ale mohou jím být také pro většinu osob radostné okamžiky v životě, které mnohdy vztah posouvají na další úroveň. Daligand a Bedin (2014) píše o kritických momentech, které mohou být spouštěčem násilí a do této kategorie zařazují například svatbu, očekávání dítěte, ukončení vztahu (rozchod či rozvod), ztrátu zaměstnání jednoho z partnerů či užívání návykových látek. Běžně se říká, že pokud někdo něco udělá jednou, v budoucnu bude takové chování opakovat. Za rizikový faktor je možné považovat i dopouštění se násilí v minulých vztazích. Platí, že se původci násilí běžně dopouští násilných aktů na svých nových partnerech (Huecker et al., 2022).

2.3 Dopady domácího násilí

Násilí přicházející ze strany blízkého, kterému člověk důvěřuje a od něhož by takové jednání neočekával, je velkým šokem. Zažívání domácího násilí zanechává rány na fyzické i psychické stránce a bezpochyby zasahuje do běžného života. Následky násilí mohou být dočasné, stejně tak jako chronické, přičemž jsou ovlivněny osobnostními charakteristikami, formou násilí, jeho trváním a intenzitou (Stočesová, Čáp 2020). Dlouhodobé týrání ohrožené osoby, spojené s ponižováním, se podepisuje nejen na jejím

sebepečetí, ale také je v jeho důsledku narušena důvěra zejména k zástupcům opačného pohlaví (Voňková, Netík, 2005). Důvěra patří mezi základní prvky vztahu, tudíž navazování dalších partnerských vztahů bude tímto jejím narušením poznamenáno a pro bývalé oběti násilí nebude její opětovná obnova k dalšímu partnerovi nebo partnerce snadným úkolem.

Mezi klíčové termíny z oblasti důsledků domácího násilí patří *syndrom týrané osoby* (angl. *battered person syndrome*) nebo *syndrom týraného partnera* (angl. *battered spouse syndrome*), které zohledňují, že oběťmi domácího násilí se může stát kdokoli bez ohledu na pohlaví, ovšem využívají se též pojmy uvažující pohlaví oběti. Jmenované syndromy jsou charakteristické tím, že přes stupňující se násilí, ohrožené osoby v takovém vztahu nadále setrvávají (Kotková 2014a). „*Syndrom týrané osoby je definován jako soubor specifických charakteristik a důsledků zneužívání, jež vedou ke snížené schopnosti daného jedince efektivně reagovat na prožívané násilí.*“ (Ševčík, 2011, s. 42–43) Vyskytuje se především u obětí dlouhodobého chronického domácího násilí, zejména u případů intimního terorismu a lze identifikovat posilovače jeho rozvoje, kterými jsou nevyhovující reakce okolí, které zahrnují neúčinné snahy o pomoc nebo bagatelizaci celé situace (Čítrková et al., 2010).

Syndrom týrané osoby se může manifestovat různými způsoby chování, které se bez patřičných znalostí problematiky, mohou zdát zcela iracionální. Projevy syndromu je možné klasifikovat do několika skupin – symptomy posttraumatické stresové poruchy, naučená bezmocnost a sebezničující zvládací strategie (Ševčík, 2011).

Obecně se posttraumatická stresová porucha může objevit po prožití extrémního stresového zážitku, který se vymyká všední zkušenosti člověka, současně se jedná o protražovanou anebo zpožděnou reakci na tento traumatický zážitek (Čítrková, 2004). Mezi traumatické události, které mohou stát na počátku rozvoje této poruchy, patří například participace ve válečném konfliktu, zasažení přírodní katastrofou či násilí ze strany jiných osob, včetně domácího násilí. Holá et al. (2016) uvádějí, že šance na rozvinutí posttraumatické stresové poruchy u oběti je vázána na rozsah zažívání pocitů bezmoci a sociální podporu ze strany okolí. Posttraumatickou stresovou poruchou nemusí trpět pouze přímé oběti, ale též ty nepřímé zvláště v případě dlouhodobého pobývání v prostředí, ve kterém dochází k domácímu násilí (Voňková, 2008b). Jejimi příznačnými znaky jsou opakované znovuprožívání traumatické události (noční můry, úzkostné vzpomínky na tento zážitek, flashbacky), poruchy spánku, podrážděnost, tenze, poruchy se soustředěním, pocity odcizení, vyhýbání se podnětům evokujícím událost,

neuvažování budoucnosti apod., přičemž příznaky u zasaženého jedince přetrvávají déle než jeden měsíc a zasahují do jeho života (Holá et al., 2016). Pokud se osoba zasažená touto poruchou nepodrobí léčbě, může dojít až ke změně osobnosti (Voňková, 2008b).

Naučená bezmocnost se objevuje poté, co se snažení ohrožené osoby o změnu (např. několikanásobné pokusy o odchod z násilného vztahu, obstarání pomoci) setkávají s neúspěchem, následkem čehož se jedinec stává pasivním a provází ho pocity beznaděje a bezmoci (Ševčík, 2011). Výskyt těchto pocitů je pochopitelný, vzhledem k tomu, čím si ohrožené osoby skrytě před zraky okolí procházejí. Život oběti je v rukách původce, ohrožená osoba nemá kontrolu nad probíhajícím násilím, což přispívá k jejímu pasivnímu přístupu a ve výsledku ztrácí sílu pokusit se o změnu a rezignuje (Bednářová, 2009). Nejenže není schopna ovlivnit násilné výpady původce, ale jak uvádí Kotková (2014a), domnívá se, že jí chybí možnost rozhodovat o svém vlastním životě. Ve spojitosti s naučenou bezmocností, Ševčík (2011) odkazuje k důležitosti reakce ohrožené osoby na prvotní projevy násilí. Pokud na první incidenty reaguje aktivně a činí kroky ke zvrácení aktuální situace vztahu, je schopnější řešit další násilí a vyhledat potřebnou pomoc. Ovšem v opačném případě, tedy neadekvátní reakci, stoupá riziko dlouhodobého týrání, které v konečném důsledku vede k řešení situace až v momentě bezprostředního ohrožení života.

Při zvládání zatěžujících situací každý jedinec volí jiné strategie. Jednou z nich je alkohol, který byl zmiňován v souvislosti s násilnými osobami. Problémy s konzumací alkoholu se mohou vyvinout také u ohrožených osob a prohlubovat domácí násilí. Nešpor a Csémy (2005) uvádějí, že intoxikace ohrožené osoby může být záminkou pro násilnou osobu k útoku a alkohol v těle navíc znesnadňuje efektivní obranu. Zatímco někteří sahají k neškodným způsobům, jiní volí strategie, které je značně poškozují. Ohrožená osoba se pod vlivem různých okolností může dostat do situace, kdy již nevidí světlo na konci tunelu. Nabude zdání, že ze současné situace není úniku a zkrátka musí nějak přežít, v čemž jí pomáhají právě sebezničující zvládací strategie, mezi které patří konzumace návykových látek (alkohol a další drogy), suicidální pokusy či vražedné tendence směřované vůči násilné osobě (Ševčík, 2011). Pro některé ohrožené osoby je požívání návykových látek sice prostředkem k snazšímu přežívání situace, ale nese s sebou další nebezpečí – negativně se podepisuje na zdraví člověka a současně roste riziko vzniku závislosti. Jmenované zvládací strategie, kterých ohrožené osoby užívají k vyrovnávání se s týráním ze strany blízké osoby, nejsou jediné a Ševčík (2011) mezi další podoby, v jakých se sebezničující reakce objevují, zařazuje omlouvání jednání

násilné osoby, odmítání pomoci, minimalizaci následků i celého násilí a v neposlední řadě popírání skutečnosti, že jsou týrány.

U obětí domácího násilí se může rozvinout Stockholmský syndrom, jehož základním atributem je vytvoření emocionálního vztahu mezi násilnou a ohroženou osobou, která se ztotožňuje s chováním násilníka (Voňková, 2008b). Vzniká ve chvíli, kdy se oběť nachází ve značném ohrožení, je odříznuta od okolního světa, má dojem, že její situace je neřešitelná a v neposlední řadě se pachatel chová ambivalentně, tzn. občas projevuje laskavost (Bednářová, 2009). Projevy laskavosti lze v kontextu domácího násilí upozorovat v rámci cyklu domácího násilí, konkrétně ve stadiu „líbánek“ a klidu, tedy v období, kdy je násilná osoba k nepoznání. Ve spojení s domácím násilím tento syndrom označuje nezdravé pouto mezi ohroženou a násilnou osobou, přičemž tato vazba je důvodem naděje ohrožených osob ve zlepšení situace, stejně tak minimalizace prožitého týraní (Wallace, 2007). Pokud k něčemu takovému dojde, neodkazuje to k slabosti či k tomu, že je dotyčná osoba „zvláštní“. Vytvoření citového pouta může být ve skutečnosti pro oběti týraní strategií k přežití, kdy jejich osobnost produkuje pocity a myšlenky nutné k sebezáchově a snížení rizik fyzického a emočního charakteru (Logan, 2018).

Stočesová a Čáp (2020) dělí dopady násilí mezi blízkými do několika skupin, konkrétně na fyzické (somatické), psychické, sociální a ekonomické. Do kategorie fyzických dopadů řadí na pohled viditelná zranění (např. modřiny, šrámy), ale i další následky násilí zasahující tělesnou integritu ohrožené osoby, jako jsou např. bolesti hlavy a zad, potíže se zažíváním, poruchy spánku, vypadávání vlasů, žaludeční vředy. Psychické dopady jsou rozmanité a mimo naučené bezmocnosti, posttraumatické stresové poruchy, syndromu týrané osoby a sebezničujících reakcí, které byly již popsány, se u ohrožené osoby mohou vyskytnout apatie, panické ataky, nízké sebevědomí, citová otupělost, přecitlivělost. Jako další autoři uvádějí sociální dopady, které mohou znamenat narušení vztahů, větší nedůvěřivost k lidem, pokles sociálního statusu, těžkosti s navazováním partnerských vztahů. Domácí násilí na ohroženou osobu dopadá i z ekonomického hlediska, může ve výsledku vést ke ztrátě zaměstnání, zadlužení, finančním a materiálním ztrátám v důsledku rozluky. Pro doplnění psychických následků lze zmínit, že Holá et al. (2016) uvádějí, že oběti dostávají až do ordinací psychiatrů, úzkostně depresivní porucha bývá nejčastěji vyřčenou diagnózou.

Existují i případy, kdy násilné osoby se vzděláním ve zdravotnických oborech nebo erudované v problematice domácího násilí, úmyslně způsobují ohrožené osobě zranění v místech, která nejsou na první pohled patrná (např. vlasová oblast) a došlo tak

k zamaskování jejich činnosti (Holá et al., 2016). Na tomto příkladu je patrná rafinovanost chování násilných osob a také to, že domácí násilí se opravdu netýká pouze jedinců s nižším dosaženým stupněm vzdělání.

Důsledky zkušeností s domácím násilím jsou rozličného charakteru a je zřejmé, že mnoho z nich přetrvává i dlouhodobě. Většinou se mluví o následcích násilí na oběť, ale užívání násilí se podepisuje též na jeho původci. V případě odmyšlení původců, kteří trpí například disociální poruchou osobnosti, dochází u nich vlivem vztahového selhání ke snížení sebeúcty, zvýšení pochybností o vlastních dovednostech v mezilidských vztazích a současně jsou utužovány sociálně deviantní vzorce jednání (Voňková, Netík, 2005).

Při pohledu na dopady domácího násilí z širší perspektivy je zřejmé, že důsledky tohoto jevu sahají za hranice jedince a jeho nejbližšího okolí. V činnosti je udržováno početné množství organizací zabývajících se pomocí přímým aktérům a patřičným fungováním rodinného života. Neziskový sektor není jedinou oblastí, který je vlivem domácího násilí nezbytné financovat. Domácí násilí má mnohé další ekonomické dopady, které se kalkulují jen stěží, jejichž přesná data je prakticky nemožné získat nebo je obtížné vůbec je peněžně vyčíslit. Studie ekonomických dopadů domácího násilí pro rok 2012 je odhadla na téměř 14,5 miliardy Kč, přičemž největší část této sumy tvořily ztráty způsobené neschopností jedinců pracovat v důsledku zranění vzniklého při domácím násilí a druhou příčku obsadily náklady ve sféře zdravotnictví (Všetičková et al., 2017). Citovaní autoři však dodávají, že jejich odhady nezahrnují veškeré výdaje spojené s domácím násilím, vlivem čehož dochází k podhodnocení celkových ekonomických dopadů.

3 Muži jako ohrožené osoby

Při pohledu do historie zkoumání domácího násilí na mužích nelze opomenout stat' Suzanne K. Steinmetz pod názvem *The Battered Husband Syndrome* (1977–1978), česky Syndrom bitého manžela, z konce 70. let minulého století, ve kterém obrátila pozornost k týraným mužům ze strany jejich manželek. Podle Čírtkové (2020) v době svého vydání článek sice vzbudil pozornost, ovšem kladných ohlasů se nedočkal, jelikož zrovna v tom čase se podařilo domácí násilí na ženách zakotvit jako závažný problém společnosti a zkrátka neutrální pohled uznávající, že původci domácího násilí mohou být muži i ženy, byl nežádoucí (Čírtková, 2020). Na našem území se o partnerském násilí začalo veřejně hovořit až po roce 1989 a první organizace, jejichž úkolem byla přímá pomoc obětem i osvěta veřejnosti, vznikaly v průběhu 90. let minulého století (Buriánek, 2014).

Ohroženou osobou se může stát kdokoli, podezřívavý a nevěřící přístup je však v případě ohrožených mužů stále realitou. Pokud jde o pohlaví, které se častěji dopouští násilí, je to jednoznačně to mužské, a to na veřejnosti i v soukromé sféře (Pešáková, Šmídová, 2016). Nejčastěji jsou muži spojeni s rolí těch, kteří násilí páchají, to však neznamená, že se nestávají jeho oběťmi. Muži se mohou stát obětí násilí ve sféře veřejné (např. pouliční násilí, armáda, věznice) i sféře privátní, kterou představuje násilí uvnitř rodiny, přičemž na základě zjištění vychází najevo, že častěji se stávají cílem násilí na veřejnosti a uvnitř kolektivů tvořených právě muži (Pešáková, 2017).

Přístup k domácímu násilí, ve kterém jsou ohroženými osobami muži, zaznamenal v průběhu svého vývoje mnoho změn. Pokud jde o týrané muže, kdysi byla v literatuře pozornost věnována jen týrání a sexuálnímu zneužívání mužů např. v armádě nebo vězení (Cimrmanová, 2013). Dnes se již postupně začíná uznávat, že terčem domácího násilí se mohou stát i muži, nikoliv pouze ženy. Výskyt takových případů byl potvrzen výzkumy realizovanými ve světě i na českém území, ovšem stále se jedná o poměrně neprobádanou oblast. Stav okolo této skupiny osob má však k dokonalosti daleko, což přiléhavě vystihuje následující souvětí. „*Společnost stále citlivější k právům žen, dětí, seniorů, ale i zvířátek zcela přehlíží psychické a někdy i fyzické týrání mužů, přičemž horší je to první.*“ (Nosková, 2013, s. 16).

Zkušenost s domácím násilím se nevyhýbá ani mužům a zástupci tohoto pohlaví se mohou stát jeho oběťmi v rámci různých rodinných vztahů. Může je postihnout v postavení partnera, rodiče, seniora nebo sourozence (Pešáková, 2016). Při vstupu do vztahu nikdo nepředpokládá, že bude zraňován partnerem nebo partnerkou. Z plánování

krásné společné budoucnosti se může rázem stát peklo, ze které se těžko uniká. Domácí násilí se nejčastěji odehrává mezi mužem a ženou v nějaké z forem partnerského vztahu, tzn. mezi manželem a manželkou, partnerem a partnerkou, druhem a družkou nebo mezi bývalí manželi či partnery (Ševčík, Špatenková, 2011c). Konkrétně v partnerství, se muž může stát obětí domácího násilí v heterosexuálním i homosexuálním vztahu. Kterí muži jsou domácím násilím ohroženi nejvíce? Dle Špatenkové a Ševčíka (2011c) jsou to zejména invalidní nebo postarší muži, dále muži trpící depresemi, závislostmi a ti, kteří jsou submisivní nebo extrémně pasivní.

Domácí násilí na mužích je zasaženo stereotypy, které mohou ztěžovat mužům získat podporu. Kolující mýty se dotýkají předpokladu, že kdyby to bylo tak zlé, odešel by, dopouštění násilí žen pouze v sebeobraně, nemožnosti fyzického napadení ženou z důvodu fyzické převahy a v neposlední řadě, že dotyčný, který zakouší ve vztahu násilí, je slaboch (Buriánek, 2014). Conway (2007) uvádí, že mezi lidmi dlouho panoval názor nemyslitelnosti mužských obětí domácího násilí, na čem je postaven, není plně evidentní, avšak existuje několik důvodů, jež napomáhají objasnění jeho podstaty. Jako první dva zmiňuje uplatňování feministického hlediska v problematice domácího násilí a neochota mužů veřejně přiznat, že se nacházejí v nesnázích. Dalším důvodem může být schopnost mužů pomoci si sami, v porovnání s ženami se v případě rozhodnutí opustit násilnou domácnost nacházejí v lepší výchozí pozici. Ovšem, jak autorka dodává, zde může sehrát roli i nedostatečná institucionální podpora pro muže jako oběti, která může vést muže k nepřiznání situace.

Čírtková (2020) jako hlavní problém vnímá reakce společnosti a z toho vyplývající sekundární viktimizaci, nikoliv násilí na mužích jako takové. Z tohoto názoru vyplývá, že ve společnosti je potřeba pevně zakotvit, že i muž se může stát obětí. Ohroženým mužům to může usnadnit cestu k vyhledání pomoci a zbavit strachu z odsuzování, další traumatizace nebo posměchu. Představa některých osob, že správný muž ze strany ženy nemůže být utlačován a týrán, mnohdy drží muže na místě, které ho decimuje. Kovařík a Dunovský (2005) uvádějí, že násilí na mužích, kterého se dopouští jejich partnerky, je problematické zejména z toho důvodu, že se neslučuje s genderovými představami. S týranými muži pojí odborníci fenomén dvojích zavřených dveří – první dveře symbolizují překážky, které jsou shodné pro všechny oběti domácího násilí a druhé odkazují k obavám těchto mužů z veřejného odhalení jejich příběhu (Čírtková, 2020). Bez „otevření dveří“ případ domácího násilí zůstane utajen před spravedlností i výzkumníky.

Debaty se vedou okolo genderové symetrie vs. asymetrie partnerského násilí, lze najít zastánce obou táborů, přičemž svou roli zde sehrávají použité metodologické nástroje (Pikálková, 2015a). Straus (1999) uvádí, že studie, které využívali nástroj *Conflict Tactics Scale* (CTS) docházely k závěrům, že muži a ženy jsou vůči svým partnerům v heterosexuálních vztazích násilní zhruba ve stejné míře, zatímco údaje získané v rámci *National Crime Victimization Survey* (pravidelný výzkum ze Spojených států amerických) tato zjištění popírají a odkazují k tomu, že násilí se většinou dopouštějí muži. Kritika využívání CTS vychází z poznatku, že ignoruje motivy jedinců a kontext, v jakém se ženy a muži dopouštějí násilí, z toho vyplývá, že dokud nebudou zjištěny přesné důvody, proč se ženy dopouštějí fyzického násilí na mužích, je nerozvážené hovořit o genderové symetrii (DeKeseredy, Dragiewicz, 2007). CTS je podrobena kritice ještě z jiného důvodu. Tento instrument zkoumá postupy dané osoby v konfliktních partnerských situacích, nikoliv domácí násilí ve formě týrání, tudíž nemůže určit četnost výskytu tohoto jevu (Čírtková, 2020).

Johnson (2005) zastává názor, že zatímco situační párové násilí je téměř genderově symetrické, v případech intimního terorismu je patrná silná genderová asymetrie, jelikož pachatelé jsou v tomto typu partnerského násilí téměř výhradně muži. Podobný postoj sdílí též Čírtková (2020), dle které genderovou symetrii lze spatřovat u lehčích případů domácího násilí, genderová asymetrie převažuje u těch závažného charakteru. V odborných pramenech lze ohledně genderové (a)symetrie nalézt různé názory. Například Dutton et al. (2005) toto téma shrnují tak, že násilí páchané ženami v intimních vztazích je přinejmenším stejně běžné jako týrání žen muži, často dosahuje stejného stupně závažnosti, může mít za následek vážné negativní důsledky pro oběti a zdá se, že odráží společný soubor příčin.

Stanko (2006) uvádí, že spojitost genderu a násilí je podstatná také v kontextu vnímání násilí a účinné pomoci ohroženým a násilným osobám, gender zkrátka ovlivňuje, jaký postoj k násilí lidé zastávají, způsob jakým o něm hovoří a v neposlední řadě jak proti tomuto jevu bojují.

3.1 Muž ve 21. století

Mezi lidmi jsou jasně dané rozdíly, kterou jsou bez lékařských zákroků neměnné. Biologicky podmíněné rozdíly nejsou jediné, které společnost rozeznává. Na poli odlišností mezi muži a ženami je často skloňovaný pojem *gender* neboli *sociální pohlaví*,

jak je někdy nazýván. „*Gender je sociální kategorie, která umožňuje analyzovat postavení mužů a žen ve společnosti a jejich vzájemné vztahy. Genderovou identitu získáváme v procesu socializace a zároveň ji neustále reprodukuje.*“ (Kovařík, Dunovský 2005, s. 10) Není vrozený, v průběhu svého života se mu učíme. Již od útlého věku jsou děti konfrontovány s tím, co se k jejich pohlaví hodí, ať již v podobě hraček, her, knížek, oblečení nebo barvy dětského pokoje. Dítě se učí genderu, aniž by si to uvědomovalo, například prostřednictvím obvykle rozdílného přístupu mužů a žen k jeho osobě (Giddens, 2013). Společnost očekává, že se lidé budou chovat způsobem, který je spjat s příslušností k určitému pohlaví. Naplnit tato očekávání se může jevit jako značně obtížné a v konečném důsledku neblaze ovlivňovat život dotčených jedinců. K očekáváním společnosti spojených s muži se pojí síla, nezávislost, zaměření na výkon, obavy ze selhání a ponížení, dominance, racionalita (Vágnerová, 2007).

Genderová socializace mužů probíhá v porovnání s tou žen odlišně. V průběhu genderové socializace mužů je centrálním bodem agresivita, chlapci jsou vedeni ke zdolávání překážek, k soutěživému přístupu, což při nenaplnění očekávání okolí může vést k potížím v tvorbě sebepojetí jedince (Buriánek, 2014). Naopak dívky jsou vybízeny ke spolupráci a pomoci druhým, zároveň jsou učeny schopnosti vyjednání a technikám manipulace (Buriánek, Podaná, 2006). Není tak překvapením, že takové odlišnosti v socializaci se mohou přičiňovat na vzniku neshod i závažnějších konfliktů.

Společnost se odjakživa pokouší určovat, jaký by správný muž měl být, jaké vlastnosti by měl mít, jak by se měl nebo neměl projevovat. Tento nátlak může být pro muže velmi stresující a dosažení ideálu, který společnost stanovila, náročné ba někdy takřka nereálné. „*Utváření maskulinní genderové identity se opírá o neustálý proces dokazování mužnosti a mužskosti.*“ (Linková 2004, s. 28) Rozdíly lze nalézt také v tom, jaký význam má pro jedince vtěsnání se do úzce vymezeného obrazu muže a ženy. Vágnerová (2007) uvádí, že pro muže je jejich maskulinita významnější než pro ženy jejich ženskost, výsledkem čehož vynakládají větší úsilí, aby vyhověli tradičním představám. Ohledně žen autorka poznamenává, že vlivem nových požadavků, které jsou na ženy kladeny, se v charakteristice ženskosti kombinují tradiční rysy s novými, které jsou nepostradatelné pro vyhovění nárokům současného světa.

V průběhu vyrůstání si chlapci osvojují, že násilí a zastrašování jsou účinné při dosahování vytyčených cílů, stejně tak to, že schopnost se prát a být schopen vyhrát jsou v tomto období života důkazem správného mužství (Linková, 2004). Přirozeně pokud malého chlapce takový přístup k jeho osobě provází až do dospělosti, je pro něj setkání

s násilím v pozici oběti ponižujícím zážitkem a pro ostatní muže je takový případ nepochopitelný. Pešáková a Šmídová (2016) v souvislosti s maskulinitou uvádějí, že když lidé zaslechnou, že obětí násilí, zejména partnerského, je právě muž, podněcuje to u nich pochybnosti nebo překvapení o jeho maskulinitě. Následkem domácího násilí je podříváno sebevědomí muže, stejně tak může nabývat dojmu on i ostatní, že není dostatečně mužný. „*Je možné, že ztráta mužské identity není jen následkem, ale startérem domácího násilí na mužích. Zmatek ve vnímání mužské a ženské role v partnerském vztahu může pak hrát specifickou roli při vzniku domácího násilí právě na mužích (...).*“ (Čírtková, 2011, s. 19–20). Pokud se představy o rolích, které by jejich partner nebo partnerka měli zastávat, atmosféra ve vztahu může ztěžknout a vytvořit úrodnou půdu pro vznik domácího násilí.

V dospělém věku se lidé usazují a zakládají rodiny, které vykazují různou míru odolnosti vůči působení nejrůznějších otrěsů, které mají schopnost nenávratně narušit její fungování. Rodina prochází vývojem a s ní postavení muže v této instituci. Na tomto místě budou uvažovány zejména partnerské vztahy a rodiny v České republice. Většinou již neplatí tradiční rozdělení na muže živitele a ženu pečovatelku. Ženy již nezůstávají v domácnosti na plný úvazek, ale budují si vlastní kariéru a od mužů se naopak očekává, že se budou zapojovat do péče o děti a chod domácnosti. Partnerské vztahy jsou v ideálním světě založeny na rovnoprávném postavení, kdy každý z partnerů má slovo a ženy se nepodrobují autoritě muže. Samozřejmě způsoby rodinného nebo partnerského soužití se liší, některá jsou více tradiční než jiná.

Dovednosti lidí v oblasti partnerských vztahů nejsou dostatečně rozvinuté, partnerský vztah dvou jedinců, kteří nejsou plně vztahově způsobilí, je příhodným prostředím pro vznik nejrůznějších nežádoucích jevů (Čírtková, 2020). Partnerské vztahy a manželství je vyznačují křehkostí a nestabilitou, velké procento z nich končí rozchodem nebo rozvodem. Znepokojivé jsou výsledky statistik, které ukazují, že téměř polovina manželství končí rozvodem. V dnešní době je běžné za život vystřídat několik partnerů nebo partnerek. Rodiny s jedním rodičem, výchování dětí partnerky/partnera, nevlastní sourozenci tak nejsou ničím neobvyklým. Trendy ve sféře vztahů jsou v současnosti také nesezdaná soužití nebo fenomén singles. Mladí lidé mají mnoho možností, jak prožít a uspořádat si život. Mohou procestovat svět, studovat, věnovat se bezpočtu zájmů, seberealizovat se, budovat kariéru apod., což může vést k odkládání založení rodiny.

Pro současnou rodinu jsou příznačné následující charakteristiky: v porovnání s minulostí vyšší věk mužů i žen při uzavření prvního sňatku, snížení porodnosti,

demokratizace uvnitř rodiny (v rovině partnerů i rodičů a dětí), rozdíly v sociálně ekonomické oblasti (chudé a strádající rodiny vs. rodiny žijící v blahobytu, ve kterých častokrát dochází k zpeněžování dětství), desintegrace rodinného života (členové spolu tráví méně času a komunikace je též omezená), větší uzavřenost rodiny, konzumní styl života (Kraus, 2014). Současnou rodinu dále charakterizují dvoukariérová manželství, převzetí množství funkcí rodiny jinými institucemi, plánované rodičovství, pokles stability rodiny, rostoucí počet rodin založených na soužití partnerů bez uzavření manželství (Mendelová, 2014). Zajištění bezproblémové chodu domácnosti a péče o děti je vyčerpávající. Pokud toto břímě leží pouze na jednom z partnerské dvojice, je obtížné vše dostatečně obsáhnout. Lze rozlišit tři modely, které se od sebe vzájemně liší rozdělením rolí v rodině a zapojením se ve starání o děti: většina je na ženě, všechno je na ženě a partnerský model, přičemž v rámci poslední modelu se muži aktivně podílejí na chodu domácnosti a starosti o potomky, někdy jdou oni místo ženy na mateřskou dovolenou (Maříková, 1999; In: Kraus, 2015).

3.2 Situace v České republice

Fenoménu domácího násilí je věnována pozornost a nejedná se jev, ke kterému by občané České republiky zaujímali lhostejný postoj. Užitečným zdrojem informací o názorech členů společnosti jsou výzkumy veřejného mínění. Mimo jiné mohou sloužit jako vodítko, na co je žádoucí se do budoucna více zaměřit. Zasluhou jednoho takového výzkumu bylo zjištěno, že většina běžné populace považuje domácí násilí za důležité nebo závažné téma, které se dotýká podstatné části společnosti, zároveň skoro dvě třetiny dotázaných se domnívaly, že mu není dedikována dostatečná pozornost (FOCUS, 2020). Uznávání skutečnosti, že ohroženými osobami se mohou stát zástupci ženského i mužského pohlaví, bylo potvrzeno výsledky výzkumu realizovaného před několika lety. „*Veřejnost si tedy nespojuje téma domácího násilí výlučně s tradiční představou muže agresora a ženy oběti.*“ (Topinka, Prokschová, 2016, s. 88) Ustupování této představy je velkým krokem vpřed, jelikož nepřipouštění mužských obětí domácího násilí, znesnadňuje možnosti poskytovat jim potřebnou pomoc. Řada lidí zastává přesvědčení, že domácí násilí se může vyskytovat i mezi osobami, kteří spolu nesdílejí domácnost, to znamená násilí na seniorech, kterého se dopouští děti či vnoučata a násilí mezi bývalými partnery (Topinka, Prokschová, 2016). Případy domácího násilí jsou jedinečné a zároveň lidé mají různě nastavené hranice citlivosti vůči násilí a přijatelnému/nepřijatelnému

zacházení s druhými lidmi, což může někdy vést k pochybám, zda se jedná o domácí násilí či nikoliv. V popisovaném výzkumu, rozpoznání, zda se jedná o domácí násilí či nikoliv, považovalo za obtížné celkem 48,1 % respondentů (Topinka, 2016). Rozeznat domácí násilí v současnosti usnadňuje volně dostupná mobilní aplikace.

Relativně novým nástrojem, který je využíván i v dalších státech a pomáhá obětem domácího násilí, je mobilní aplikace *Bright Sky* (česká verze *Bright Sky CZ*), dostupná bezplatně ke stažení. Řídelová (2021), která se věnuje její charakteristice a principu fungování, uvádí, že po otevření aplikace si uživatel volí ze dvou možností – „Hledám radu pro sebe“ a „Chci pomoci někomu jinému“. Aplikace není určena pouze obětem, ale i těm, kteří mají obavy o někoho ze svého okolí a domnívají se, že by mohl/a zažívat domácí násilí. Jejím provozovatelem je Nadace Vodafone a u nás se na jejím vývoji podílely organizace ROSA – centrum pro ženy, z. s., Policie České republiky a Ministerstvo vnitra České republiky. Důkazem, že domácí násilí není přehlíženým problémem je i významný dokument současnosti, *Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019–2022*, jehož stanovená opatření jsou rozdělena do tří strategických oblastí: prevence, podpora a ochrana ohrožených osob, zajištění přístupu ke spravedlnosti (Úřad vlády ČR, 2019).

V České republice funguje množství institucí, na které se v případě potřeby může člověk obrátit. Do této kategorie patří Policie České republiky, intervenční centra, orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), zdravotnická zařízení, poradny pro pomoc obětem domácího násilí či linky důvěry. Z českých organizací, věnujících se násilí v blízkých vztazích, lze jmenovat kupříkladu následující: *Bílý kruh bezpečí*, z. s., *ACORUS*, z. ú., *proFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí o. p. s.*, *NOMIA*, z. ú., *SPONDEA*, z. ú., *Persefona*, z. s. Vyjma institucí poskytujících pomoc osobám ohroženým domácím násilím lze tudíž nalézt instituce a programy zaměřené na pomoc osobám násilným. Jejich existence nasvědčuje skutečnosti, že si lidé uvědomují nutnost zaměřením se na práci s osobami, které se dopouští násilí ve vztazích a čelí zde obtížím se zvládnutím agrese a vzteku, nikoliv jen na samotné oběti. V této oblasti se angažuje například organizace *Liga otevřených mužů*, z. s. Mezi takto koncipované programy patří například program *Stop násilí ve vztazích* a program *Viola*, realizované pod záštitou dalších českých organizací zabývajících se násilím v blízkých vztazích.

Do boje proti domácímu násilí se zapojují i velké společnosti. Zmínit lze například YSL Beauty (program *Abuse Is Not Love*), IKEA (kampaň *Za bezpečný domov*) či Avon (charitativní projekt *Avon proti domácímu násilí*). Právě firmy YSL Beauty a IKEA své

reklamní spoty zařadily i do televizního vysílání, což zvyšuje šanci dosahu k veřejnosti, vzhledem k tomu, že televizor vlastní a sleduje většina českých domácností. V této souvislosti nelze opomenout celostátní kampaň *Asociace pracovníků intervenčních center ČR* (APIC) pod názvem *Mlčení bolí*, do které se zapojili známé české tváře.

Odtabuizování domácího násilí a otevřené upozorňování na jeho přítomnost ve společnosti jsou velkým posunem vpřed. Jako na problematice lze nahlížet zobrazování pouze ženských obětí. Nejvíce obětí představují ženy, ale je podstatné muže neopomíjet.

Výzkumy

Výzkumy dotýkající se nějakým způsobem problematiky domácího násilí lze vysledovat k přelomu století. Zmínit lze například: Bezpečnostní rizika 1999, Bezpečnost občanů 2001, průzkumy agentury STEM z let 2001 a 2006 nebo Mezinárodní výzkum násilí na ženách (International Violence Against Women Survey, IVAWS), kterého se zúčastnila spolu s dalšími zeměmi i Česká republika (Dvořáčková, 2017). Pokud jde o novější výzkumy, opomenout nelze ten z roku 2020 zabývající se násilím na ženách v souvislosti s COVID-19 (Nyklová, Moree, 2021).

Pokud jde o domácí násilí na mužích, z našeho území jsou klíčová zejména dvě šetření, která budou představena blíže. První je popsána pilotní sonda, jejíž metodologická východiska a výsledky byly publikovány v kapitole knihy *Domácí násilí na mužích a seniorech* (Buriánek, Kuchař, 2006), ze které bylo při popisu šetření čerpáno. Cílem bylo zmapovat rozsah domácího násilí, kde se v roli oběti nachází muži a zároveň získat zkušenosti z metodologie. Výzkum se zaměřil na různé formy domácího násilí, věnoval se také charakteristikám partnerky a zkušenostem respondentů s domácím násilím v dětství. Data byla shromažďována v průběhu posledních dvou měsíců roku 2004 v Jihočeském kraji studenty místní univerzity. Jejich sběr byl realizován prostřednictvím rozhovorů proškolených tazatelek s respondenty, kteří společně vyplňovali dotazník. Výzkumu se zúčastnilo celkem 458 mužských respondentů starších 18 let. Celkem 237 mužů přiznalo, že zažilo násilí během některého z předchozích vztahů. Se slovní agresí se v minulosti setkala 51 % dotázaných mužů, v současném vztahu 32 %. Nejčastější formou psychického násilí se ukázala být žárlivost. Ohledně fyzického násilí, 4 % mužů uvedla, že partnerská hádka někdy vyústila ve fyzický střet, přičemž v roli iniciátora útoku byla ve většině případů partnerka. Množství respondentů, konkrétně 30 %, se vyjádřilo kladně k přítomnosti násilného jednání mezi rodiči a stejné

procento uvedlo osobní zkušenosti s násilím ze strany rodičů. Ohledně charakteristik násilných žen výsledky ukázaly, že zneužívají alkohol a drogy, jsou agresivní také na veřejných místech a část mužů potvrdila zkušenosti ženy s násilím mezi rodiči i osobní zkušenosti.

Druhý z výzkumů byl uskutečněn o necelé desetiletí později. Výzkum *Násilí v partnerských vztazích: výzkum navazující na IVAWS 2003* se uskutečnil v roce 2013 a jeho řešitelem byla Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze (Topinka, Proksch, 2016). Data byla sbírána prostřednictvím standardizovaných rozhovorů (CASI) kombinovaných s face-to-face dotazováním (Buriánek, Pikálková, 2014). V porovnání se studií z roku 2004, tento výzkum pracoval jak s mužským, tak ženským souborem respondentů a zúčastnilo se ho 1 502 respondentek ve věku 18 až 70 let a 1 001 respondentů ve stejném věkovém rozmezí (Topinka, Proksch, 2016). Výsledky shrnují ve své stati Buriánek a Pikálková (2014), z tohoto zdroje vycházejí následující řádky. Z důvodu zaměření práce jsou představena zjištění týkající se mužů jako ohrožených osob. Celkem 9,9 % mužů přiznalo, že alespoň jednou v životě zažili nějakou formu fyzického násilí ze strany partnerky, přičemž nejčastěji uváděnou položkou byla „facka, kopání, kousání, úder pěstí“ (6,3 % mužských respondentů) a na druhé pozici se umístila položka „házení věcí, úder předmětem“ (4 % mužů). Podobně jako v předchozí studii, byly i zde ověřovány faktory, které mohou mít souvislost s pácháním násilí na partnerovi a zvyšovat riziko jeho vzniku. Z psychologických forem násilí muži nejčastěji uváděli soustavné přehlížení, slovní agresí, mlčení, vyhrožování koncem vztahu. Násilí se častěji dopouštěly ženy nezaměstnané, v domácnosti a na rodičovské dovolené. Ohledně dosaženého stupně vzdělání, nejčastěji se vůči partnerovi projevovaly ženy, které měly ukončené základní vzdělání či střední vzdělání bez maturity. Prokázalo se, že vliv má též násilí mezi rodiči a osobní zkušenost s násilím z dětství, zneužívání alkoholu a drog a agresivita na veřejných místech.

Výsledky získané v rámci výzkumů jsou nepochybně velmi hodnotné, ovšem jakou mají vypovídací hodnotu? Vitoušová (2006) je toho názoru, že je nepochybně rozdíl mezi skutečným počtem případů domácího násilí a výsledky výzkumů, což je zapříčiněno latencí domácího násilí a zdrženlivostí ohrožených osob přiznat sobě i tazatelům skutečný stav věci. Výzkumy a průzkumy, nejsou jediným zdrojem informací, údaje k domácímu násilí lze čerpat též ze statistických přehledů kriminality, statistik pomáhajících organizací nebo přehledech počtu vykázaní.

3.3 Původci násilí z hlediska pohlaví

Pro efektivní snižování případů domácího násilí a nebezpečnosti násilných osob je podstatné zaměřit pozornost i tímto směrem. Při řešení případů domácího násilí je prvotní zajištění bezpečí ohrožených osob a zamezení dalšímu násilí, zároveň je v tomto procesu neodmyslitelné postihnoutí původce násilí – od vykázaní násilné osoby ze společného obydlí až po odsouzení k výkonu trestu odnětí svobody, avšak represe a trest nejsou jedinými možnými způsoby řešení násilí mezi blízkými (Holá et al., 2016). Často trest není účinný a není dosaženo kýženého výsledku, kterým je přijetí odpovědnosti za své chování a touha po změně, ale mnohdy vede k odporu a posiluje nastavení mysli takovým směrem, že proč by měl jedinec něco měnit, když už byl potrestán (Stočesová, Čáp, 2020). Není pochyb o tom, že v důsledku vysoké latentnosti, množství násilných osob zůstává za své chování nepotrestáno, což ještě více snižuje šanci na změnu.

Původce násilí po rozpadu vztahu a odchodu druhého partnera často hledá nový vztah, ve kterém se ovšem také dopouští chování s destruktivními účinky (Ammer, 2021). Pokud nedojde k zásahu, bude jedinec vstupovat do dalších vztahů, které budou s největší pravděpodobností opět prokány násilím. Bez působení na násilné osoby, není možné dlouhodobě snižovat výskyt domácího násilí. Poskytováním podpory ohroženým osobám, v ideálním případě včetně definitivního opuštění vztahu, jsou sice „vyřešeny“ některé případy, avšak riziko, že původci takto budou jednat v budoucích vztazích, nevymizí. Stočesová a Čáp (2020) mezi důvody, proč se zabývat původci domácího násilí zařazují nezbytnost práce se všemi aktéry, tzn. s celým rodinným systémem, opětovné návraty ohrožených osob do původních vztahů, dále nedostatečnost trestu pro nápravu chování, zaměření přímo na příčinu problému nebo finanční výhodnost, jelikož řešení domácího násilí je finančně náročné.

Pro naplnění smyslu programů pro původce násilí je nezbytná spolupráce mezi subjekty angažovanými v řešení domácího násilí v dané lokalitě, tzn. subjekty, jakými jsou Policie ČR, intervenční centra, OSPOD, Probační a mediační služba (PMS), neziskové organizace, rodinné a manželské poradny apod. (Herdová et al., 2016). Tato součinnost je samozřejmě stejně tak žádoucí v případě pomoci ohroženým osobám, jelikož bez ní klesá účinnost zásahů do prostředí, ve kterém je přítomno násilí. Kotková (2014b) uvádí, že na obou březích, tj. při práci s ohroženými i násilnými osobami, je nezbytná spolupráce se zdravotnickými zařízeními. Zdravotnický personál přichází s ohroženými osobami do kontaktu a častokrát souhrou několika okolností,

jakými jsou zapírání původu zranění a nedostatečný trénink lékařů v rozpoznání oběti, projde případ domácího násilí bez odhalení. Autorka v této souvislosti dále dodává, že taková spolupráce je příhodná i vůči klientům, kteří jsou v péči psychiatra, kde může být účelné docházení psychologa, odborníka na problematiku domácího násilí na oddělení psychiatrie, v případě, že již byl navázán vztah mezi psychologem a klientem.

V České republice lze v současnosti nalézt skrovný počet míst, kam se původce či původkyně domácího násilí může obrátit za účelem poradenství či komplexnější a dlouhodobější pomoci. V případě, že násilná osoba má zájem na změně, proč ji neumožnit na sobě pracovat a podat jí pomocnou ruku a ve výsledku tak zabránit dalšímu násilí a poškozování zasažených osob. Pomoc mohou původci najít na specializovaných pracovištích nebo v ordinacích psychoterapeutů (Ammer, 2021). Samotná snaha původce změnit své chování nezaručuje úspěšnou eliminaci násilí v prostředí, kde se objevilo. Kotková (2014c) zdůrazňuje význam systémového přístupu při práci s rodinou, kde je přítomno násilí, jelikož aby mohlo být docíleno opravdové změny, je třeba se zaměřit na všechny členy rodiny. Podle Herdové et al. (2016) je tento přístup založen na principu vazeb a interakcí mezi členy rodiny, jakákoliv změna u jedince vede ke změně u dalších zainteresovaných osob. Důležitost prevence u patologických jevů je nediskutovatelná, Pešáková a Šmídová (2016) upozorňují při práci s původci na potřebnost zaměření pozornosti na všechny stupně prevence.

Dobrovolná účast v programech spojená s řádnou dávkou motivace ke změně je nejlepším výchozím bodem, ale v programech nejsou zastoupeni pouze tyto účastníci. Do programů se dostávají i klienti, kteří pomoc nevyhledali ze své vlastní iniciativy, ale jimž byla účast nařízena soudem, PMS, přestupkovou komisí nebo ji může nařídit nebo doporučit OSPOD v případě, že v rodině jsou přítomné děti (Ammer, 2021). I když se dotyčná osoba chce zúčastnit programu, může jí v cestě stát několik překážek, které mají vliv na její rozhodování. Herdová et al. (2016) při rozhovorech s původci násilí odhalili bariéry účasti v programech pro tuto cílovou skupinu. Mezi tyto bariéry patřily např. stigmatizace účastníků programů ze strany okolí, potřeba podílet se na nákladech programu, obavy vyplývající z nedostačujících informací o průběhu takových programů nebo nedostatek času.

Jak vypadá práce s původci domácího násilí? S původci se pracuje skrze individuální konzultace i skupinové programy, při řešení vzájemného partnerského násilí je někdy vhodná párová terapie (Stočasová, Čáp, 2020). Během účasti v programu si původce osvojuje množství nezbytných dovedností, které mu v budoucím životě

pomohou neopakovat své chování. V průběhu terapeutických programů se jedinec učí zacházet se svými emocemi, jak ovládnout svůj vztek, správné komunikaci, zvládnání krizových situací a pozornost bývá věnována i péči o psychickou pohodu (Ammer, 2021). Klíčovým momentem při práci s osobami dopouštějícími se násilí je přijetí odpovědnosti za své chování, jelikož v průběhu práce častokrát dochází například k rozmanitým racionalizacím (nemoc, pracovní přetíženost, starosti ohledně financí apod.), zdůvodňování svého konání provokací oběti či zlehčování násilí (Wünschová, 2014).

Každý původce domácího násilí je specifický a má jiný životní příběh, ale je možné u nich najít společné rysy. U mnoha původců lze první kontakt s násilím vysledovat až do dětství, kdy se sami stávali jeho terčem nebo byli svědky násilí mezi rodiči, v důsledku čehož se pro ně stalo prostředkem k řešení rozličných náročných situací – např. krizí, stresu nebo bezmoci a v konečném důsledku dochází k podpoře mezigeneračního přenosu násilí (Ammer, 2021). Mezi charakteristiky, které odborníci spojují s původci domácího násilí, patří vyšší impulzivita, snížená sebeúcta, nedostatečná empatie, tendence k majetnickému chování vůči partnerce/partnerovi, žárlivost, dvojí tvář projevující se odlišným chováním na veřejnosti a v soukromí, nižší míra frustrační tolerance, potřeba dominance ve vztahu apod. (Stočesová, Čáp, 2020). Každopádně je žádoucí nezapomínat na individualitu každého člověka a nečinit tak ukvapené závěry z přítomnosti či absence rizikových charakteristik. Citovaní autoři upozorňují, že i když existují snahy o určení typických rysů původců násilí, neznamená to, že u násilné osoby musí být přítomné, současně jejich výskyt automaticky neznamená, že dotyčná osoba je původcem domácího násilí či je jí v budoucnu tato dráha předurčena. Podle Holé et al. (2016) násilná osoba nese plnou odpovědnost za své chování, a i když na násilné chování podílely okolnosti mimo kontrolu původce nebo původkyně násilí (např. vystavení domácímu násilí) její patologické chování je nepřijatelné a jakékoliv omlouvání agresivního chování je též nepřijatelné, současně to nelze klasifikovat jako důvod pro zavrnutí této osoby a její izolaci (Holá et al., 2016). Zavrženíhodný není člověk jako takový, ale agresivní chování, kterého se dopouští (Trávníček, Řezníček, 2014).

Žena jako původkyně násilí

Na ženy je obvykle nahlíženo jako na něžné pohlaví, ale také ony bývají násilné a jsou schopné týrání druhých. Příkladem, který popírá jemnost žen, je jednání při rozvodovém řízení, kterým se úmyslně snaží ublížit partnerovi. Odlučující se partneri, kteří spolu mají

děti, si často neuvědomují, že i po rozvodu nebo rozchodu nadále zůstávají rodiči a měli by jednat v nejlepším zájmu dětí. Pokud jsou oba partneři fungujícími rodiči a nikterak neohrožují správný vývoj dětí, je pro děti žádoucí, aby byl kontakt udržován s oběma rodiči. Nosková (2013) představuje způsoby, kterými se rozvádějící se ženy snaží ublížit otci společných dětí a zmiňuje časté kritizování otce před dětmi nebo v extrémním případě muže obviní ze sexuálního zneužívání dětí, což zkomplikuje muži kontakt s jeho vlastními dětmi.

Babcock et al. (2003) na základě zkoumání vzorku agresivních žen, kterým byla nařízena terapie, vymezil dva typy žen jako násilných osob v rámci domácího násilí: *násilné jen v partnerském vztahu* (angl. *partner only*) a *obecně násilné* (angl. *generally violent*). Bylo zjištěno, že ženy zařazené do druhé skupiny se dopouštěly závažnějších forem fyzického i psychického násilí, byly spíše svědky agresivního chování matek vůči otcům a v neposlední řadě uváděly, že mají problémy v dalších mezilidských vztazích či je provází chuť ublížit sobě i druhým. Dle Duttona et al. (2005) pachatelky domácího násilí sdílejí mnohé z charakteristik s muži ve stejné pozici – agresivní chování v anamnéze ženy, poruchy osobnosti, užívání návykových látek apod.

Často diskutovaným tématem mezi odborníky je motivace žen k fyzickému násilí. Dutton et al. (2005) uvádějí, že kdysi byla agrese žen vysvětlována jako výsledek především nebo výhradně sebeobrany v reakci na týrání partnerem, nyní je však známo, že ženy se dopouštějí i jednostranného týrání. Například Pearson (1997, In: Straus, 2010) na základě studie žen, které napadly svého partnera, zjistila, že 90 % z nich tak činilo tak činilo v návalu žárlivosti, zuřivosti nebo frustrace a ne proto, že by se pokoušely bránit. Dle Strause (2010) je motivace páchat násilí podobná jako u mužů – nátlak, vztek a potrestání špatného chování partnera, spíše než sebeobrana (Straus, 2010). Pokud jde o procentuální zastoupení důvodů žen k fyzickému násilí, Čírtková (2011) uvádí, že celkem u 50 % žen v pozadí agrese figuruje vztek nebo chuť panovat, sebeobranou zdůvodňuje své jednání 5 až 15 % žen. U žen dopouštějících se násilného jednání je nezbytné věnovat pozornost kontextu, v jakém takto činí, zda jde o oboustranné násilí, odezvu na násilí partnera nebo výhradní využívání násilí ženou (Špatenková, 2011b).

K chování s prvky násilí vedou ženy pestré pohnutky. V některých případech je násilí instrumentální s přesným cílem, v jiných je mu dán průchod v důsledku působení emocí. Motivace k agresi vůči partnerovi může být různá, Swan et al. (2008) zmiňují několik možných spouštěčů násilí ze strany žen vůči jejich mužského protějšku. Ženy ho užívají v sebeobraně či bránění svých dětí. Dále k němu sahají, protože mají strach

z násilí partnera a raději budou iniciátorkami, než aby se právě ony staly jeho obětí. Tyto ženy mohou mít zkušenost s násilím ze strany partnera z předchozího vztahu a nechtějí něco takové prožít znovu. Jako další důvody k násilí autoři uvádějí držení kontroly nad vztahem či odplatu za něco, co partner udělal. Ženy se k násilí vůči partnerům uchylují také proto, že chtějí získat pozornost, mstí se za ublížení, dávají tímto způsobem průchod emocí nebo se pokouší srazit muže na dno (Čírtková, 2011).

Změny lze spatřit i v podobách násilí, kterých se ženy dopouštějí nejen v případě domácího násilí, přechod od častějšího emocionálního a psychického násilí až k fyzickému, je nelítostnou realitou (Špatenková, 2011b). Z toho vyplývá, že bez ohledu na první pohled křehčí tělesnou stavbu těla, ženy užívají i fyzického násilí. Čírtková (2020) popisuje jakýsi prototyp femininního domácího násilí vycházejícího z analýzy kazuistik. V případech domácího násilí ze strany partnerek se mohou vyskytovat všechny formy násilí. Uvnitř takových partnerských vztahů se ze strany ženy objevuje soustavné ponižování partnera, útoky na jeho sebedůvěru, odebírání finančních prostředků, nerespektování jeho osoby, nepovažování muže za rovnocenného partnera. Autorka jako motiv k agresivnímu chování uvádí, že ženy se k němu uchylují v důsledku domnělého či skutečného selhání partnera v oblasti ochránce a živitele rodiny, nikoliv s cílem držení moci a kontroly nad vztahem. Ovšem někteří partneři takové zacházení netolerují a postupem času se jednostranné násilí může proměnit ve vzájemný boj.

Existují případy domácího násilí, které končí fatálně. Ženy jako pachatelky partnerských vražd, ve více případech zabíjí partnera, jelikož jejich život je v přímém ohrožení a jsou ochromeny strachem, častěji se tudíž jedná o agresivní defenzivní (Voňková, Oplatek, 2015). Toto nejsou jediné důvody vražd partnerů. Výsledky jedné studie dokonce ukázaly, že většina žen se vraždy nedopouští v důsledku strachu nebo sebeobrany, některé tak činí z chamtivosti, pro jiné je toto cesta, jak být s novým partnerem, přičemž značné procento žen usmrtí partnera, když je zrovna bezmocný, ve spánku nevyjímaje (Cook, 2009).

Násilí na mužích ze strany partnerek není nebezpečné pouze pro muže. Jakmile žena zaútočí na partnera, zřetelně zvyšuje své šance, že se sama stane obětí (Cook, 2009). Napadený muž může opětovat útok a partnerce vážně ublížit. I když útoky žen nevedou k žádnému fyzickému zranění, ukončení partnerského násilí ze strany původkyň je základním preventivním krokem ke snížení násilí na ženách a obecně všech lidech (Straus, 2010). Nelze zapomínat, že děti častokrát přebírají chování svých rodičů, což vede k tomu, že se v budoucnosti pak dopouštějí stejných chybných vzorců chování.

Jak uvádí Cook (2009), ve chvíli kdy žena uplatní sílu proti muži, strčí ho nebo uhodí, v přítomnosti dětí, je jim vyslán jednoznačný signál, že násilí je přijatelný způsob jednání. Zároveň dodává, že pokud chce společnost snížit výskyt případů domácího násilí u dalších generací, je třeba věnovat pozornost násilí ze strany mužů i žen, bez ohledu na rozsah způsobené fyzické újmy.

Muž jako původce násilí

Domácí násilí se nevyskytuje pouze v heterosexuálních partnerských vztazích, ale také ve vztazích dvou osob stejného pohlaví. Možíšová (2016) uvádí, že ze zjištění zahraničních výzkumů vyplývá, že k násilí ve stejnopohlavních vztazích dochází zhruba se stejnou frekvencí jako ve vztazích heterosexuálních. Stejnopohlavní vztahy už jen kvůli své existenci kolikrát čelí kritice a odsuzování společnosti. Odhalení, že domácí násilí je jejich součástí, by v důsledku homofobie ve společnosti, mohlo být užito jako záminka pro odsuzování těchto vztahů, tudíž téma vztahové násilí je přehlíženo a tabuizováno také v rámci komunity (Pešáková, Šmídová, 2016).

Určujícím prvkem, který se může podílet na výskytu domácího násilí v těchto vztazích, je (ne)přijetí sexuální orientace. Nízká míra zkušeností se stejnopohlavním vztahem a nedostatečné ztotožnění se s vlastní orientací jsou skutečnosti, které podporují výskyt násilí ve vztahu (Možíšová, 2016). Úsudek lidí je i zde zatížen stereotypy vztahují se k mužské síle a agresivnímu přístupu. Z mylných představ, které se vztahují k násilí v partnerském vztahu dvou mužů Možíšová (2017) zmiňuje například představu založenou na tom, že homosexuální muži jsou jemní a násilí nemají v krvi, což samozřejmě není pravda, mohou se stát obětí všem forem domácího násilí a stejně tak násilnou osobou, která se dopouští těžkého fyzického týrání. Další autorkou uvážený mýtus je založen na domněnce, že fyzické násilí mezi muži je normální, protože jak se na běžné bázi říká „vyřídili si to jako chlapi“, zde se ovšem předpokládá, že oba partneři jsou rovnocennými soupeři, což o domácím násilí říct nelze.

Podobně jako v heterosexuálních vztazích se může násilí pohybovat po celé škále intenzity a frekvence, od jednorázových útoků, až po systematické týrání (Pešáková, Šmídová, 2016). V porovnání s násilím v heterosexuálních vztazích, zvláštností těchto stejnopohlavních je skutečnost, že kromě násilí ze strany partnera nebo partnerky musí ohrožené osoby navíc čelit předsudkům okolí, jelikož členové společnosti se ke vztahům osob stejného pohlaví staví různě (Možíšová, 2016). I když jsou mezi domácím násilím

ve stejnopohlavních a heterosexuálních vztazích podobnosti, lze najít rysy, které jsou typické v prvním typu vztahů. Homosexuální muži, jejichž romantický vztah obsahuje prvky násilí, mohou být neschopní tento vztah jako násilný vnímat, což je zapříčiněno mužskou socializací, která typicky zahrnuje učení se a přijatelnost vyjadřování vzteku a agrese skrze sílu (Cruz, 2003). Ke specifickým způsobům týraní, které původci v těchto vztazích užívají, patří pohružka vyrazení sexuální orientace ohrožené osoby jejím okolí, jež je součástí psychické formy násilí (Možíšová, 2016).

3.4 Podoba domácího násilí na mužích

Domácí násilí na mužích se může vyskytovat ve všech formách – od psychického, sociálního, ekonomického až po fyzické a sexuální. Násilí nabývá různých podob a intenzity. Nejen ženy, ale i muže postihuje závažné násilí nabývající všech forem páchané partnerkou či partnerem, jsou ve vztazích, kde druhý z partnerů udržuje moc a kontrolu nad vztahem a zažívají pocity strachu (Pešáková, 2017). V porovnání s domácím násilím na ženách má své zvláštnosti, které se projevují např. v podobách násilí, zaujatým postojem k roli oběti a vyrovnáváním se s touto pozicí nebo v překážkách bránících oznámení probíhajícího násilí. Čírtková (2020) uvádí, že dle výsledků statistik mají většinou muži zkušenosti s lehčími podobami domácího násilí, což se může podílet na přítomnosti překážek v procesech percepce (problémy s uvědoměním si pozice oběti domácího násilí) a deklarace (zdrženlivost v oznámení násilí a vyhledání pomoci).

Vzhledem k odlišné stavbě mužského a ženského těla je pro některé lidi překvapující, že právě muž je terčem násilí. „*Násilí páchané na mužích může být specifické právě tím, že na jedné straně není patrná tak výrazná převaha síly na straně pachatele, na druhé straně může být přítomen silný potenciál manipulace nebo moci spíše symbolické povahy.*“ (Buriánek, Podaná, 2006, s. 29) Z rozmanitých forem násilí vyplývá, že k týraní druhé osoby není fyzická síla nikterak zapotřebí. Šimová (2011) jako příčiny domácího násilí na mužích nahlíží neuspokojivý partnerský vztah, sexuální život, nespokojenost s majetkovými poměry, zvyšující se emancipaci žen a zánik tradičního modelu partnerských vztahů.

Muži a ženy jako ohrožené osoby jsou si v některých ohledech podobní, v jiných se naopak liší. Obě pohlaví jsou na násilné osoby fixovány, avšak muži se i přes svou fyzickou zdatnost a z toho vyplývající možnost obrany uchýlí k použití síly málokdy (Badinter, 2004). Někteří muži se násilí ze strany partnerky nebrání například

z důvodu obavy, že by jí mohli zranit nebo z přesvědčení, že na ženu ruku nikdy nevztáhnou (Špatenková, Ševčík, 2011c). V porovnání s ženami se ohrožení muži mnohem častěji setkávají s nedůvěrou a posměchem (Cook 2009).

Ženy se dopouštějí také fyzického násilí, přičemž případné nedostatky v síle jsou schopny dorovnat různými způsoby. Noční doba a s ní spojený spánek automaticky neznamenají pozastavení násilí. Muži se setkávají s násilím i v noci, kdy na ně ženy útočí, když spí nebo jim brání ve spánku, což vede ke spánkové deprivaci (Cook, 2009). Z toho, co již bylo uvedeno, je zřejmé, proč tak ženy činí. Zaprvé muž napadení neočekává, tudíž je jednodušší na něj zaútočit. Zadruhé pod vlivem nedostatku odpočinku a s tím spojené extrémní únavy je oběť oslabená a dezorientovaná.

Vzhledem k rozdílům mezi ženami a muži v tělesné konstituci, lze očekávat, že fyzické útoky žen způsobí méně závažná fyzická poranění, což neznamená, že nejsou schopny způsobit i vážná zranění například házením věcí, kuchyňských nožů, vroucí vodou či dokonce horkým olejem (Špatenková, 2011b). Cook (2009) ve své knize vykresluje skutečné příběhy týraných mužů. Pokud jde o fyzické násilí, muži udávali zkušenosti s házením předmětů na jejich osobu, využívání spánku jako příležitosti k násilí, útoky na slabiny, kousání, násilí pod vlivem alkoholu, ozbrojené útoky (nůž, střelná zbraň). Autor dodává, že specifickou podobou fyzického násilí vůči mužům je právě útok na jejich slabiny, včetně pohrůzek takového jednání a nakonec jejich nerealizování.

Nejčastěji si partneři po fyzickém útoku ženy odnášejí podlitiny, škrábance, oděrky, ale i zranění, u kterých rekonvalescence trvá dále, jako například vyražené zuby či poranění smyslových orgánů (Špatenková, 2011b). V porovnání s násilím mužů směřovaným proti ženám, jsou fyzické útoky žen na muže zpravidla méně intenzivní, vlivem čehož jsou muži náchylní k podceňování celé situace, jejímu utajování nebo se uchylují k racionalizaci (Novák, 2011). I když fyzické násilí nemusí být tak intenzivní a zanechávat dlouhodobé následky, oběť trpí psychicky. Cook (2009) uvádí, že fyzické násilí zvyšuje úroveň závažnosti domácího násilí a častokrát znásobuje psychickou újmu.

Muži zažívají i sexuální násilí ze strany svých partnerek, které se může projevovat dvěma protikladnými projevy chování – na jedné straně odmítání sexuálního styku a na druhé jeho vyžadování následované zesměšňováním výkonu partnera (Šimová, 2011). Dle Daligand a Bedin (2014) je nejčastější formou, se kterou muži přicházejí do styku, násilí psychické, které nabývá konkrétních podob, jako jsou například ponižování, psychické utiskování, špatné zacházení. Šimová (2011) uvádí, že velmi častým způsobem

týrání partnera je takzvaný *finanční a potravinový teror*, který spočívá v zamezení muži jakkoliv zasahovat do rozhodování o financích, přiděleném kapesném i jeho odebírání, záměrném vaření pokrmů, které například ze zdravotních důvodů muž nemůže jíst.

Robinson a Segal předkládají konkrétní příklady chování partnerky, které nezahrnují fyzické násilí. Týraný muž se může setkat s:

- urážím a ponižováním před ostatními lidmi, tj. rodinou, přáteli, kolegy;
- majetnickým a žárlivým chováním, opakovaným nařčením z nevěry;
- zabavením klíčů od auta, odebráním medikace či kontrolou pohybu a lidí, se kterými se vídá;
- falešnými obviněními před blízkými nebo policií a dalšími způsoby, kterými se partnerka snaží muže manipulovat a izolovat;
- vyhrožováním, že muže opustí a zabrání mu stýkat se s dětmi, pokud násilí ohlásí. (Robinson, Segal, 2021)

S násilím se v blízkých vztazích setkávají i senioři, přičemž jsou rozlišovány dvě základní varianty: *domácí násilí na seniorech*, které se odehrává v partnerském vztahu a *týrání a zanedbávání seniorů v rodině* (Čírtková, 2020). Mimo partnera mohou být senioři vystaveni týrání ze strany dalších členů rodiny, dětí nebo vnuků. Mohou od jedince požadovat peníze, nutit ho k přepisu majetku, fyzicky ho napadat, odpírat mu základní životní potřeby (např. vodu, jídlo, teplo), zahrnovat ho nadávkami a kritikou, ponižovat ho, vydírat a mnoho dalšího (Paprsteinová et al., 2019). Senioři jsou velmi zranitelnou skupinou osob, což si uvědomují i zákonodárci, kteří osoby vysokého věku zařazují do kategorie zvláště zranitelných obětí (ustanovení § 2 odst. 4 písm. b) zákona č. 45/2013, o obětech trestných činů). Čírtková rozděluje domácí násilí na seniorech dle délky partnerského soužití v souvislosti s uplynutou dobou mezi počátky vztahu a násilím na:

- dlouhý vztah s rychlým startem domácího násilí – násilí pokračuje či se stupňuje v pozdějších obdobích života;
- dlouhý vztah s pozdním startem domácího násilí – násilí se v partnerském vztahu objevuje až ve starším věku (např. věkově nevyrovnané páry);
- nový (krátký) vztah s rychlým startem domácího násilí – zasahuje především osamělé seniory (např. zneužití důvěřivosti a osamělosti seniora) (Čírtková, 2020).

K této problematice autorka navíc dodává, že do skupiny vztahů s dlouhodobým domácím násilím se řadí též typ násilí označovaný spojením *překlopené domácí násilí*,

ve kterém se role násilné a ohrožené osoby obrátí, např. dlouhodobě týraná osoba využívá špatného zdravotního stavu původně násilné osoby.

Důvody pro setrvání v násilném vztahu a neoznámení násilí

Proč muži neopustí vztahy, ve kterých zažívají týrání? K objasnění existují různá vysvětlení, která to určité míry korespondují s důvody žen jako ohrožených osob. V prostředí, ve kterém jsou cílem násilí druhého z partnerů, setrvávají z těchto důvodů: chtějí si zachovat kontakt s dětmi, nemají dostatek finančních prostředků pro odchod nebo místo, kam by šli, mají strach z pomsty násilné osoby, věří ve změnu partnerky/partnera, nechtějí odhalit, co se ve vztahu skutečně děje a pocítují stud nebo se bojí konfrontace se sexistickými stereotypy, které neuznávají muže jako oběť (Hunt, 2011). Z toho vyplývá, že v rozhodovacím procesu, zda odejít či zůstat, se muž potýká s množstvím argumentů, které mohou vést ke zvolení druhé možnosti. Cook (2009) jako další zábrany odchodu mužů uvádí obavy, že partnerka spáchá sebevraždu, skončí bez domova, protože on byl živitelem rodiny, i přese všechno ji stále miluje. Při rozhodování zda odejít či zůstat může muž zvažovat též rizika napojená na povinnost platit výživné nebo ztrátu společenské prestiže (Buriánek, Podaná, 2006). Lze najít i jiný úhel pohledu na tuto problematiku. Například Steinmetz (2007) uvádí, že mnoho mužů ví nebo si přinejmenším myslí, že násilnou partnerku mohou kdykoliv opustit a tento poznatek, je pro ně znamením, že nejsou týráni, jelikož s týráním mají spojené uvěznění s nemožností úniku.

Muži a ženy reagují na různé situace odlišným způsobem, z čehož vyplývá i volba jiných strategií, kdy muži na krizové situace reagují spíše agresivně nebo uzavřením do sebe, namísto vyhledání pomoci (Vágnerová, 2007). Muži mají tendenci své zkušenosti s domácím násilím skrývat. Je tak velmi pravděpodobné, že mužů, kteří si tímto někdy prošli nebo násilí aktuálně zažívají, bude ve skutečnosti více, než ukazují statistiky. *„Z důrazu na sílu a nezávislost vyplývá, že muži nechtějí projevit slabost a požádat o pomoc, leckdy ji nedokážou přijmout, ani když je jim nabízena, protože by to považovali za důkaz svého selhání.“* (Vágnerová, 2007, s. 36) Zde opět na scénu přicházejí genderové stereotypy týkající vlastností ideálního muže. Od mužů se očekává, že jsou schopni se ženám ubránit, tudíž jsou zahanbeni násilím ohlásit a navíc se obávají, že jim nebude uvěřeno (Steinmetz, 2007).

Ohrožení muži násilí neoznamují z rozličných důvodů. Problematické je, že muži se mnohdy nepovažují se za oběť, i když jí skutečnou jsou. Neuvědomování si role oběti zapříčiňuje několik podstatných věcí – muži otálejí s kroky směřujícími k vyhledání pomoci, zřídka kdy přivolají policii či podají na partnerku trestní oznámení (Čírtková, 2020). Takové chování vede k delšímu setrvávání v násilném vztahu a vystavování se rizikům plynoucím z násilí.

Týrání muži násilí neoznamují též z důvodu tendence pozměňovat skutečnou podstatu násilí, které se odehrálo, tzn. z násilí mohou vinit sebe, vnější okolnosti (např. pracovní stres, vliv alkoholu), mohou zlehčovat samotné násilí či vzniklá zranění (Steinmetz, 2007). Ve vystoupení se svým osudem ze stínu domova a obrácení se na místa poskytující pomoc, brání mužům například toxický stud, strach ze sekundární viktimizace, obavy z pozbytí maskulinní identity či nedostatek mentální energie na hledání cesty ze současné situace (Čírtková, 2020). V neposlední řadě mezi důvody, proč muži násilí neoznamují, patří také obavy ze stigmatizace ze strany ostatních zapříčiněné odhalením toho, k čemu ve vztahu docházelo, a nepovažování jednání partnerky za trestný čin (Čírtková et al. 2010). Paprsteinová et al. (2019) uvádějí, že seniori kteří jsou týráni svými blízkými, kteří nejsou jejich partnery, toto chování nenahlašují a nevyhledávají pomoc zejména z důvodu ambivalentního vztahu k násilné osobě, například nechtějí udat vlastního potomka.

V případech týraných mužů není neobvyklé ani vydírání a vyhrožování ze strany původkyň, které se může projevat například výhrůzkami rozvodem a bráněním kontaktu s dětmi nebo též způsobem, že v případě ohlášení násilí, partnerka uvede, že se pouze bránila napadení (Novák, 2011). Pod vlivem výhrůžek, které by partnerka mohla být opravdu schopná naplnit, má týraný partner strach jakkoliv se o násilí někde zmínit. Čírtková (2020) uvádí, že pokud se týrání muži rozhodnou podat na násilnou partnerku trestní oznámení, učiní tak většinou po velmi nebezpečném fyzickém napadení například nožem nebo vidlemi, současně však neoznámí veškeré násilí, ale právě jen poslední fyzický útok.

Důsledky týrání a řešení domácího násilí ve vztahu k mužům

Důsledky domácího násilí mohou být pro muže dalekosáhlé a působit na mnoho oblastí života. Pro muže jako ohrožené oběti je typickým důsledkem popírání – muž může nabýt

pocitu, že by to měl být schopen unést, že se nic tak hrozného neděje nebo jsou přesvědčeni, že to zvládnou (Cook, 2009). Nikdo násilí nemusí trpět a zvládat sám.

Na první pohled je mezi muži a ženami patrný rozdíl v tělesné konstituci, to ovšem neznamená, že násilí ženy nemůže vyústit ve vážné zranění. Ženy sice utrpí zranění častěji, ale fyzická újma, včetně té závažné, se nevyhýbá ani mužům (Dutton, 2006). Při ublížení na těle nejsou viditelné modřiny, škrábance, oděrky apod. to jediné, co si napadený muž odnáší. Fyzické násilí zanechává stopy i na jeho duši a podepisuje se na jeho psychice.

Čírtková (2020) následky psychického anebo mírného fyzického násilí vůči muži shrnuje tak, že může trpět depresivními stavy, zažívat silný strach a úzkostnost, zaznamenat úbytek na váze, ve zvýšené míře požívat alkohol či sebeobviňováním. Mohou například pociťovat vztek, hněv, zlost a bezmocnost, mít strach z násilí obecně, trpět snížením sebevědomí a sebeúcty, zažívat nesnáze s naplňováním otcovské role a násilí se může podepsat na dalších vztazích, ať už partnerských či přátelských (Hunt, 2011). Muž v pozici oběti může čelit nedostatku zdrojů, nepochopení ze strany okolí nebo právním překážkám, zejména pokud usiluje o získání dětí do své péče (Robinson, Segal, 2021). Zkušenost s domácím násilím může jedince dostat až na samé dno. Podle Carnella (2008) mohou muži v důsledku partnerské násilí trpět duševním onemocněním, přijít o domov, o práci, ztratit kontakt s přáteli a hrozí omezení kontaktu s dětmi.

Při řešení případů násilí převažuje ohledně postupu názor, že nejdříve musí být ohrožená osoba oddělena od násilníka a následně jí musí být poskytnuta pomoc komplexního charakteru, každopádně v některých případech může být vhodnou metodou řešení také párová nebo jiná terapie (Žatecká, 2011). V posuzování případů domácího násilí je třeba postupovat obezřetně, jelikož někdy nemusí být vše tak, jak se na první pohled jeví, což platí i pro muže jako ohrožené osoby. Muži mohou být skutečnými oběťmi a na násilí se nijak nepodílet, mohou být součástí recipročního násilí mezi partnery nebo mohou být ve skutečnosti násilnými osobami, které se z různých pohnutek vydávají za oběti (Hunt, 2011). Skutečná ohrožená osoba se v porovnání s dalšími dvěma možnostmi angažovanosti v násilí vyznačuje tím, že má strach z partnera i násilí, cítí se zahanbena, že se nachází v této pozici, má obavy ohledně efektu násilí na děti nebo například omlouvá chování partnere a myslí si, že je zodpovědná za problémy ve vztahu (Carnell, 2008).

Důvěra je v partnerských vztazích nepostradatelným prvkem. Lehce se ztrácí, ale těžko se nabývá zpět. Ammer (2021) uvádí, že s násilím mezi partnery je spojeno značné

narušení důvěry a její obnovení je možné pouze za součinnosti obou stran. V procesu je potřeba se naučit spolu mluvit o emocích a potřebách, zapracovat na komunikaci, nastavit zdravé hranice a nezbytné je též osvojit si schopnost rozeznat signály naznačující, že se vztah stáčí špatným směrem a včas zasáhnout. Využít lze služby intervenčních center, programy pro zvládání vzteku nebo využít párovou terapii. Každopádně jak autor upozorňuje, každý případ nelze řešit tímto způsobem, někdy chybí touha po spolupráci jednoho z partnerů nebo násilí bylo tak závažné, že návrat do vztahu je přímo nebezpečný.

Pokud je muž odhodlaný učinit násilí definitivní přítrž, čeká ho mimo jiné zařizování mnoha praktických záležitostí. Při definitivním odchodu od násilné osoby, kdy záchrana vztahu je nepřijatelnou variantou, je nezbytné vyřešit bydlení, v případě společných dětí rozložení péče o ně a rozvod, který se může protáhnout i na dlouhá léta, může obrácení života k lepšímu značně oddálit. Opuštění vztahu neznamená, že je po všem. Jak upozorňuje Cook (2009), týrané osoby, jejichž odchod z násilného vztahu byl úspěšný, mohou provázet pocity viny plynoucí ze vzdání se odpovědnosti a závazků.

Roli v opuštění násilných vztahů a získání potřebnou podpory může sehrát i sexuální orientace. Podle Hunt a Špatenkové (2011) není systém pomoci pro členy LGBT komunity dostatečně rozvinutý, získání potřebné pomoci je tak obtížné a obrácení se na rodinu či přátelé také kolikrát není možné, jelikož právě zde čelili domácímu násilí a nepřijetí z důvodu své sexuální orientace. Navíc jak autorky dále uvádějí, pro muže patřící do LGBT komunity může útěk před domácím násilím do azylového domu určeného mužům představovat další negativní zkušenost z důvodu možného výskytu homofobie.

Při práci s muži jako ohroženými osobami platí ve své podstatě stejné zásady jako při práci se ženami, tzn. pracovník projevuje empatii, je trpělivý a na ohroženou osobu nevyvíjí nátlak a respektuje veškerá její rozhodnutí (Holá et al., 2016). Ze zkušeností vyplývá, že zakázka muže a ženy obracejících se na pomáhající instituce se liší, muž na sebe nepohlíží vyloženě jako na oběť, ale požaduje pomoc s účinnou obranou vůči násilí, jelikož má strach, že pokud se bude bránit, své partnerce ublíží (Holá et al., 2016). Ohrožený muž však může podniknout kroky, které mohou být velmi účinné a zároveň nevyžadují spoluúčast žádné pomáhající instituce. Cook (2009) zdůrazňuje význam svépomoci, tzn. nebrat si k srdci veškeré negativní komentáře, které násilná osoba pronesla vůči ohrožené osobě (poznámky týkající se charakteru, schopností apod.), které ohrožené osobě umožní znovu získat kontrolu. Jako účinné cvičení, jehož cílem je

obnovit poničené sebevědomí, uvádí sepisování kladných kvalit, kterých si na sobě jedinec a dobrých skutků, které vykonal.

Na útok se těžké se připravit, jelikož může přijít naprosto kdykoliv a je prakticky nemožné, aby byl člověk neustále ve střehu. Jsou však opatření, která může podstoupit a být tak částečně připraven. Mezi doporučení, jak má muž postupovat při konfrontaci s násilnou partnerkou a obecně si počínat v případě týrání patří následující rady:

- Odejít – v ideálním případě opustit společný prostor před násilným výbuchem, pokud je nezbytné zůstat a bránit děti, neotálet s přivoláním policie.
- Agresi neoplácet agresí – násilnou obranou se muž vystavuje riziku zatčení.
- Shromažďovat důkazy o týrání – každý incident oznámit na policii a vyžádat si kopii hlášení, pořizovat fotografickou dokumentaci zranění, v případě fyzického poranění navštěvovat lékaře a neopomenout uvést pravou příčinu zranění.
- Důležité dokumenty a telefon mít vždy při ruce v případě rychlého odchodu – takovými dokumenty jsou pas, řidičský průkaz, důkazy usvědčující partnerku z týrání.
- Sehnat si informace ohledně dalšího postupu. (Robinson, Segal, 2021)

Pozornost je potřeba směřovat i vůči předcházení tohoto jevu, nikoliv jen postupům jeho řešení. Prevence by se zde měla zaměřit na vyvracení genderových stereotypů a spojení muže a oběti učinit normálním (Kovařík, Dunovský, 2005). Být obětí domácího násilí není nic, za co by se muž měl stydět, bohužel reakce společnosti tyto pocity může vyvolat. Rozhodně si takový muž nezaslouží posměch, nazývání hanlivými jmény a nepochopení. Sdílet zkušenost s domácím násilím je velice náročné a vyžaduje vysokou úroveň odhodlání a vnitřní síly, každopádně může posloužit i vyššímu účelu. Jak uvádí Cook (2009), vystoupení se svým příběhem, může dalších týraným mužů pomoci uvědomit si, že nejsou sami.

4 Výzkumné šetření zaměřené na domácí násilí na mužích

V poslední kapitole je představeno výzkumné šetření, jehož předmětem zájmu byl fenomén domácího násilí v České republice. Domácí násilí je ve světě i u nás rozšířeným jevem, který se vyznačuje vysokou mírou latentnosti. Skrytost před zraky všech znesnadňuje i jeho vědecké zkoumání, které je nepochybným přínosem pro zlepšování postupů v praxi. Buriánek a Podaná (2006) jako hlavní zdroje poznatků o násilí mezi partnery uvádějí oficiální statistiky, výzkumné studie a klinická data, avšak každý z těchto pramenů dat má svá úskalí – například oficiální statistiky zahrnují pouze případy zaznamenané policií či dalšími institucemi, klinické studie postihují povětšinou pouze nejzávažnější případy.

4.1 Metodologická východiska

Pro potřeby výzkumného šetření byly použity kvantitativní a kvalitativní strategie výzkumu, které přinesly číselné hodnoty i konkrétní ukázky, jak mohou vypadat vztahy zasazené násilím. Obě strategie byly využity za účelem názornějšího vykreslení celé problematiky. Jak Hendl (2005) výstižně uvádí, výsledky, jež vyjdou z jejich kombinace se navzájem doplňují.

Nejčastěji se domácí násilí odehrává mezi partnery, z toho důvodu se šetření zabývalo násilím v partnerských vztazích. Šetření bylo rozděleno na dvě části, které dohromady tvoří ucelený celek. Hlavní část představovalo dotazníkové šetření, jehož podstatou bylo zjišťování zkušeností s domácím násilím. Vedlejší část tvořil rozhovor a na jeho základě sepsané kazuistiky mužů, kteří zažívají nebo zažili násilí ze strany své partnerky. Smyslem druhé části bylo představit konkrétní případy zejména pro lepší představu, jakých forem násilí se mohou násilné ženy dopouštět na svých partnerech.

Výzkumný problém a hypotézy

Výzkumné šetření bylo zaměřeno na fenomén domácího násilí, konkrétně na násilí mezi partnery. Výzkumným problémem byly osobní a zprostředkované zkušenosti veřejnosti s domácím násilím na mužích v partnerském vztahu. Velké procento případů domácího násilí zůstane navždy skryto, v případech mužských obětí to platí mnohonásobně. Nejčastější důvody, proč se tak děje, byly objasněny v teoretické části této práce. Tento výzkumný problém byl zvolen, protože mužských obětí domácí násilí je pravděpodobně více, než naznačují statistiky a stále se jedná o téma, kterému není věnováno množství

pozornosti, které by mělo. Cílem výzkumného šetření jako celku bylo zmapovat rozsah zkušeností s domácím násilím v partnerském vztahu při zaměření na muže jako oběti a na skutečných případech přiblížit, jakých může domácí násilí na mužích nabývat podob.

Jelikož šetření využívalo kvantitativní strategii výzkumu, neopominutelný krokem bylo stanovení hypotéz. Podstatným atributem hypotézy je, že se opírá o teorii vztahující se k tématu zkoumání (Gavora, 2010). Vytyčeny byly celkem tři hypotézy, přičemž vycházejí z teoretických poznatků v oblasti domácího násilí a také zjištění realizovaných výzkumů na našem území.

H1: Muži se stávají oběťmi domácího násilí méně často než ženy.

První hypotéza se opírá o zjištění výzkumů realizovaných v České republice, které zahrnovaly respondenty obou pohlaví. Například výzkum *Bezpečnostní rizika 1999* ukázal, že 22 % mužů a 25 % žen má zkušenost se slovním ponižováním nebo se srážením sebedůvěry. Pokud jde o fyzické násilí, necelých 5 % mužů a 13,4 % žen se přiznalo, že byli někdy fyzicky v partnerském vztahu (Vymětalová, 2001). Výsledky výzkumu *Násilí v partnerských vztazích: výzkum navazující na IVAWS 2003* též naznačily větší počet žen v roli obětí násilí, zkušenost s fyzickým násilím v partnerském vztahu někdy v průběhu života uvedlo 9,9 % mužů a 17,2 % žen (Pikálková, 2015b).

H2: V případech mužů jako obětí domácího násilí respondenti uvádějí výskyt psychického násilí častěji než jiných forem násilí.

Druhá hypotéza předpokládá, že psychická forma násilí nad ostatními převažuje. Psychické násilí je v případě násilí na mužích poměrně čteně zastoupeno. Dvořáčková (2017) uvádí, že s touto formou násilí má dle dostupných informací zkušenost 30–50 % mužů, přičemž se prokázala propojenost se současným výskytem fyzického násilí, avšak může být přítomno samostatně. Dle Daligand a Bedin (2014) je psychické násilí nejčastější formou, se kterou muži přicházejí do styku.

H3: Zkušenosti respondentů ukazují, že převládají případy, kdy muži násilí ze strany partnerky neoznámili než případy, ve kterých bylo násilí oznámeno.

Muži násilí ze strany partnerky nebo partnera častokrát neoznamují, k čemuž je může vést množství různých okolností. Čírtková et al. (2010) mezi důvody, proč k tomuto dochází zmiňují, že muži sami sebe nevnímají jako oběť, mají strach ze zveřejnění svého příběhu a následné potenciální stigmatizace, pocítují stud, mají obavy, že jim nikdo neuvěří nebo násilné chování partnerky nevyhodnocují jako trestný čin. Vzhledem

k existenci řady důvodů se očekává, že muži zažívané domácí násilí, kterého se dopouštěla či dopouští jejich současná či bývalá partnerka spíše neoznámili.

Charakteristika použitých metod

Výzkumné šetření využilo přístupu kvantitativního i kvalitativního. Oba typy výzkumu mají své přednosti. Mezi přednosti kvantitativního lze zařadit relativně časově nenáročný sběr dat, získané výsledky jsou poměrně nezávislé na osobě výzkumníka, umožňuje zkoumat větší skupiny osob, produkuje numerické hodnoty, zatímco kvalitativní výzkum umožňuje získat hlubší vhled do zkoumaného problému, studovat procesy a současně pátrá po příčinných souvislostech (Hendl, 2005).

Kvantitativně orientovaný výzkum lze charakterizovat jako „*záměrnou a systematickou činnost, při které se empirickými metodami zkoumají (ověřují, verifikují, testují) hypotézy o vztazích mezi (...) jevy*“ (Chráska, 2016, s. 11). Hypotézy, které byly stanoveny dříve, jdou v následující části práce potvrzeny nebo vyvráceny na základě výsledků dotazníkové šetření. Reichel (2009) uvádí, že základem kvantitativního přístupu je předpoklad, že jevy lze do určité míry měřit či je přinejmenším uspořádat.

Za účelem oslovení širšího okruhu lidí byla jako výzkumná technika zvolen dotazník, který lze definovat jako „*způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí*“ (Gavora, 2010, s. 121). Tímto způsobem byla zvýšena šance získání odpovědí od většího množství respondentů. Při konstrukci dotazníku je nezbytné dávat si pozor na několik skutečností. Otázky musí být jasné, srozumitelné a jejich formulace nesmí evokovat více možných výkladů, současně by dotazník neměl být příliš dlouhý a jeho vyplňování by pro respondenta nemělo být náročné a zdlouhavé (Chráska, 2016).

Pro potřeby této části šetření byl sestaven nestandardizovaný dotazník vlastní konstrukce (viz příloha A), který se skládal ze tří částí, přičemž každá měla svůj význam:

- úvod – zde byl potenciální respondent informován o tématu předloženého dotazníku, využití jeho odpovědí, instrukcích k vyplnění a podmínce účasti (věk nad 18 let);
- hlavní část dotazníku – celkem osm uzavřených otázek;
- závěr – v této části bylo respondentovi poděkováno za ochotu vyplnit dotazník a čas, který mu věnoval.

Dotazník byl složen pouze z uzavřených otázek, tzn. respondent volil z předem nabízených alternativ a nebylo tak po něm vyžadováno formulovat vlastní odpovědi. První otázka se dotazovala na pohlaví respondenta, zbylých sedm otázek již zjišťovalo zkušenosti s násilím v partnerských vztazích. V šesti otázkách respondent vybíral jednu odpověď, další dvě otázky týkající se forem násilí umožňovaly označení více možností. Otázky byly pokládány tak, aby v případě nepozorného nebo úmyslně chybného zaznamenání odpovědi byla zvýšena možnost odhalení a následné odstranění takového dotazníku. Nízký počet otázek byl zvolen mimo jiné za účelem zvýšení motivace jedince, ke kterému se dotazník dostane, k dokončení a následnému odeslání svých odpovědí.

Cílem druhé části výzkumného šetření nebylo získat procentuální hodnoty, ale životní příběhy několika osob, kterým domácí násilí ovlivnilo život. Pro získání těchto údajů již kvantitativní přístup nebyl způsobilý. Z tohoto důvodu byl využit další ze základních přístupů k výzkumu. „*Kvalitativní přístup představuje řadu rozdílných postupů, které se snaží najít porozumění zkoumanému sociálnímu problému.*“ (Reichel, 2009, s. 40) Poznatky o minulosti jedince, podobách násilí uplatňovaného ze strany partnerky, osobnostních charakteristikách a životních zkušenostech partnerky pomohou vykreslit obraz domácího násilí lépe než čísla a ukázat tento jev v širších souvislostech. Jako druhá výzkumná technika, vedle již zmiňovaného dotazníku, bylo využito polostrukturované interview, jehož smyslem byl získat data, která byla podrobena analýze a posloužila k sestavení kazuistik. „*Interview je metoda (...), které spočívá v bezprostřední verbální komunikaci výzkumného pracovníka a respondenta.*“ (Chráska, 2016, s. 176)

Polostrukturované interview bylo zvoleno, jelikož nabízí relativní svobodu při vedení rozhovoru, ale současně má stanovený určitý rámec, který zabraňuje výraznějšímu odbočení od zkoumaného tématu a v případě potřeby má tazatel podporu, o kterou se může opřít. Rozhovory nebyly vedeny přímo s oběťmi domácího násilí, ale s osobou, která má s nimi bohaté zkušenosti. Z důvodu neznalosti množství a charakteru informací, které respondentka měla k dispozici, byly stanoveny tři základní otázky s tím, že další otázky upřesňující výklad respondentky, byly formulovány v průběhu rozhovoru. Otázky zněly následovně:

- Jaké informace o sobě muž poskytl?
- S jakými formami násilí ze strany partnerky se muž setkal?
- Co muž sdělil o své násilné partnerce?

Respondentce byl ponecháván prostor pro volný výklad a byla snaha o minimální přerušování. Finálním produktem rozhovoru byly tři případové studie neboli kazuistiky. „*V případové studii jde o detailní studium jednoho případu nebo několika málo případů.*“ (Hendl, 2005, s. 104) Po představení případů z reálného života, byly mezi sebou kazuistiky porovnány a výsledky stručně shrnuty.

Sběr dat a výzkumný vzorek

Sběr dat probíhal od ledna do března roku 2022 (1. 1. – 15. 3.). Cílovou skupinou pro dotazníkové šetření se stali muži a ženy starší 18 let, kteří žijí na území České republiky. Další kritéria pro výběr výzkumného vzorku nebyla stanovena, jelikož cílem bylo zjistit rozsah zkušeností s domácím násilím mezi členy společnosti bez omezení lokalitou pobytu. Domácí násilí je velmi citlivé téma, o kterém nemusí být pro oběti jednoduché hovořit s cizí osobou. Proto jako respondentka rozhovoru byla zvolena dobrovolnice Bílého kruhu bezpečí, která byla ochotná sdílet své zkušenosti z praxe.

Výběr respondentů pro potřeby první části výzkumného šetření, tzn. kvantitativně orientované, proběhl za využití metody sněhové koule, která je jednou z technik záměrného výběru a je založena na postupném získávání respondentů na základě doporučení těch, kteří se již šetření zúčastnili (Vojtíšek, 2012). „*Výběr metodou sněhové koule je založen na využívání sociálních vazeb mezi členy populace.*“ (Hartnoll et al., 2003, s. 56) Ve vztahení k provedenému šetření bylo nejdříve osloveno několik jedinců, kteří splňovali věkové kritérium s žádostí o účast v šetření a prosbou o následné rozšíření dotazníkového formuláře členům rodiny, přátelům a známým. Vojtíšek (2012) upozorňuje, že jejím cílem je spíše širší seznámení se zkoumanou problematikou, než dosažení reprezentativního vzorku.

Dotazník byl vytvořen za využití nástroje Formuláře Google, který je uživatelsky přívětivý a současně zaručuje respondentovi anonymitu. Shromažďování dat bylo započato rozesláním odkazu obsahujícím dotazník skrze sociální síť a e-mailovou korespondenci příbuzným, kolegům a přátelům, kteří následně odkaz sdíleli s dalšími lidmi. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 389 respondentů ($N = 389 = 100\%$). Po provedení kontroly navracených dotazníků bylo 14 dotazníků vyřazeno. Příčinou bylo nesprávné vyplnění, které bylo odhaleno na základě označení vzájemně si odporujících odpovědí. Po provedení selekce byly do vyhodnocování zařazeny dotazníky od 377 respondentů (správnost na úrovni 96,4 %).

Rozhovor nezbytný pro kvalitativně orientovanou část šetření proběhl 10. 3. 2022. Respondentkou byla advokátka Mgr. Pavlína Komedová, LL.M, která již pět let působí jako dobrovolnice v poradně Bílého kruhu bezpečí v Praze. V organizaci má na starosti vlastní agendu a současně přebírá případy z centrály. Nejprve bylo paní magistře podrobněji představeno zaměření bakalářské práce, následně byl vznesen dotaz na zveřejnění či utajení její totožnosti a v neposlední řadě byla informována o využití získaných dat. Respondentka souhlasila s nahráváním, rozhovor byl tedy zaznamenán na diktafon. Tento způsob sběru značně usnadnil zpracování kazuistik a současně zajistil, že nedojde k úniku některých podstatných informací, což představuje riziko v případě písemného zaznamenávání. Rozhovor probíhal položením dříve zmíněných základních otázek s následným pokládáním otázek doplňujících dle potřeby. Výsledkem rozhovoru byly tři příběhy ohrožených mužů (viz podkapitola 4.3 Kazuistiky ohrožených mužů).

4.2 Výsledky dotazníkového šetření a jejich interpretace

Výsledky dotazníkového šetření jsou slovně popsány a současně jsou získaná data graficky zobrazena v podobě tabulek a grafů. V první části podkapitoly jsou samostatně vyhodnoceny jednotlivé otázky v pořadí, jakém byly pokládány. Druhá část obsahuje potvrzení nebo vyvrácení předem stanovených hypotéz na základě získaných výsledků a shrnutí.

Otázka č. 1: Jaké je Vaše pohlaví?

Tab. 1 – Pohlaví respondentů

	Počet	Procenta
Muž	104	27,6 %
Žena	273	72,4 %
Celkem	377	100 %

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 377 respondentů – 104 (27,6 %) mužů a 273 žen (72,4 %). Uvedené hodnoty dokládají, že ve výzkumném vzorku ženy byly zastoupeny téměř ze tří čtvrtin.

Otázka č. 2: **Cítíte se nebo jste se v minulosti cítil/a být obětí domácího násilí?**

Tab. 2 – Zkušenosti respondentů s domácím násilím v pozici oběti

			Možnost		Celkem
			Ano	Ne	
Pohlaví	Muž	Počet	18	86	104
		Procenta	17,3 %	82,7 %	100 %
	Žena	Počet	48	225	273
		Procenta	17,6 %	82,4 %	100 %
Celkem		Počet	66	311	377
		Procenta	17,5 %	82,5 %	100 %

Druhá otázka dotazníku zjišťovala, zda se respondenti někdy v průběhu svého života ocitli v pozici oběti domácího násilí. V souhrnu 66 respondentů (17,5 %) uvedlo, že takovou zkušenost mají, zbylá část výzkumného vzorku, tzn. 311 respondentů (82,5 %), se osobně s domácím násilím nesešla. Z hlediska pohlaví respondentů 17,3 % mužů a 17,6 % žen se někdy cítilo být obětí domácího násilí.

Otázka č. 3: **Znáte někoho, kdo se nachází/nacházel v pozici oběti domácího násilí?**

Tab. 3 – Informovanost o případech domácího násilí z okolí respondentů

			Možnost		Celkem
			Ano	Ne	
Pohlaví	Muž	Počet	49	55	104
		Procenta	47,1 %	52,9 %	100 %
	Žena	Počet	131	142	273
		Procenta	48 %	52 %	100 %
Celkem		Počet	180	197	377
		Procenta	47,7 %	52,3 %	100 %

Účelem třetí otázky bylo odhalit, zda respondenti znají někoho ze svého okolí, kdo v době šetření je nebo se v minulosti stal obětí domácího násilí. Téměř polovina respondentů (47,7 %) odpověděla souhlasně.

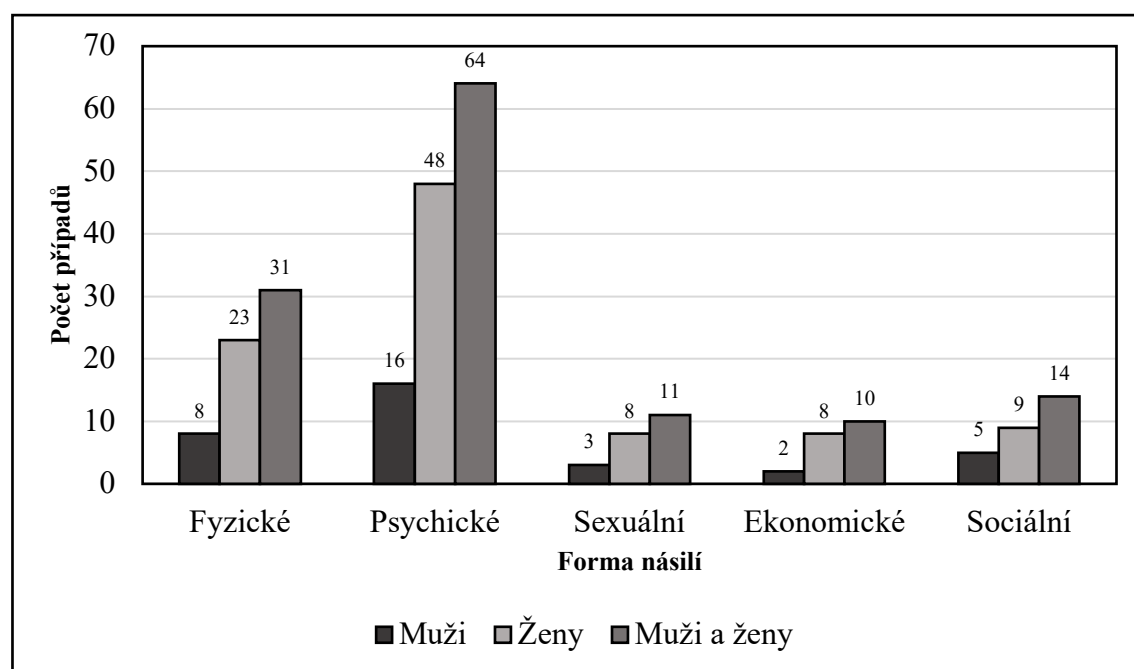
Otázka č. 4: Pokud jste v předchozí otázce odpověděli „ano“, jedná se o muže nebo ženu?

Tab. 4 – Pohlaví oběti ve známém případě domácího násilí

	Počet	Procenta
Muž	24	13,3 %
Žena	156	86,7 %
Celkem	180	100 %

Čtvrtá položená otázka byla pokračováním té předchozí, jelikož se dotazovala na pohlaví známé osoby, na kterou respondenti mysleli jako na oběť domácího násilí. Na tomto místě bylo uvažováno, že respondenti neuváděli totožné osoby. Z celkového počtu 180 případů domácího násilí byl ve 24 případech (13,3 %) obětí muž a ve 156 případech (86,7 %) se jednalo o ženu.

Otázka č. 5: Jaké povahy je/bylo násilí, které je/bylo směřováno vůči Vaší osobě? (vyberte jednu nebo více možností)

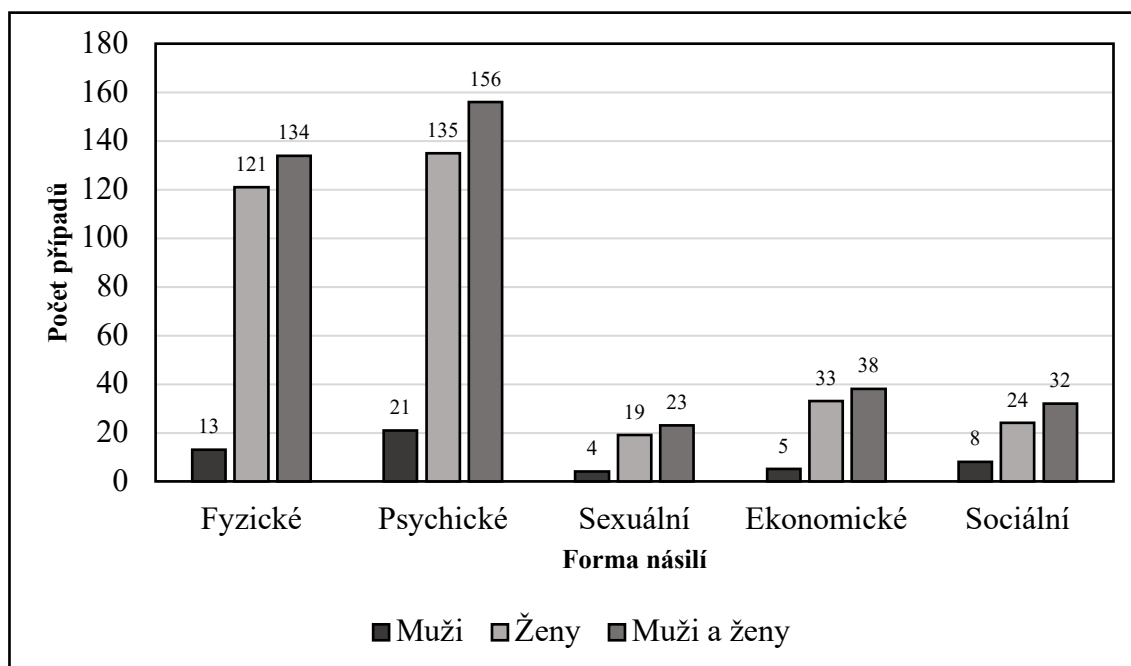

Graf 1 – Zkušenosti respondentů s jednotlivými formami násilí

V odpovědích respondentů, kteří uvedli, že se v nějakém období svého života cítili být obětí domácího násilí (celkem 66 respondentů) se objevily všechny formy násilí. Jednotlivé formy byly zastoupeny v různé míře. Kupříkladu psychické násilí bylo

přítomno téměř ve všech případech domácího násilí. Souhrnně i vzhledem k pohlaví respondentů bylo nejčastěji zastoupeno násilí psychické následované násilím fyzickým se zhruba poloviční frekvencí výskytu – zatímco psychické násilí se vyskytovalo v 64 případech domácího násilí, násilí fyzické ve 31 případech. Třetí nejčastější formou se ukázalo být násilí sociální (14 případů). Poslední dvě pozice obsadilo násilí sexuální a ekonomické s rozdílem jednoho případu.

Otázka č. 6: Jaké povahy je/bylo násilí, se kterým se setkal někdo, koho znáte? (vyberte jednu nebo více možností)

Graf 2 – Zkušenosti obětí ze známých případů s jednotlivými formami násilí

V případě známých, kteří se osobně setkali s domácím násilím, respondenti označili též všechny formy násilí. Celkem 180 respondentů uvedlo, že zná někoho, kdo se setkal s domácím násilím v pozici oběti. Nejčetněji bylo opět zastoupeno násilí psychické a fyzické, nicméně s poměrně malých rozdílem v četnosti výskytu. Zatímco psychické bylo přítomno ve 156 vztazích zasažených domácím násilím, fyzické ve 134 takových typů soužití. Při porovnání s odpověďmi předcházející otázky lze zaznamenat rozpor v dalších formách násilí. Zde se na posledních třech pozicích, seřazeno sestupně dle míry výskytu, umístilo násilí ekonomické, sociální a sexuální, přičemž tyto formy dosahovaly znatelně menší úrovně zastoupení.

Otázka č. 7: **Oznámil/a jste násilí ze strany partnerky/partnera?**

Tab. 5 – Oznámení domácího násilí respondentem

			Možnost		Celkem
			Ano	Ne	
Pohlaví	Muž	Počet	1	17	18
		Procenta	5,6 %	94,4 %	100 %
	Žena	Počet	5	43	48
		Procenta	10,4 %	89,6 %	100 %
Celkem		Počet	6	60	66
		Procenta	9,1 %	90,9 %	100 %

Sedmá otázka dotazníku zjišťovala zda respondenti, kteří se ve druhé otázce vyjádřili kladně v souvislosti s nacházením se v pozici oběti domácího násilí, tento zažívaný druh násilí oznámili. Z respondentů mužského pohlaví oznámil násilí pouze jediný (5,6 %), v případě opačného pohlaví se takto chovalo 5 žen (10,4 %). Z předložených výsledků jednoznačně vyplývá, že většina obětí zažívané domácí násilí neoznámila.

Otázka č. 8: **Oznámila známá osoba násilí ze strany partnera/partnerky?**

Tab. 6 – Oznámení domácího násilí oběťmi ze známých případů

			Možnost			Celkem
			Ano	Ne	Nevím	
Pohlaví	Muž	Počet	2	19	3	24
		Procenta	8,3 %	79,2 %	12,5 %	100 %
	Žena	Počet	32	92	32	156
		Procenta	20,5 %	59 %	20,5 %	100 %
Celkem		Počet	34	111	35	180
		Procenta	18,9 %	61,7 %	19,4 %	100 %

Podobně jako u respondentů, kteří se ocitli na míst oběti, i v případě známých případů domácího násilí značně převažovalo neoznámení násilí směřované ze strany partnera či partnerky. Bez rozdílu pohlaví v souhrnu 34 osob (18,9 %) násilí oznámilo,

oproti 111 jedincům (61,7 %), kteří tímto způsobem nekonali. U 35 případů (19,4 %) respondenti uvedli, že si nejsou jisti, jak oběť na násilí reagovala.

Verifikace hypotéz

Po samostatném vyhodnocení dotazníků zahrnutých do výzkumného šetření je nezbytné potvrdit nebo vyvrátit platnost předem stanovených hypotéz. Vymezeny byly celkem tři hypotézy zaměřené na domácí násilí na mužích. Slovní komentář je současně doplněn grafickým zobrazením zjištěných dat v podobě tabulky či grafu.

H1: Muži se stávají oběťmi domácího násilí méně často než ženy.

První hypotéza byla potvrzena. Na tomto místě bylo předpokládáno, že respondenti, kteří uvedli, že znají někoho, kdo se nachází nebo nacházel v pozici oběti domácího násilí, nerozvažovali nad stejnými jedinci. Při zahrnutí této skutečnosti do kalkulace závěrečného skóre vyplyne, že dotazníkové šetření zahrnovalo celkem 246 obětí domácího násilí. Z tohoto počtu bylo 42 obětí mužského pohlaví (17,1 %) a 204 pohlaví ženského (82,9 %).

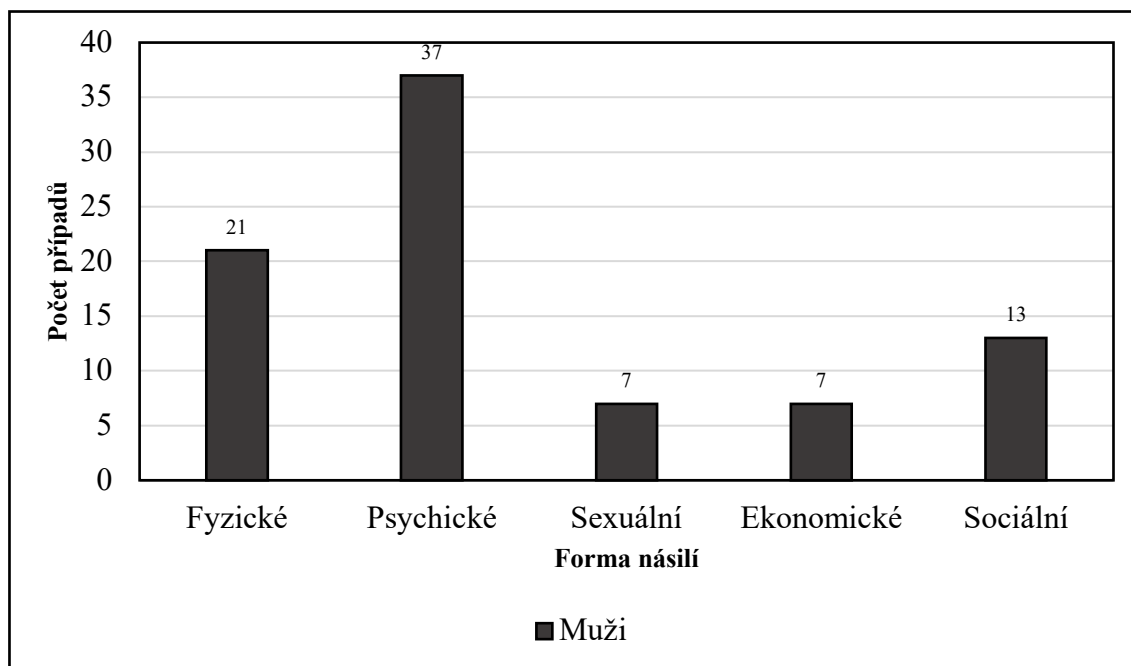
Tab. 7 – Zkušenosti mužů a žen s domácím násilím

	Počet	Procenta
Muž	42	17,1 %
Ženy	204	82,9 %
Celkem	246	100 %

H2: V případech mužů jako obětí domácího násilí respondenti uvádějí výskyt psychického násilí častěji než jiných forem násilí.

Druhá hypotéza byla potvrzena. U mužů jako obětí převažoval výskyt psychického násilí nad jinými formami. Psychické násilí bylo přítomné ve většině partnerských vztahů, ve kterých muži byli cílem násilí, celkem ve 37 ze 42 případů. Převažovala kombinace forem násilí před izolovaným výskytem jedné formy. Souhrnně 26 ze 42 mužů mělo zkušenost s více formami násilí. Nejčastější bylo spojení psychického s fyzickým násilím. Kombinace těchto dvou forem či společně s dalšími byla zaznamenána v 18 případech. Psychické násilí s dalšími formami vyjma násilí fyzického bylo identifikováno v 8 případech. Z pohledu míry výskytu se za psychickým násilím umístilo násilí fyzické, následované sociálním násilím. Na posledních dvou místech se umístilo

násilí ekonomické a sexuální se stejným rozsahem. Zastoupení jednotlivých forem v případech domácího násilí na mužích zobrazuje graf 3.

Graf 3– Formy násilí v rámci domácího násilí na mužích

H3: Zkušenosti respondentů ukazují, že převládají případy, kdy muži násilí ze strany partnerky neoznámili než případy, ve kterých bylo násilí oznámeno.

Třetí hypotéza byla potvrzena. Tabulka 8 zobrazuje rozdělení případů domácího násilí podle toho, zda muž násilí oznámil či nikoliv. Nadto ve třech případech respondenti uvedli, že neví, jak v tomto ohledu muž jednal. Nejasné odpovědi nejsou do tabulky 8 zahrnuty. Z uvedených hodnot vyplývá, že pouze minimální procento domácího násilí bylo muži oznámeno.

Tab. 8 – Oznámení domácího násilí muži

			Možnost		Celkem
			Ano	Ne	
Pohlaví	Muž	Počet	3	36	39
		Procenta	7,7 %	92,3 %	100 %

Zhodnocení dotazníkového šetření

Výsledky dotazníkové šetření ukázaly, že domácí násilí není v české společnosti ojedinělým jevem. Ohrožuje zástupce ženského i mužského pohlaví. Souhlasné odpovídání respondentů na otázky zaměřující se na zkušenosti s násilím v partnerských vztazích naznačuje, že vztahy nejsou ani zdaleka harmonické. I za předpokladu, že se ve všech případech nemuselo jednat o domácí násilí, ale o jiné formy konfliktních soužití, je alarmující, kolik partnerských vztahů nefunguje žádoucím způsobem. Dále je vhodné mít na paměti, že každý jedinec je vůči agresi jinak citlivý. Zatímco pro jednoho je chování partnera nebo partnerky jasným příkladem domácího násilí, jiný ho tímto způsobem nemusí hodnotit. Tímto není za žádných okolností popíráno či zpochybňováno, že šetření nezahrnuje případy domácího násilí.

Srovnávání zjištění vztažených odděleně k ženskému a mužskému pohlaví je komplikované a zároveň vystaveno riziku zkreslení, jelikož mezi respondenty výrazně převažovaly ženy. Vzhledem ke zvolené metodě sběru dat nebylo možné strukturu respondentů na základě této demografické charakteristiky výrazněji ovlivňovat. Avšak i přesto porovnání menšího rozsahu bylo provedeno. K výsledkům je každopádně potřeba přistupovat obezřetně. V komparaci s muži měly ženy více zkušeností s domácím násilím ze strany druhého partnera bez ohledu na současný nebo bývalý vztah.

Po propojení respondenty označených odpovědí na otázky zjišťující formy násilí, se kterými se osobně setkali oni nebo někdo koho znají vzešlo, že podle četnosti výskytu byly formy zastoupeny v následujícím pořadí: násilí psychické, fyzické, ekonomické, sociální a sexuální násilí, které bylo uváděno nejméně. V kontextu pohlaví pro ženy jako oběti bylo platné takovéto pořadí, avšak v případě mužů bylo pořadí mírně pozměněno, přičemž psychické a fyzické násilí bylo nejčastěji přítomné u obětí obou pohlaví. V případech domácího násilí převažoval současný výskyt dvou nebo více forem násilí, což je částečně v souladu s tvrzením Klimentové (2016), která uvádí, že jen výjimečně se násilná osoba dopouští pouze jedné formy násilí. Kombinace forem násilí sice měla výraznou převahu, přesto ale respondenti uvedli přítomnost pouze jedné formy násilí ve více než jen v několika ojedinělých případech.

Z výsledků též vyplynulo, že bez ohledu na pohlaví nemají oběti sklon k oznamování domácího násilí. Důvody, které vedou oběti k rozhodnutí zažívané násilí neoznámít, by bylo vhodné podrobit dalšímu bádání. Teoretické poznatky vztahující se k příčinám zakoušeného násilí, byly v práci představeny, ale jejich podrobnější zkoumání

za využití vědeckých metod, by mohlo přinést užitečné poznatky uplatnitelné v praxi. V dotazníku byli respondenti dotazováni na výskyt forem násilí bez dalšího zjišťování konkrétních podob, kterých mohou nabývat. Dotazníkové šetření nerozlišovalo mezi heterosexuálními a homosexuálními vztahy. Domácí násilí však zasahuje i partnerské vztahy osob stejného pohlaví. Další zkoumání by se mohlo zaměřit na rozsah výskytu domácího násilí v těchto vztazích, stejně tak hledání podobností a rozdílů v oblasti násilí ze strany žen a mužů. Rozhodně existují možnosti, jak navázat na poznatky plynoucí z výsledků této části šetření a rozšiřovat nadále poznání ve sféře domácího násilí.

Porovnávání výsledků tohoto dotazníkového šetření s jinými výzkumy je problematické, za čímž stojí například využití odlišné metodologie, složení výzkumného vzorku, jiná formulace otázek pro respondenty či zaměření na konkrétní podoby agresivního jednání. V teoretické části práce byly představeny dva výzkumy zaměřené za oblast domácího násilí na mužích. V rámci pilotní sondy z roku 2004 celkem 4 % mužů uvedla, že hádka vyústila ve střet fyzické povahy, současně žena byla povětšinou iniciátorem útoku a se slovní agresí mělo zkušenost celkem 51 % respondentů mužského pohlaví (Buriánek, Kuchař, 2006). Pokud jde o fyzické násilí, výzkum *Násilí v partnerských vztazích: výzkum navazující na IVAWS 2003* dospěl k závěru, že celkem 9,9 % mužů se v průběhu svého života s touto formou násilí ze strany své partnerky osobně setkalo (Buriánek, Pikálková, 2014). Výzkumné šetření realizované jako součást této práce zaznamenalo, že ze 104 mužských respondentů se v rámci násilí ze strany druhého partnera někdy setkalo s fyzickou formou násilí 8 mužů (7,7 %) a s psychickou formou mělo zkušenost 16 respondentů tohoto pohlaví (15,4 %).

Klíčový limit dotazníkového šetření představuje skutečnost, že výzkumný vzorek nebyl reprezentativní. Získané poznatky v tomto důsledku nelze zobecnit na celou populaci České republiky. Při opakování dotazníkové šetření s jiným složením respondentů existuje riziko dosažení jiných závěrů. Výsledky i takových šetření však mají své opodstatnění a upozorňují na přítomnost jevů, kterým kupříkladu není ve společnosti věnována taková pozornost v rovině teoretické i praktické. Ochota respondentů k účasti umožnila upozornit na velké množství partnerských vztahů, které jsou protkány vztahovými problémy, konflikty, včetně domácího násilí. Problematika domácího násilí je velice citlivým tématem, které skýtá množství úskalí při snaze o jeho vědecké zkoumání.

4.3 Kazuistiky ohrožených mužů

Ve třech kazuistikách jsou popsány osudy mužů, kteří se stali terčem domácího násilí ze strany své partnerky. Podklady byly získány prostřednictvím rozhovoru s dobrovolnicí působící v Bílém kruhu bezpečí (BKB), organizaci poskytující své služby po celé České republice. Dva muži a jedna žena se dostavili pro radu do pražské poradny, kde zrovna byla paní magistra Komedová s kolegyní psycholožkou.

Kazuistika č. 1

První kazuistika pojednává o muži, na kterém již po příchodu na poradnu bylo patrné, že po zdravotní stránce je na tom zle. Muž byl extrémně vyhublý, byly u něj přítomné známky přetíženého nervového systému, mluvil buď příliš nahlas nebo naopak tiše. Zkrátka bylo vidět, že je pod velkým tlakem. Hned zpočátku své návštěvy poradny uvedl, že on rozhodně není obětí domácího násilí a přišel se pouze poradit. Muž obětí násilí ve skutečnosti byl a případ byl identifikován jako velmi závažné domácí násilí. Původkyně násilí muži nikdy nezpůsobila zranění fyzické povahy, ovšem jeho klinický stav byl katastrofální. Muž měřil přibližně 180 centimetrů a nevážil ani 60 kilogramů. I toto může být fyzický následek domácího násilí.

Původkyně násilí byla jeho bývalá partnerka, se kterou v době kontaktu s organizací byli již tři roky v rozvodovém řízení, jelikož žena vše, pravděpodobně záměrně, protahovala. Rozvod byl však iniciován ženou. Partneři spolu neměli děti. Po rozpadu vztahu každý bydlel samostatně, avšak jejich byty se nacházely ve stejném domě. Muž se domníval, že jeho bývalá partnerka je špiónka cizího státu. Pracovala na ambasádě tohoto nejmenovaného státu, odkud i pocházela, ale v České republice žila dlouhodobě. Poměrně často cestovala po světě, vydělávala velké množství peněz, což jí umožňovalo kupovat byty. Partneři byli velmi dobře finančně zajištěni. Muži nikdy nesdělila svou pracovní pozici.

Mezi časté podoby poškozování bývalého partnera patřilo ničení jeho osobních věcí. Původkyně mu systematicky rozstříhávala občanský průkaz, věděla, že mu tak způsobí potíže, jelikož si bude povinen zařídit nový. Dělo se tak opakovaně a muž vlastnil již několikátý. Mimo dokladu totožnosti muži úmyslně rozšlapávala brýle, opět ze stejné pohnutky. Žena se dopouštěla i fyzického násilí. V noci muže budila, fyzicky ho napadala. V důsledku tohoto chování měl muž u postele neustále nachystaný batoh s osobními věcmi a po útocích si je vzal a šel se raději, navzdory noci, procházet po ulici.

Respondentka uvedla, že pro muže bylo nepředstavitelné, že svůj byt může zamknout. Muž argumentoval tím, že se tam žena nebude schopná dostat. Byl bývalou partnerkou zpracovaný takovým způsobem, že nebyl schopen připustit, že od bytu vymění zámek, aby žena neměla k dispozici klíče od jeho bytu, přestala ho tak přinejmenším v noci budít a zmocňovat se jeho osobních věcí. Žena nad ním držela moc.

Ohrožený muž ukazoval pracovním video ze zásahu policie. Původkyně policisty přesvědčovala o tom, že to, co svírá v ruce je její, přitom se jednalo o občanský průkaz muže. Důrazně si stála za svým stanoviskem, že se jedná o její majetek. Dle slov respondentky její chování nasvědčovala tomu, že absolvovala nějakou formu výcviku.

Paní magistra vypověděla, že muž byl absolutně bez vůle a dostat se z vlivu bývalé partnerky by vyžadovalo dlouhodobou terapii. U muže byl přítomný jakýsi vnitřní maják, např. vyhledal BKB, ale jeho rozum byl zpracován. Nejvíce času při setkání věnovali tématu uzamčení bytu, zda by byl schopen připustit, že se alespoň zamkne. Žena plně ovládla jeho prostor. Muž si neuměl představit, že se jí postaví. Jelikož mu již za celou tu dobu způsobila spoustu hrůzných věcí, automaticky předpokládal, že se vše bude opakovat a na odpor už neměl sílu.

V závěru části rozhovoru věnované tomuto případu respondentka uvedla, že v době návštěvy poradny nebyl muž ještě zralý na úplné vystoupení z vlivu a násilí partnerky, byť se rozváděli. Jak je možné, že se tento muž dostal to takové pozice? Jak se dostal do stavu, kdy již nebyl schopen klást odpor ani uzamčením svého vlastního bytu? Z jakého důvodu není jeho obranyschopnost dostatečně rozvinutá natolik, aby něčemu tak neskutečně toxickému byl schopen vzdorovat, když mu v cestě nestály žádné objektivní překážky? Partneri neměli děti, měl k dispozici vlastní finanční prostředky, mohl odejít kamkoliv a udělat cokoliv. Neexistovaly objektivní překážky ze situace vystoupit, přesto to muž z nějakého důvodu nemohl udělat. Odpověď na tyto a další otázky by bylo možné získat jedině důkladným rozborem jeho života již od dětských let.

Kazuistika č. 2

Druhá kazuistika pojednává o muži, jehož život byl protkán přítomností několika různých sociálně patologických jevů. Jednoho dne do poradny přišel muž ve věku 30 až 35 let, který byl urostlé postavy a měřil přibližně 190 centimetrů. Z jeho vzhledu a chování bylo patrné, že se jedná o (bývalého) uživatele návykových látek. V době návštěvy nebyl pod vlivem žádné takové látky.

V průběhu života se dostal do blízkého kontaktu s návykovými látkami i prostitucí nejen v případě zaměstnání. V průběhu rozhovoru naznačil, že s prostitucí má poměrně intenzivní vazby. Jako mladistvý pobýval nějakou dobu v jedné ze sousedních zemí České republiky, kde pravděpodobně působil jako prostitut. V době návštěvy pracoval jako vyhazovač v nevěstinci a s tamní pracovnící měl malé dítě, syna v předškolním věku. Na synovi mu velmi záleželo a měl ho rád. Se ženou byli manželé, přičemž muž se zdráhal podat žádost o rozvod, jelikož se bál její reakce.

Partnerka vydírala muže o peníze, k čemuž využívala jejich malého syna. Pro muže byl syn záchytným bodem v jeho životě a všemi způsoby se snažil zabezpečit si k němu přístup. Žena si této skutečnosti byla velmi dobře vědoma a zneužívala toho proti muži. U vydírání to neskončilo, došlo i na fyzické násilí. Žena na muže fyzicky útočila, fackovala ho. Jednou se muž dostal do úzkých, kdy nevěděl, co má již dělat. Po ženě skočil a držel ji na zemi. Násilí byl oznámit i na policii. Nikdo mu nevěřil. Dle slov respondentky, když muž jeho tělesné konstituce řekne policistovi, že ho doma bije jeho drobná žena, není jednoduché pro lidi něco takového přijmout, pokud nejsou řádně proškoleni. Jednoho dne byla žena nucena jít vypovídat, což ji rozhořčilo takovým způsobem, že na muže podala trestní oznámení, že ji bije. Muži vyhrožovala, že jestli neřekne, že je to pravda, přijde o syna. Muž řekl, že to tak opravdu je a dostal podmínku za domácí násilí.

V cestě dostat se z tohoto násilného vztahu ven stála muži překážka v podobě syna, na kterém mu záleželo. Respondentka uvedla, že se věnovali tomu, že dokud nepodá žádost o rozvod, jakýkoliv orgán mu jen velmi obtížně pomůže. Je náročně řešit domácí násilí, když se ohrožená osoba nechce rozvádět. Dá se to pochopit, ale je faktem, že tento muž to měl nesnadné ještě z jiného důvodu. Jeho příběh nepůsobil příliš věrohodně i kvůli tomu, že byl původem ze zranitelné sociální skupiny. Minulost obou z nich je mírně vylučovala z běžných možností řešení.

V tomto případě se pracovníce BKB, které jeho příběh vyslechly, neshodly, zda se jednalo o domácí násilí či nikoliv. Dle jednoho názoru se realita přibližovala tomu, co muž vypovídal. Řada skutečností, o kterých hovořil, byla věrohodná. Navíc působil dost zoufale. Druhý názor byl takový, že muž je problémový člověk, je pachatelem nebo se maximálně jedná o italskou domácnost a že vše, co muž uvedl, je s velkým otazníkem. Respondentka uvedla, že těžko říct, jakým způsobem jejich vztah fungoval. Zdůraznila, že je potřeba mít na paměti, že i člověk, který nechce lhát, si spoustu věcí posouvá ke

svému egu. Na scéně tak zůstává otázka, do jaké míry byla vše pravda a zda se nejednalo skutečně o italskou domácnost.

Kazuistika č. 3

Tento případ je specifický, jelikož se do poradny dostavila žena. Jak však v průběhu návštěvy vyplynulo, obětí násilí byl ve skutečnosti muž. Ve valné většině případů tento typ organizací navštěvují oběti, ovšem zde byla příležitost vyposlechnout si příběh z druhé strany. Před osobní návštěvou poradny byla žena v kontaktu s telefonickou linkou BKB. Na základě rozhovoru pracovnice linky ženu odkázala na poradnu a zároveň jí doporučila publikace zabývající se manipulací, domácím násilím apod.

Žena se osobně dostavila do pražské poradny, kde hned zpočátku uvedla, že je obětí domácího násilí. S sebou si přinesla publikaci, kterou měla velmi hustě podtrhanou a začala vysvětlovat, co přesně její partner dělá, jak s ní manipuluje. Označila ho všemi možnými termíny, které jen v knize našla – manipulátor, psychopat, sociopat. Důležité je zdůraznit, že žena nelhala, vše tak skutečně vnímala. Uváděla, že muž ji neustále provokoval i přesto, že věděl, co to s ní dělá. Jak tato provokace vypadala? Muž mlčel. Dle jejího názoru muž věděl, že ji ničí, když mlčí.

Partneři spolu měli dvě děti. Žena byla pracovně schopná a vydělávala pro rodinu zásadnější peníze. Muž též pracoval, nebyl na ní po finanční stránce závislý. Působila, že se rozcházet nechce, ale potřebovala by, aby ji muž přestal provokovat. Muž údajně také netrval na rozchodu. V minulosti partneři chodili na párovou terapii. Žena trpěla závažnou hraniční poruchou osobnosti. Byla funkční ekonomicky, společensky atd., ale v důsledku své diagnózy nebyla schopná ustát blízký vztah, jakékoliv emoční bouře, které v ní byly a současně jí chyběl náhled. Ženě nepřipadalo problematické, že svým konáním muži způsobila zranění.

K útokům na muže partnerka využívala těžké předměty. Během hádek po něm hodila například lampičku, načež mu rozsekla ret, případně mu způsobila jiná poranění skrze házení těžkých předmětů. Dále muži nadávala, vyčítala mu, že ona je ekonomicky zdatnější. Žena nebyla zjevně schopná kontrolovat své agresivní chování. Dle slov respondentky byl tento případ identifikován jako domácí násilí, ale nedosahoval intenzity trestného činu.

Partneři se snažili svou vztahovou situaci nějakým způsobem řešit. Dle názoru respondentky by ženu prostřednictvím kvalitního ošetření mohl být někdo schopen

přivést k náhledu a ukázat jí, že problém je zejména v její osobě. Zachycena už nějakým způsobem byla (na párové terapii jí bylo něco naznačeno) a je jen otázka, jak se k tomu postavila.

Shrnutí kazuistik ohrožených mužů

V domácím násilí muži nefigurují pouze v pozici původců. Také oni se mohou ocitnout v situaci, kdy se jejich partnerka dopouští chování, které je daleko za hranicemi důstojného zacházení s druhým člověkem. Ani pro muže nemusí být jednoduché dostat se z pod vlivu původce a najít cestu ven. Setrávat na místě, které se negativně podepisuje na nich samotných i na jejich životech, mohou z různých důvodů.

Kazuistiky ohrožených mužů poukázaly na jedinečnost každého případu domácího násilí či obecně vztahového fungování dvou osob. Konkrétní případy mužů, kteří se setkali s domácím násilím ze strany partnerky potvrdily, že násilí může nabývat různých forem. Zažívat násilí může muž ze strany své současné i bývalé partnerky, ukončení soužití neznamena definitivní přítrž násilí (viz kazuistika č. 1). Původkyně se uchylovaly též k fyzickému násilí, které neskončilo viditelnou újmou na těle muže i takovému, které vyústilo ve zranění. Tímto způsobem bylo prokázáno, že nezáleží na tělesné konstituci partnerů a případných rozdílech v této oblasti, i zdatný a vysoký muž se může dostat do pozice oběti.

Ženy v některých situacích neváhají využívat ani vlastních dětí jako prostředku k dosažení svých cílů. Společné dítě partnerů vedlo jednoho z mužů nadále setrávat ve vztahu a situaci nikterak neřešit, jelikož se obával ztráty kontaktu se synem (viz kazuistika č. 2). V jednom z případů se potvrdila i přítomnost poruchy osobnosti, která byla zmiňována v teoreticky orientované části práce jako jeden z rizikových faktorů pro vznik domácího násilí (viz kazuistika č. 3).

Informace vztahující se k životu mužů po těchto návštěvách poradny Bílého kruhu bezpečí respondentka neměla k dispozici. Možná se později do organizace vrátili či se obrátili na jiné instituce pomáhající obětem domácího násilí. Možná se odstěhovali, podali žádost o rozvod či se pokoušeli problémy společně řešit například prostřednictvím párové terapie. Každopádně zůstává neodhaleno, zda se muži z těchto nefunkčních vztahů prostoupených násilím dokázali vymanit či nikoliv.

4.4 Shrnutí výzkumného šetření domácího násilí na mužích

Realizované výzkumné šetření bylo rozděleno na dvě části, jež se vzájemně doplňovaly a umožnily názornější vyobrazení zkoumané problematiky – dotazníkové šetření a případové studie. Cílem empirické části práce bylo zmapovat rozsah zkušeností s domácím násilím v partnerském vztahu při zaměření na muže jako oběti a na skutečných případech přiblížit, jakých může domácí násilí na mužích nabývat podob.

Hypotézy, jež byly pro dotazníkové šetření stanoveny, byly potvrzeny. Nicméně vzhledem k charakteru výzkumného vzorku, který nebyl reprezentativní a byl z většiny tvořen respondenty ženského pohlaví, při jiném složení vzorku by mohlo být dosaženo odlišných výsledků. Pro účely šetření byl potřebný pouze jeden z demografických údajů, kterým bylo pohlaví respondentů. Další části dotazníku se zaměřovaly již výhradně na zkušenosti s domácím násilím.

Respondenti byli dotazováni na osobní zkušenosti s tímto jevem v pozici oběti i na obeznámenost s nějakým případem ze svého okolí. V této souvislosti bylo zjištěno, že s násilím ze strany partnerky nebo partnera se v průběhu svého života setkala přibližně stejné procento respondentů ženského i mužského pohlaví. Nejčastěji uváděli násilí psychické a fyzické. Většina těch, kteří se ocitli v pozici oběti, násilí se strany partnera či partnerky neoznámili. Podobné výsledky byly získány i v případě známých osob respondentů. Rozdíl byl nalezen v procentuálním zastoupení známých obětí domácího násilí z hlediska pohlaví. V tomto případě značnou měrou převažovaly ženy jako oběti domácího násilí, přičemž muži jako cíl násilí nebyli respondenty uvedeni pouze v několika ojedinělých případech.

Druhou část výzkumného šetření tvořily kazuistiky (případové studie). Podklady pro jejich sepsání byly získány prostřednictvím rozhovoru s dobrovolnicí působící v pražské poradně Bílého kruhu bezpečí, která se s muži osobně setkala, když organizaci navštívili. Respondentce byly položeny tři předem připravené otázky, přičemž doplňující otázky byly formulovány na místě dle potřeby. Respondentce byl převážně věnován volný prostor k vyprávění svých zkušeností. Kazuistiky představily tři příběhy mužů, kteří se stali obětí násilí ze strany své současné či bývalé partnerky. Každý případ byl něčím jedinečný, ať už se jednalo o absenci jakéhokoliv odporu, životy obou partnerů zasažené nežádoucími jevy či partnerku trpící poruchou osobnosti. Ohrožení muži se setkali s různými podobami násilí a setrvali v blízkosti partnerky z různých pohnutek. Každopádně je nezbytné uvést, že tlumočené příběhy vychází jen z jednoho úhlu pohledu

a realita může být totožná s vyprávěním muže i se v některých ohledech lišit. Rozeznat domácí násilí může být náročné i pro samotné odborníky věnující se pomoci osobám dotčeným domácím násilím. Dokladem toho může být i neshodující se názor dvou pracovníků v případě příběhu jednoho z mužů.

Z výsledků provedeného výzkumného šetření lze konstatovat, že byly potvrzeny dosavadní teoretické poznatky z oblasti domácího násilí na mužích. Muži se skutečně stávají terčem násilí ze strany svých partnerek případně partnerů. Může vůči nim být směřováno násilí jakéhokoliv druhu, od psychického až po takové, které ohrožuje jejich zdraví a končí zraněním. V neposlední řadě stále převažuje rozhodnutí mužů zažívané násilí neoznámit.

Výsledky poukázaly na rozsáhlý výskyt neharmonických vztahů v české společnosti. Nelze vyloučit, že ve všech vztazích, které respondenti hodnotili jako příklady domácího násilí, se o domácí násilí skutečně jednalo. I kdyby tomu tak bylo, je znepokojující, jaké množství vztahů je zasaženo nežádoucím chováním jednoho či obou partnerů. Existuje i varianta, že mezi respondenty bylo ve skutečnosti více obětí domácího násilí, akorát se za oběti nepovažovali či zažívané násilí nechtěli přiznat. Nicméně na závěr lze uvést, že výskyt domácího násilí není v naší společnosti pouze sporadický.

Závěr

Bakalářská práce se věnovala problematice domácího násilí na mužích. Cílem práce bylo charakterizovat domácí násilí se zaměřením na muže jako oběti a zmapovat rozsah zkušeností české veřejnosti s tímto sociálně patologickým jevem. Za účelem splnění stanoveného cíle byla práce rozdělena na teoretickou a empirickou část. Ve třech teoreticky zaměřených kapitolách byla snaha komplexně charakterizovat domácího násilí na mužích včetně jeho zasazení do širších souvislostí. Čtvrtá, empiricky zaměřená kapitola, popisovala realizované výzkumné šetření. Dle pohledu autorky práce byl cíl splněn.

První kapitola byla zaměřena na vymezení domácího násilí. Byly popsány jeho charakteristické znaky, cyklus, ve kterém probíhá a v neposlední řadě formy násilí, kterých původci užívají k týrání svých blízkých. Druhá kapitola se zabývala příčinami a důsledky domácího násilí. Pozornost zde byla obrácena i k podstatě agresivního chování a důvodům, které lidi vedou k tomu, že se vůči druhým projevují agresivně a násilně. Zmíněny byly i rizikové faktory, jejichž přítomnost zvyšuje šance na propuknutí násilí. Třetí kapitola se již výhradně zaměřovala na muže jako na osoby ohrožené domácím násilím. V kapitole byl věnován prostor i charakteristice muže v dnešní době, současné rodině, trendům v oblasti partnerských vztahů i genderové socializaci, která nepříznivě působí na přijetí mužů jako obětí členy společnosti a snahu mužů zasažených násilím svou situaci aktivně řešit. V následující části byla snaha o shrnutí přístupu k domácímu násilí v České republice, představeny byly i výzkumy věnující se této problematice. Jelikož domácí násilí nezahrnuje pouze muže jako ohroženou osobu, byla část kapitoly věnována také původcům násilí, kterými mohou být ženy i muži. Jako další bylo popsáno, jakých konkrétních podob domácího násilí na mužích může v praxi nabývat. Zbývající část třetí kapitoly se věnovala důvodům, které vedou muže k neoznámení násilí a setrvávání v násilném vztahu, důsledkům, které si muži z týrání partnerem či partnerkou odnášejí a postupům řešení případů, kde jsou v pozici oběti muži.

Ve čtvrté kapitole bylo popsáno výzkumné šetření, které využilo přístup kvantitativní i kvalitativní. Jeho cílem bylo zmapovat zkušenosti mužů a žen s domácím násilím mezi partnery se zaměřením na muže jako ohrožené osoby a prostřednictvím několika skutečných příběhů přiblížit podoby, kterých může násilí na mužích nabývat. Stanovený cíl byl splněn prostřednictvím dvou částí šetření, dotazníkového šetření

a kazuistik. Respondenti dotazníku byly skrze otázky dotazovány na osobní zkušenosti s domácím násilím v pozici oběti a na obeznámenost s nějakým případem v okolí. Zjišťovány byly formy násilí, se kterými se setkali oni nebo známá osoba a také skutečnost, zda násilí ze strany partnerky či partnera oznámili. Hypotézy, které byly stanoveny před uskutečněním této části šetření, byly potvrzeny. Vyhodnocení sesbíraných odpovědí ukázalo, že šetření zahrnovalo méně obětí mužského pohlaví oproti pohlaví ženskému. Druhá hypotéza předpokládala, že v případě mužů jako obětí domácího násilí budou respondenti uvádět psychické násilí častěji než jiné formy. Z forem násilí vskutku nejčastěji zažívali násilí psychické, ovšem zastoupeny byly i ostatní formy, tzn. násilí fyzické, sociální, ekonomické a sexuální. Poslední hypotéza předpokládala, že muži spíše násilí neoznamují, tento sklon byl potvrzen převažujícím počtem případů, ve kterých k oznámení násilí nedošlo.

Druhou část šetření představovaly kazuistiky (případové studie). Podklady pro jejich vypracování byly získány skrze rozhovor s osobou, která s těmito muži díky svému působení v organizaci pomáhající mimo jiné obětem domácího násilí, měla možnost přijít do kontaktu. Představené příběhy vykreslily tři lidské osudy, které byly zasaženy násilím ze strany blízké osoby, v těchto případech současnou či bývalou partnerkou. Jelikož respondentka měla dostupné pouze informace, které muži při své návštěvě poradny pracovním sdělili, nebylo možné jejich příběhy popsat do podrobností. Mnoho údajů z jejich života v tomto důsledku chybí. Například průběh dětství a zkušenosti získané v průběhu dospívání by mohly být nápomocné v pochopení, proč se muž dostal do takové situace.

V bakalářské práci bylo ukázáno, že v některých sférách násilí mezi blízkými se neshodují ani odborníci. Příkladem takových rozporů byla například genderová symetrie a asymetrie partnerského násilí. Domácí násilí na mužích je aktuálně stále relativně neprozkoumaná oblast, které se sice dostává více pozornosti odborné i laické veřejnosti, ale vzhledem ke specifickým mužských obětí lze předpokládat, že tento jev je rozšířený mnohem více, než je zaznamenáno. Potvrzené případy domácího násilí jsou tak s největší pravděpodobností jen špičkou ledovce.

Eliminovat výskyt domácího násilí je značně komplikované, jelikož se odehrává v soukromí a dokud se oběť sama nerozhodne vyhledat pomoc či někdo zvenčí nezasáhne, může případ zůstat navždy neodhalen. Znemožněno je navíc potrestání pachatele a příležitost na něj působit takovým způsobem, který povede k trvalé změně chování. Partnerské vztahy se v průběhu historického vývoji změnily a vysoká míra

rozvodovosti, rozpadů vztahů i přítomnost násilí naznačují, že něco je v nepořádku. V této souvislosti by lidé již od útlého věku měli být vzděláváni v oblasti správného fungování vztahů, parametrů, podle kterých si zvolit životního partnera či na co si dát při jeho výběru pozor. Dále by měli být učeni důležitosti kompromisů, tolerance, naslouchání či dovednostem poklidného řešení sporů, jelikož násilí není nikdy řešením. Pokud má osoba problémy jakéhokoliv druhu, neměla by v důsledku svého dosavadního života ve společnosti mít dojem, že se nemůže nikomu svěřit. Bez otevřenosti není možné cokoliv řešit, domácí násilí nevyjímaje.

V uskutečněném šetření bylo potvrzeno, že mnoho partnerských vztahů se potýká s agresí a násilím. Preventivní snahy a činnost pomáhajících organizací nepochybně působí na výskyt domácího násilí, jelikož jejich služeb je lidmi využíváno. I přes tyto aktivity jsou však domácí násilí a konfliktní vztahy v České republice rozšířené. Proto je žádoucí zaměřit se i na oblasti, které na první pohled nemají s domácím násilím mnoho společného, ale ve skutečnosti jsou na něj úzce napojeny.

Domácí násilí na mužích i muže obecně obklopuje množství stereotypů, které znesnadňují účinný boj proti tomuto jevu. Z tohoto důvodu je vhodné se prostřednictvím osvěty snažit tyto předsudky odbourávat a ve výsledku umožnit mužům žít lepší život bez násilí. Zároveň ve společnosti nastavit, že požádání o pomoc, navštěvování poraden a dalších specialistů není něco, kvůli čemu by měl člověk bez ohledu na pohlaví pociťovat stud a zdráhat se těchto služeb využít. Přispět ke zlepšení situace a zvýšení ochoty mužů řešit svou situaci, by mohlo kupříkladu vytvoření speciálních míst zaměřených přímo na pomoc této skupině obětí.

Bakalářská práce představila díla nejen tuzemských autorů, ale též zahraničních, zároveň se snažila na domácí násilí na mužích nahlížet z širší perspektivy a poskytnout ucelený obraz. Poznatky z výzkumného šetření by mohly posloužit jako podklad po další zkoumání dané problematiky do větší hloubky.

Seznam použitých zdrojů

Tištěné publikace

BADINTER, Élisabeth (2004). *Tudy cesta nevede: slabé ženy, nebezpeční muži a jiné omyly radikálního feminismu*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-0885-3.

CONWAY, Helen L. (2007). *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. Praha: Albatros. ISBN 978-80-00-01550-7.

COOK, Philip W. (2009). *Abused Men: The Hidden Side of Domestic Violence*. 2nd ed. Westport, Conn.: Praeger Publishers. ISBN 978-0-313-35671-1.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila (2004). *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 80-86473-86-4.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila (2008). *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2207-8.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila (2020). *Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-806-8.

DALIGAND, Liliane a BEDIN, Véronique (2014). *Násilí v partnerských vztazích*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0718-4.

DUFKOVÁ, Ivana a ZLÁMAL, Jiří (2005). *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí: pracovní manuál*. Praha: Střední policejní škola Ministerstva vnitra, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku. ISBN 978-80-239-5686-3.

DUTTON, Donald G. (2006). *Rethinking Domestic Violence*. Vancouver: UBC Press. ISBN 978-0-7748-1304-4.

EKMAN, Paul (2015). *Odhalené emoce: naučte se rozpoznávat výrazy tváře a pocity druhých*. Brno: Jan Melvil Publishing. ISBN 978-80-87270-81-3.

FISCHER, Slavomil a ŠKODA, Jiří (2014). *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2. rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5046-0.

- GAVORA, Peter (2010). *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. rozš. české vyd. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-185-0.
- GIDDENS, Anthony (1999). *Sociologie*. Praha: Argo. ISBN 978-80-7203-124-5.
- GIDDENS, Anthony (2013). *Sociologie*. Aktualizované a rozšířené vydání revidované Philipem W. Suttonem. Praha: Argo. ISBN 978-80-257-0807-1.
- HENDL, Jan (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-040-5.
- HEWSTONE, Miles a STROEBE, Wolfgang (2006). *Sociální psychologie: moderní učebnice sociální psychologie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-092-4.
- CHRÁSKA, Miroslav (2016). *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5326-3.
- KAST, Verena (2010). *Hněv a jeho smysl: podněty k seberozvoji*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-760-2.
- KRAUS, Blahoslav (2014). *Společnost, rodina a sociální deviace*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-411-3.
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro (2004). *Jak přežít vztek, zlost a agresi*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-0818-8.
- LEVOVÁ, Jana, ed. (2010) *Metodika pro práci s cizinci žijícími v České republice, kteří jsou ohroženi domácím násilím*. Brno: Spondea. ISBN 978-80-254-8499-9.
- NAKONEČNÝ, Milan (2015). *Obecná psychologie*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-929-7.
- NOLEN-HOEKSEMA, Susan et al. (2012). *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*. 3. přeprac. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0083-3.
- PAPRSTEINOVÁ, Lucie, NAVRÁTILOVÁ, Jiřina a BOTEK, Libor (2019). *Domácí násilí: příručka (nejen) pro pastorační pracovníky*. Praha: Karmeliánské nakladatelství. ISBN 978-80-7566-149-4.
- PONĚŠICKÝ, Jan (2005). *Agrese, násilí a psychologie moci*. Praha: Triton. ISBN 80-7254-593-0.

REICHEL, Jiří (2009). *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3006-6.

STOČESOVÁ, Veronika a ČÁP, David (2020). *Psychoterapeutická práce s původci domácího násilí: zvládnání vzteku, agrese a násilných projevů*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1655-1.

RENZETTI, Claire M. a CURRAN, Daniel J. (2003). *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-0525-8.

VÁGNEROVÁ, Marie (2007). *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1318-5.

VÁGNEROVÁ, Marie (2016). *Obecná psychologie: dílčí aspekty lidské psychiky a jejich orgánový základ*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-3268-1.

VOŇKOVÁ, Jiřina a OPLATEK, David (2015). *Vraždy v kontextu domácího násilí*. Praha: proFem. ISBN 978-80-904564-3-3.

Příspěvky v tištěných publikacích a sbornících

BEDNÁŘOVÁ, Zdeňka (2009). Osobnost oběti domácího násilí a její prožívání. In: BEDNÁŘOVÁ, Zdeňka et al. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, s. 15–21. ISBN 978-80-254-5422-0.

BURIÁNEK, Jiří (2014). Partnerské násilí a muži jako jeho oběti. In: PIKÁLKOVÁ, Simona, PODANÁ, Zuzana a BURIÁNEK, Jiří. *Násilí na mužích: sonda do zákoutí partnerských vztahů*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, s. 7–28. ISBN 978-80-7308-545-2.

BURIÁNEK, Jiří a KUCHAR, Pavel (2006). Domácí násilí na mužích – pilotní sonda. In: Jiří BURIÁNEK a KOVAŘÍK, Jiří, eds. *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*. Praha: Triton, s. 39–80. ISBN 80-7254-914-6.

BURIÁNEK, Jiří a PODANÁ, Zuzana (2006). Domácí násilí jako společenský problém a výzkumné téma. In: Jiří BURIÁNEK a KOVAŘÍK, Jiří, eds. *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*. Praha: Triton, s. 11–37. ISBN 80-7254-914-6.

HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, Helena (2015). *Psychologický slovník*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0873-0.

HUNT, Eva (2011). Muži jako osoby ohrožené domácím násilím. In: ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda et al. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, s. 95–111. ISBN 978-80-7367-690-2.

HUNT, Eva a ŠPATENKOVÁ, Naděžda (2011). LGBT jako osoby ohrožené domácím násilím. In: ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda et al. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, s. 111–119. ISBN 978-80-7367-690-2.

CIMRMANNOVÁ, Tereza (2013). Rodinné násilí a krize domova. In: CIMRMANNOVÁ, Tereza et al. *Krize a význam pomáhajících prvního kontaktu: aplikace v kontextu rodinného násilí*. Praha: Karolinum, s. 77–106. ISBN 978-80-246-2205-7.

ISDAL, Per (2017). Co je násilí? In: JAKOBSEN, Barbora a RÅKIL, Marius, eds. *Násilí je možné zastavit: terapie pro osoby, které se dopouštějí násilí v blízkých vztazích*. Praha: Nadace Open Society Fund Praha. ISBN 978-80-87725-40-5.

KLIMENTOVÁ, Eva (2016). Fenomén domácího násilí. In: TOPINKA, Daniel, ed. *Domácí násilí z perspektivy aplikovaného výzkumu: základní fakta a výsledky*. Ostrava: SocioFactor, s. 11–17. ISBN 978-80-906615-0-9.

KOTKOVÁ, Martina (2014a). Základní informace o domácím násilí. In: KOTKOVÁ, Martina, ed. *Domácí násilí v kontextu rodiny a práce*. Brno: Spondea, s. 14–30. ISBN 978-80-260-7191-4.

KOTKOVÁ, Martina (2014b). Interdisciplinární přístup k problematice domácího násilí. In: KOTKOVÁ, Martina, ed. *Domácí násilí v kontextu rodiny a práce*. Brno: Spondea, s. 48–54. ISBN 978-80-260-7191-4.

KOTKOVÁ, Martina (2014c). Domácí násilí a rodina: systémový pohled. In: KOTKOVÁ, Martina, ed. *Domácí násilí v kontextu rodiny a práce*. Brno: Spondea, s. 31–38. ISBN 978-80-260-7191-4.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka (2011). Vymezení základních pojmů, příčin, následků a možných řešení domácího násilí. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka et al. *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C. H. Beck, s. 5–21. ISBN 978-80-7400-381-3.

KRAUS, Blahoslav (2015). Pohled na současnou rodinu. In: KRAUS, Blahoslav et al. *Životní styl současné české rodiny*. Hradec Králové: Gaudeamus, s. 7–62. ISBN 978-80-7435-544-8.

KRPÁLKOVÁ, Jindřiška (2017). Domácí násilí a genderově podmíněné násilí. In: VANÍČKOVÁ, Eva et al. *Domácí a genderově podmíněné násilí: manuál pro lékaře* [online]. Praha: UK – 3. LF, s. 5–10 [cit. 2022-02-23]. ISBN 978-80-87878-30-9. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/domaci-a-genderove-podminene-nasili-manual-pro-lekare/>.

LINKOVÁ, Marcela (2004). Domácí násilí: genderová perspektiva. In: PIKÁLKOVÁ, Simona, ed. *Mezinárodní výzkum násilí na ženách – Česká republika/2003: příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, s. 23–33. ISBN 80-7330-054-0.

MOŽÍŠOVÁ, Alžběta (2016). Partnerské násilí v gay a lesbických vztazích. In: *#ZaIstanbul: domácí násilí a vybraná témata z oblasti genderově podmíněného násilí*. Praha: Český svaz žen, s. 64–70. ISBN 978-80-87227-04-6.

MOŽÍŠOVÁ, Alžběta (2017). Násilí v LGBT vztazích. In: Naděžda ŠPATENKOVÁ, Naděžda et al. *Krize a krizová intervence*. Praha: Grada, s. 225–232. ISBN 978-80-247-5327-0.

PEŠÁKOVÁ, Kristýna (2016). Domácí násilí páchané na mužích. In: *#ZaIstanbul: domácí násilí a vybraná témata z oblasti genderově podmíněného násilí*. Praha: Český svaz žen, s. 71–76. ISBN 978-80-87227-04-6.

PEŠÁKOVÁ, Kristýna (2017). Muži jako oběti násilí. In: ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krize a krizová intervence*. Praha: Grada, s. 221–225. ISBN 978-80-247-5327-0.

PIKÁLKOVÁ, Simona (2004). Sociologická východiska a kontext zkoumání násilí v rodině. In: PIKÁLKOVÁ, Simona, ed. *Mezinárodní výzkum násilí na ženách – Česká republika/2003: příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, s. 13–22, 34–41. ISBN 80-7330-054-0.

PIKÁLKOVÁ, Simona (2015a). Úvod: Východiska výzkumu partnerského násilí. In: PIKÁLKOVÁ, Simona, PODANÁ, Zuzana a BURIÁNEK, Jiří. *Ženy jako oběti partnerského násilí: sociologická perspektiva*. Praha: SLON, s. 11–28. ISBN 978-80-7419-189-3.

PIKÁLKOVÁ, Simona (2015b). Physical Violence in Intimate Partnership. In: BURIÁNEK, Jiří, PIKÁLKOVÁ, Simona and PODANÁ, Zuzana. *Abused, Battered, or Stalked: Violence in Intimate Partner Relations Gendered*. Prague: Karolinum, pp. 45–72. ISBN: 978-80-246-3163-9.

STEINMETZ, Suzanne K. (2007). Battered Husbands. In: JACKSON, Nicky Ali ed. *Encyclopedia of Domestic Violence*. New York: Routledge, pp. 53–59. ISBN 978-0-415-96968-0.

STRAUS, Murray A. (1999). The Controversy over Domestic Violence by Women: A Methodological, Theoretical, and Sociology of Science Analysis. In: ARRIAGA, Ximena B. and OSKAMP, Stuart, eds. *Violence in Intimate Relationships*. Thousand Oaks, CA: Sage, pp. 17–44. ISBN 978-0-7619-1643-7.

STRÍLKOVÁ, Patricie (2009). Základní otázky domácího násilí. In: STRÍLKOVÁ, Patricie a FRYŠTÁK, Marek. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: Key Publishing, s. 12–17. ISBN 978-80-7418-020-0.

STUHLÍKOVÁ, Iva a MAN, František (2003). Hněv a výraz hněvu. In: ČERMÁK, Ivo, HŘEBÍČKOVÁ, Martina a MACEK, Petr, eds. *Agrese, identita, osobnost*. Tišnov, Brno: Sdružení SCAN, Psychologický ústav AV ČR, s. 134–157. ISBN 80-86620-06-0.

ŠEVČÍK, Drahomír (2011). Důsledky domácího násilí – syndrom týrané osoby. In: ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda et al. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, s. 42–45. ISBN 978-80-7367-690-2.

ŠEVČÍK, Drahomír a ŠPATENKOVÁ, Naděžda (2011a). Úvod. In: ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda et al. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, s. 7–10. ISBN 978-80-7367-690-2.

ŠEVČÍK, Drahomír a ŠPATENKOVÁ, Naděžda (2011b). Znaky domácího násilí. In: ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda et al. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, s. 37–41. ISBN 978-80-7367-690-2.

ŠEVČÍK, Drahomír a ŠPATENKOVÁ, Naděžda (2011c). Ženy jako osoby ohrožené domácím násilím. In: ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda et al. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, s. 91–95. ISBN 978-80-7367-690-2.

ŠÍMOVÁ, Alena (2011). Rodina a domácí násilí. In: ČECH, Ondřej et al. *Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb*. České Budějovice: Theia, s. 5–31. ISBN 978-80-904854-0-2.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda (2011a). Prevence v případech domácího násilí. In: ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda et al. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, s. 151–154. ISBN 978-80-7367-690-2.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda (2011b). Ženy jako násilné osoby. In: ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda et al. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, s. 65–70. ISBN 978-80-7367-690-2.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda a ŠEVČÍK, Drahomír (2011a). Cyklus domácího násilí. In: ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda et al. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, s. 52–55. ISBN 978-80-7367-690-2.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda a ŠEVČÍK, Drahomír (2011b). Formy domácího násilí. In: ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda et al. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, s. 47–52. ISBN 978-80-7367-690-2.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda a ŠEVČÍK, Drahomír (2011c). Domácí násilí. In: ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda et al. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, s. 21–26. ISBN 978-80-7367-690-2.

TOPINKA, Daniel a PROKSCH, Pavel (2016). Výzkumy veřejného mínění na téma domácího násilí. In: Daniel TOPINKA, ed. *Domácí násilí z perspektivy aplikovaného výzkumu: základní fakta a výsledky*. Ostrava: SocioFactor, s. 19–24. ISBN 978-80-906615-0-9.

TOPINKA, Daniel a PROKSCHOVÁ, Veronika (2016). Výsledky výzkumu – názory a postoje veřejnosti vůči domácímu násilí. In: Daniel TOPINKA, ed. *Domácí násilí z perspektivy aplikovaného výzkumu: základní fakta a výsledky*. Ostrava: SocioFactor, s. 32–90. ISBN 978-80-906615-0-9.

TRÁVNÍČEK, Zdeněk a ŘEZNÍČEK, Jakub (2014). Práce s násilnou osobou: program pro osoby neovládající agresi ve vztazích. In: KOTKOVÁ, Martina, ed. *Domácí násilí v kontextu rodiny a práce*. Brno: Spondeo, s. 91–98. ISBN 978-80-260-7191-4.

VITOUŠOVÁ, Petra (2007). Domácí násilí. In: ČÍRTKOVÁ, Ludmila, VITOUŠOVÁ, Petra et al. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, s. 108–114. ISBN 978-80-247-2014-2.

VOŇKOVÁ, Jiřina (2008a). K příčinám násilné kriminality se zřetelem na domácí násilí. In: Ivana SPOUSTOVÁ, Ivana a VOŇKOVÁ, Jiřina. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2. přeprac. vyd. Praha: proFem, s. 35–61. ISBN 978-80-903626-7-3.

VOŇKOVÁ, Jiřina (2008b). K viktimologickým aspektům domácího násilí. In: SPOUSTOVÁ, Ivana a VOŇKOVÁ, Jiřina. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2. přeprac. vyd. Praha: proFem, s. 63–82. ISBN 978-80-903626-7-3.

ŽATECKÁ, Eva (2011). Řešení domácího násilí. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka et al. *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-381-3.

WÜNSCHOVÁ, Petra (2014). Rodina a domácí násilí. In: MATOUŠEK, Oldřich, PAZLAROVÁ, Hana et al. *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál, s. 109–114. ISBN 978-80-262-0697-2.

Periodika

BABCOCK, Julia C., MILLER, Sarah A. and SIARD, Cheryl (2003). Toward a Typology of Abusive Women: Differences Between Partner-Only and Generally Violent Women in the Use of Violence. *Psychology of Women Quarterly* [online]. **27** (2), pp. 153–161 [cit. 2022-03-10]. ISSN 1471-6402. Available from: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1111/1471-6402.00095?journalCode=pwqa>.

BURIÁNEK, Jiří a PIKÁLKOVÁ, Simona (2014). Partnerské násilí na mužích, jeho rozsah a kontexty. *Psychologie pro praxi*. **49** (3–4), s. 9–31. ISSN 1803-8670.

CRUZ, J. Michael (2003). „Why Doesn't He Just Leave?": Gay Male Domestic Violence and the Reasons Victims Stay. *The Journal of Men's Studies* [online]. **11** (3), pp. 309–323 [cit. 2022-03-06]. ISSN 1933-0251. Available from: <https://journals.sagepub.com/doi/10.3149/jms.1103.309>

ČÍRTKOVÁ, Ludmila, PTÁČEK, Radek a ŽUKOV, Ilja (2010). Aktuální otázky domácího násilí v soudně znalecké praxi. *Česká a slovenská psychiatrie*. **106** (4), s. 234–238. ISSN 1212-0383.

- DEKESEREDY, Walter S. and DRAGIEWICZ, Molly (2007). Understanding the Complexities of Feminist Perspectives on Woman Abuse: A Commentary on Donald G. Dutton's Rethinking Domestic Violence. *Violence Against Women* [online]. **13** (8), pp. 874–884 [cit. 2022-03-09]. ISSN 1552-8448. Available from: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1077801207304806>.
- DUTTON, Donald G., NICHOLLS, Tonia L. and SPIDEL, Alicia (2005). Female Perpetrators of Intimate Abuse. *Journal of Offender Rehabilitation* [online]. **41** (4), pp. 1–31 [cit. 2022-03-05]. ISSN 1540-8558. Available from: https://www.researchgate.net/publication/233311739_Female_Perpetrators_of_Intimate_Abuse.
- JOHNSON, Michael P. (2005). Domestic Violence: It's Not About Gender-Or Is It? *Journal of Marriage and Family* [online]. **67**(5), pp. 1126–1130. ISSN 1741-3737 [cit. 2022-03-15]. Available from: <https://www.jstor.org/stable/3600300?seq=1>.
- JOHNSON, Michael P. (2017). A Personal Social History of a Typology of Intimate Partner Violence: Typology of Intimate Partner Violence. *Journal of Family Theory & Review* [online]. **9** (2), pp. 150–164 [2022-02-26]. ISSN 1756-2589. Available from: <http://www.personal.psu.edu/mpj/2017%20JFTR.pdf>.
- HARSA, Pavel et al. (2012). Současné projevy agrese. *Psychiatrie pro praxi*. **13** (1), s. 15–18. ISSN 1213-0508.
- KISSOVÁ, Blanka, LUKÁŠOVÁ, Romana a TOPINKA, Daniel (2018). Institucionální pomoc v oblasti domácího násilí z perspektivy obětí domácího násilí v partnerském vztahu. *Sociální práce/Sociálna práca*. **18** (2), s. 72–84. ISSN 1213-6204.
- LOGAN, Matthew H. (2018). Stockholm Syndrome: Held Hostage by the One You Love. *Violence and Gender* [online]. **5** (2), pp. 67–69 [cit. 2022-03-15]. ISSN: 2326-7852. Available from: <https://www.liebertpub.com/doi/10.1089/vio.2017.0076>.
- MENDELOVÁ, Eleonóra (2014). Súčasná postmoderná rodina a vnútorodinná deľba práce. *Sociální pedagogika/Social Education (SocEd)* [online]. **2** (1), s. 11–21 [cit. 2022-04-12]. ISSN 1805-8825. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/271123199_Sucasna_postmoderna_rodina_a_vnutrorodinna_delba_prace.

- NEŠPOR, Karel a CSÉMY, Ladislav (2005). Domácí násilí a alkohol. *Česká a slovenská psychiatrie*. **101** (3), s. 174–175. ISSN 1212-0383.
- NOSKOVÁ, Věra (2013). Agresor v sukních: odvrácená tvář ženství. *Psychologie dnes*. **19** (4), s. 14–17. ISSN 1212-9697.
- NOVÁK, Tomáš (2011). Muž jako objekt násilí v manželství a v rodině. *Universitas: revue Masarykovy univerzity*. **44** (1), s. 11–14. ISSN 1211-3387.
- PLANT, E. Ashby et al. (2000). The Gender Stereotyping of Emotions. *Psychology of Women Quarterly* [online]. **24** (1), pp. 81–92 [cit. 2022-02-15]. ISSN 1471-6402. Available from: <https://devinelab.psych.wisc.edu/wp-content/uploads/sites/1383/2020/04/The-gender-stereotyping-of-emotions.pdf>
- STANKO, Elizabeth A. (2006). Theorizing About Violence: Observations From the Economic and Social Research Council's Violence Research Program. *Violence Against Women* [online]. **12** (6), 543–555 [cit. 2022-03-25]. ISSN 1552-8448. Available from: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1077801206289137>.
- STEINMETZ, Suzanne K. (1977–1978). The Battered Husband Syndrome. *Victimology: An International Journal* [online]. **2** (3–4), pp. 499–509 [cit. 2022-03-12]. ISSN 2047-9433. Available from: http://www.papa-help.ch/downloads/Steinmetz_The_Battered_Husband_Syndrome.pdf.
- STRAUS, Murray A., 2010. Thirty Years of Denying the Evidence on Gender Symmetry in Partner Violence: Implications for Prevention and Treatment. *Partner Abuse* [online]. **1** (3), pp. 332–362 [cit. 2022-03-18]. ISSN 1946-6579. Available from: https://www.researchgate.net/publication/233717660_Thirty_Years_of_Denying_the_Evidence_on_Gender_Symmetry_in_Partner_Violence_Implications_for_Prevention_and_Treatment.
- SWAN, Suzanne C. et al. (2008). A Review of Research on Women's Use of Violence With Male Intimate Partners. *Violence and Victims* [online]. **23** (3), pp. 301–314 [cit. 2022-03-24]. ISSN 1945-7073. Available from: https://www.researchgate.net/publication/5228538_A_Review_of_Research_on_Women's_Use_of_Violence_With_Male_Intimate_Partners.
- TOPINKA, Daniel (2016). Postoje veřejnosti k domácímu násilí. Jaké inspirace přináší pro sociální práci?. *Sociální práce/Sociálna práca*. **16** (6), 7–23. ISSN 1213-6204.

VITOUŠOVÁ, Petra (2006). Pachatelé nejčastěji kombinují psychické a fyzické násilí. *Sociální práce/Sociálna práca*. **6** (2), s. 5–7. ISSN 1213-6204.

VYMĚTALOVÁ, Simona (2001). Domácí násilí: přirozený jev? K postojům české společnosti k problematice domácího násilí. *Sociologický Časopis/Czech Sociological Review*. **37** (1), s. 103–121. ISSN 0038-0288.

WALLACE, Pat (2007). How Can She Still Love Him? Domestic Violence and the Stockholm Syndrome. *Community Practitioner* [online]. **80** (10), pp. 32–34. ISSN 1462-2815 [cit. 2022-03-15]. Available from: <https://www.proquest.com/scholarly-journals/how-can-she-still-love-him-domestic-violence/docview/213342191/se-2?accountid=14623>.

Legislativa a legislativní dokumenty

RADA EVROPY (2011). *Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí* [online]. Istanbul: Rady Evropy [cit. 2021-11-23]. Rada Evropy – Edice Smluv č. 210. Dostupné z: <https://rm.coe.int/1680462471>.

ÚŘAD VLÁDY ČR (2019). *Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019–2022* [online]. Praha: Úřad vlády ČR [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/AP-DN---grafikaFINAL.pdf>.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi* [online]. © AION CS, s. r. o. 2010–2022 [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů). In: *Zákony pro lidi* [online]. © AION CS, s. r. o. 2010–2022 [cit. 2022-04-09]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-45>.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi* [online]. © AION CS, s. r. o. 2010–2022 [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>.

Zákon č. 135/2006 Sb., zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. In: *Zákony pro lidi* [online]. © AION CS, s. r. o. 2010–2022 [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-135>.

Internetové a ostatní zdroje

AMMER, Jiří (2021). Ještě nemusí být pozdě: služby pro původce domácího násilí. In: *Šance Dětem* [online]. 26. 10. [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/jeste-nemusi-byt-pozde-sluzby-pro-puvodce-domaciho-nasili>.

BRAGG H., Lien (2003). *Child Protection in Families Experiencing Domestic Violence* [online]. Washington, DC: Children's Bureau, Office on Child Abuse and Neglect [cit. 2021-11-23]. Available from: <https://www.childwelfare.gov/pubpdfs/domesticviolence.pdf>.

BOBB, Brooke (2020). „Signal for Help“ Is a New Tool for Abuse Victims During the Coronavirus Lockdown and Beyond. In: *Vogue* [online]. 28. 4. [2021-12-16]. Available from: <https://www.vogue.com/article/signal-for-help-womens-funding-network-abuse-coronavirus>.

CARNELL, Damian (2008). *Supporting Men Who Experience Abuse from (Male or Female) Intimate Partner's: A Guide for Good Practice* [online]. Nottingham: Nottinghamshire Domestic Violence Forum [2020-04-06]. Available from: <https://equation.org.uk/wp-content/uploads/2012/12/Good-Practice-Guidance-for-working-with-men-who-experience-abuse.pdf>.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila (2011). Domácí násilí na mužích z pohledu teorie a praxe. In: PEŠÁKOVÁ, Kristýna, ed. *Muži jako oběti domácího násilí*. Sborník z konference konané 9. 3. 2011 na Fakultě sociálních studií v rámci projektu Muži a domácí násilí [online]. Brno, s. 16–20 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: http://www.otcovia.sk/docs/Domaci_nasili_na_muzich.pdf.

DVOŘÁČKOVÁ, Jana, 2017. *Analýza existujících výzkumů v ČR v oblasti partnerského násilí* [online]. Praha: Odbor rovnosti žen a mužů Úřadu vlády ČR [2022-02-13]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/Metaanalyza_final.pdf.

FOCUS (2020). *Problematika domácího násilí optikou české populace. Závěrečná zpráva z výzkumu pro Nadaci Vodafone Česká republika* [online]. Brno: FOCUS – Centrum pro sociální a marketingovou analýzu, spol. s r. o. Dostupné z: https://www.nadacevodafone.cz/upload/documents/prilohy/Dom%C3%A1c%C3%AD%20n%C3%A1sil%C3%AD_nadace%20Vodafone.pdf.

HARTNOLL, Richard et al. (2003). *Příručka k provedení výběru metodou sněhové koule: snowball sampling* [online]. Praha: Úřad vlády České republiky [cit. 2022-04-05]. ISBN 80-86734-08-8. Dostupné z: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/1660/357/Prirucka_Snowball_Sampling1.pdf.

HEISE, Lori a Claudia GARCIA-MORENO (2002). Violence by Intimate Partners. In: Etienne KRUG G., ed. *World Report on Violence and Health* [online]. Geneva: World Health Organization, s. 87–121 [cit. 2021-12-05]. ISBN 92-4-154561-5. Available from: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf.

HERDOVÁ, Tereza et al. (2016). *Analýza postojů původců a původkyň domácího násilí a práce s nimi* [online]. Praha: Úřad vlády ČR, Oddělení rovnosti žen a mužů [2022-02-13]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/postoje_puvodcu_FINAL_rev.pdf.

HOLÁ, Irena et al. (2016). *Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky* [online]. 2. přeprac. vyd. Brno: Spondea [2022-01-16]. ISBN 978-80-270-1120-9. Dostupné z: https://www.spondea.cz/_files/userfiles/pdf/Problematika_nasili_zdravotnici.pdf.

HOLUBOVÁ, Zuzana et al. (2019). *Domácí násilí v praxi intervenčního centra* [online]. Praha: Centrum sociálních služeb [cit.2022-03-08]. Dostupné z: https://www.intervencnicentrum.cz/_files/ugd/e3cc34_b381805590fd41e79c25c6f9fde6dfd0.pdf.

HUECKER, Martin R. et al. (2022). Domestic Violence. In: *StatPearls* [online]. 10. 2. [cit. 2022-03-08]. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK499891/>.

JANSKÝ, Karel (2011). Motivy domácích násilníků. In: FEDÁKOVÁ, Denisa a KENTOŠ, Michal, eds. *Sociálne procesy a osobnosť 2010* [online]. Košice: Spoločenskovedný ústav SAV, s. 162–168 [2022-03-01]. Zborník príspevkov. ISBN 978-80-89524-01-3. Dostupné z: <http://www.spao.eu/files/spo-proceedings10.pdf>.

KOVAŘÍK, Jiří a DUNOVSKÝ, Jiří (2005). *Popis jednotlivých forem domácího násilí, analýza jejich příčin, prevence. Závěrečná zpráva výzkumného projektu RM 01/15/04 MZV ČR* [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/fss/podzim2015/SPR134/um/Popis_forem_DN_analyza_pricin_prevence.pdf.

NYKLOVÁ, Blanka a Dana MOREE (2021). *Násilí na ženách v souvislosti s COVID-19* [online]. Výzkumná zpráva. Praha: Sociologický ústav AV ČR, Fakulta humanitních studií UK. Výzkumná zpráva. ISBN 978-80-7330-380-8. Dostupné z: https://fhs.cuni.cz/FHS-2587-version1-nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid_19.pdf.

ODBOR PREVENCE KRIMINALITY (2020). Domácí násilí – institut vykázání a další informace. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 15. 4. [cit. 2022-01-20]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/domaci-nasili-institut-vykazani-a-dalsi-informace.aspx>.

PADGETT, Jessica K. and TREMBLAY, Paul F. (2020). Gender Differences in Aggression. In: CARDUCCI, Bernardo J., NAVE, Christopher S., DI FABIO, Annamaria, SAKLOFSKE, Donald H. and STOUGH, Con, eds. *The Wiley Encyclopedia of Personality and Individual Differences: Vol. III. Personality processes and individual differences* [online]. Hoboken, NJ: Wiley, pp. 173–177 [cit. 2022-03-03]. ISBN 978-1-118-97084-3. Available from: https://www.researchgate.net/publication/346488585_Gender_Differences_in_Aggression.

PEŠÁKOVÁ, Kristýna a ŠMÍDOVÁ, Iva, eds. (2016). *Muži a násilí v České republice*. Zpráva Pracovní skupiny muži a rovnost žen a mužů [online]. Praha: Úřad vlády ČR [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovnopriležitost-zen-a-muzu/pracovni-skupina-muzi-a-rovnosti-zen-a-muzu/Muzi-a-nasili-v-CR_FINAL.pdf

ROBINSON, Lawrence and SEGAL, Jeanne (2021). Help for Men Who are Being Abused. In: *HelpGuide.org* [online]. January 2021 [2022-03-21]. Available from: <https://www.helpguide.org/articles/abuse/help-for-men-who-are-being-abused.htm>.

ŘÍDELOVÁ, Veronika (2021). Aplikace Bright Sky – pomůže odhalit domácí násilí a nabídne bezplatnou pomoc. In: *Šance Dětem* [online]. 12. 3. [cit. 2022-02-14]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/aplikace-bright-sky-pomuze-odhalit-domaci-nasili-nabidne-bezplatnou-pomoc>.

VITOUŠOVÁ, Petra a DURDÍK, Tomáš (2006). Zákon na ochranu před domácím násilím. In: *Bílý kruh bezpečí* [online]. 21. 12. [cit. 2022-01-31]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/aktuality/n144-zakon-na-ochranu-pred-domacim-nasilim/>.

VOJTÍŠEK, Petr (2012). *Výzkumné metody: metody a techniky výzkumu a jejich aplikace v absolventských pracích vyšších odborných škol* [online]. Praha: Vyšší odborná škola sociálně právní [cit. 2022-04-05]. ISBN 978-80-905109-3-7. Dostupné z: https://www.academia.edu/27654138/V%C3%BDzkumn%C3%A9_metody.

VOŇKOVÁ, Jiřina a NETÍK, Karel (2005). Péče o násilné jedince v rodině. In: *Konference Bezpečné Soužití – Terapie pachatelů domácího násilí* [online]. Brno: Liga lidských práv, s. 2–8 [cit. 2022-03-17]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1423/podzim2008/SPP134/um/sbornik_terapie_pachatelu_DN.pdf.

VŠETIČKOVÁ, Simona, ZDĚNEK, Michal a MOLNÁR, Peter (2017). *Analýza ekonomických dopadů domácího násilí* [online]. Praha: Úřad vlády ČR [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/Analyza-ekonomickych-dopadu-DN.pdf>.

Seznam tabulek a grafů

Tab. 1 – Pohlaví respondentů	62
Tab. 2 – Zkušenosti respondentů s domácím násilím v pozici oběti.....	63
Tab. 3 – Informovanost o případech domácího násilí z okolí respondentů	63
Tab. 4 – Pohlaví oběti ve známém případě domácího násilí.....	64
Tab. 5 – Oznámení domácího násilí respondentem	66
Tab. 6 – Oznámení domácího násilí oběťmi ze známých případů	66
Tab. 7 – Zkušenosti mužů a žen s domácím násilím.....	67
Tab. 8 – Oznámení domácího násilí muži	68
Graf 1 – Zkušenosti respondentů s jednotlivými formami násilí	64
Graf 2 – Zkušenosti obětí ze známých případů s jednotlivými formami násilí	65
Graf 3– Formy násilí v rámci domácího násilí na mužích	68

Přílohy

Příloha A: Dotazník „Domácí násilí na mužích“

Vážené respondentky, vážení respondenti,
jmenuji se Petra Halířová a jsem studentkou oboru Sociální patologie a prevence na Univerzitě Hradec Králové. Obracím se na Vás s prosbou o vyplnění krátkého dotazníku zaměřeného na domácí násilí na mužích. Získané poznatky budou použity v mé bakalářské práci zabývající se touto problematikou. Dotazník je určen pro osoby starší 18 let. Dovoluji si Vás taktéž požádat o uvedení pravdivých informací, dotazník je zcela anonymní. Pokud není uvedeno jinak, vyberte pouze jednu z nabízených možností.

Předem děkuji za spolupráci.

1. Jaké je Vaše pohlaví?
 - a) žena
 - b) muž

2. Cítíte se nebo jste se v minulosti cítil/a být obětí domácího násilí?
 - a) ano
 - b) ne

3. Znáte někoho, kdo se nachází/nacházel v pozici oběti domácího násilí?
 - a) ano
 - b) ne

4. Pokud jste v předchozí otázce odpověděli „ano“, jedná se o muže nebo ženu?
 - a) muž
 - b) žena
 - c) odpověděl/a jsem „ne“

5. Jaké povahy je/bylo násilí, které je/bylo směřováno vůči Vaší osobě? (vyberte jednu nebo více možností)
 fyzické

- psychické
- sexuální
- ekonomické
- sociální
- necítím se, ani v minulosti jsem se necítil/a být obětí domácího násilí

6. Jaké povahy je/bylo násilí, se kterým se setkal někdo, koho znáte? (vyberte jednu nebo více možností)

- fyzické
- psychické
- sexuální
- ekonomické
- sociální
- neznám nikoho, kdo je/byl obětí domácí násilí

7. Oznámil/a jste násilí ze strany partnerky/partnera?

- a) ano
- b) ne
- c) necítím se, ani v minulosti jsem se necítil/a být obětí domácího násilí

8. Oznámila známá osoba násilí ze strany partnera/partnerky?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím
- d) nikoho takového neznám

Ještě jednou děkuji za Vaši ochotu a Váš čas, který jste věnoval/a vyplnění tohoto dotazníku.